РЕСПУБЛИКАДИН ОБЩЕСТВЕННО–ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

Лезги Газет

Жуван Ватан,
ватанэгьлияр хуьх!

1920–йисалай акъатзава | N 7 (10704) хемис 18–февраль, 2016–йис | WWW.LEZGIGAZET.RU | Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Гьукуматдин патай куьмек

Автотранспорт ахъайдай ва контролвалдай “Джемикентский” пунктунал 15-февралдиз хъиткьинардай шей кардик кутунин нетижада телеф хьайибурун хизанриз ва хасаратвал хьайи гражданриз садра пулдин куьмек гун патал Дагъустан Республикадин Гьукуматди вичин резервдин фондунай такьатар чара ийида, хабар гана РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управленидай. Талукь тир тапшуругъдал 16-февралдиз республикадин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова къул чIугуна.

Пулар и кьадарра аваз гуда:

500 агъзур манат - телеф хьайибурун хизанриз;
250 агъзур манат - агъур хирер хьайи гражданриз;
150 агъзур манат - юкьван дережадин хирер хьайи гражданриз;
100 агъзур манат - кьезил хирер хьайи гражданриз.

Тебрикар

За Дагъустан Республикадин территорияда бинеламиш хьанвай кьушунрин частарин аскервилин ва гражданвилин къуллугъчийриз, армиядинни флотдин ветеранриз, вири дагъустанвийриз Ватан хуьзвайбурун югъ рикIин сидкьидай мубаракзава.

И юкъуз чна игитвал ва гьакъисагъвал къалурунай, Ватандин вилик женгинин лайихлувилерай чи кьегьал аскерриз сагърай лугьузва, чеб патал четин, амма гьуьрметлу пеше - Ватандиз вафалудаказ къуллугъ авунин, уьлкведин милли итижрин къаравулда акъвазунин, государстводин оборонадин бажарагълувал мягькемарунин, Россия дурумлудаказ вилик фин, чи ватандашар хушбахтдаказ яшамиш хьун патал шартIар яратмишунин пеше - хкянавай ксар тебрикзава.

Къе, женгинин устадвал хкажуналди, алай аямдин яракьар ва техника ишлемишиз чируналди, аскервилин къуллугъчийри, международный терроризмдин аксина акъвазуналди, уьлкведин милли итижар ва военный жигьетдай адан хатасузвал умудлудаказ таъминарун давамарзава.

Чна чи республикада бинеламиш хьанвай кьушунрин частариз гележегдани лазим тир куьмекар гуда, Яракьлу Къуватрин ветеранар яшайишдин жигьетдай таъминарда, жегьилриз аскервилинни ватанпересвилин тербия гунин кIвалах гегьеншарда, оборонадин промышленность вилик тухуниз куьмекда, чи Ватандин къудратлувал ва хатасузвал мягькемарун патал вири крар ийида.

Зун дагъустанвийри чпин аскервилин буржи гележегдани намуслудаказ кьилиз акъуддайдахъ, Россиядин Федерациядин Яракьлу Къуватра лайихлудаказ къуллугъдайдахъ, гьакъикъи ватанпересвилин чешне къалурдайдахъ инанмиш я.

Заз квехъ мягькем сагъламвал, ислягьвал ва хушбахтвал хьана кIанзава.

Дагъустан Республикадин Кьил **Р.АБДУЛАТИПОВ**

* * *

ГЬУЬРМЕТЛУ ДАГЪУСТАНВИЯР!

За квез дуньядин халкьарин дидед чIаларин югъ мубаракзава!

Чи тIварар хьиз, дидед чIални чав лап гьвечIи чIавалай агакьзавайди я. Дидедин манийри, халкьдин махари чаз дуньядиз дакIар ачухзава, чи къенин йикъаз таъсирлу рангар, тавар язава, чи рикIерик гележегдихъ умудлувал къалурунин ва инанмишвал авунин гьиссер кутазва.

ЧIалар чи яшайишдин ва руьгьдин ирс хуьнин ва вилик тухунин виридалайни гужлу такьат я.

Дагъустанда дидед чIалар хуьнин жигьетдай чна къачузвай вири камари неинки багъри маканда чIаларин жуьреба-жуьревал хуьниз куьмекзава, гьакIни сад-садан гъавурда акьунал ва сад-садахъ галаз алагъсалагъда хьунал бинелу яз халкьарин арада рейсадвал мягькемарзава. Асирралди са накьварал ислягьвилелди, меслятдивди яшамиш жезвай, чпин чIалари ва культурайри сада-садаз таъсирзавай Дагъустандин халкьар гзаф миллетрин векилрикай ибарат са халкьдиз элкъвезва.

Вири чIалар гьисаба кьун ва абуруз гьуьрмет авун ислягьвал хуьнин куьлег тирдал, имни вири уьлквейрин политикрин хиве авай везифа тирдал шак алач. Амма жуван дидед чIал квахьуникай ва рикIелай финикай хуьн патал чакай гьар сад жуван хизанда, жуван веледрихъ галаз дидед чIалал рахана кIанда, чIал арада аваз халкьдин руьгьдиз, адан адетриз, руьгьдин ивирриз лап кIевелай мукьва хьана кIанда.

Чи баркаллу ватандаш Расул Гьамзатова кхьенай: “Зун патал халкьарин чIалар цава авай гьетер хьиз я. Заз вири гьетер цавун са пад кьазвай зурба са гьетрез элкъвена кIанзавачир. А кар патал рагъ авайди я. Амма къуй гьетерини нур гурай. Къуй гьар са касдихъ вичин гьед аваз хьурай”.

Заз вири дагъустанвийри чпин гьетрез - дидед чIалаз - гьамиша вафалувал хвена, багъри чIал гележегдин несилар патал саламатдиз хвена кIанзава!

Дагъустан Республикадин Кьил **Р.АБДУЛАТИПОВ**

Чун чара ксар туш

10-февралдиз Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипов республикадин изданийрин ва телеканалрин руководителрихъ галаз гуьруьшмиш хьана.

Гуьруьшдал Рамазан Абдулатипова, кьилди къачуртIа, чпелай инсандин руьгьдин къамат арадал атуниз таъсир ийиз алакьдай хизан, тухум, Ватан, дустар, муаллим хьтин ва маса кар алай чешмеяр рикIел хкана.

“Чи артуханвал квекай ибарат я лагьайтIа, гьикьван кимивилер аматIани, кризисдин девир кечирмишзаватIани, Дагъустанди и асул бинеяр, иллаки хизандихъ, тухумдихъ галаз алакъалу ивирар, саламатдиз хвена. Чна чи руьгьдин асул чешмеяр хвена. Гьа идан нетижа яз чалай жуван саламатвални хуьз алакьна. Эгер хизанда дидед чIалал рахазвачтIа, куьн са цIуд процентдин дережада аваз эвелимжи чешмейрикай магьрум жеда. Ибур хвена кIанзавай бинеяр я. Вири и терефрал Чарчени акъвазнава. Ана гзаф дережада чун расалмиш хьайи четинвилерикай ва чун чпел машгъул хьана кIанзавай месэлайрикай ихтилат физва”, - къейдна РД-дин Кьили.

Гуьруьшдал рахай “Дагъустан” РИА-дин директор Мегьамед Мегьамедова массовый информациядин такьатриз гьакъикъатда фикир гунай Рамазан Абдулатиповаз сагърай лагьана ва адаз Дипломатрин работникрин югъ мубаракна.

“Чар кIелдай чIавуз заз ана авай хейлин месэлаяр Куьн Дагъустандин Кьилин къуллугъдал атай чIавуз ваъ, гьатта адалайни вилик, Дагъустандин халкьарин Съезддал, къарагъарайди акуна. Съезддални Куьне гзаф пар квай рахунар авунай. Пуд йис арадай фейила, чаз хейлин крар кьилиз акъудиз алакьнавайди аквазва. Гьелелиг са кьадар месэлаяр гьялиз тахьун, Куь фикирдалди, квехъ галаз алакъалу я?”, - жузуна Мегьамед Мегьамедова.

“Ихьтин жуьредин суалриз жавабар гудай чIавуз за текдиз залай са акьван гзаф крарал тIем гьиз жедач лугьузвайди я. Гьа са вахтунда чахъ кIвалахда нетижаяр хьанва. Ингье, мисал яз, чун мукьвара Кьурагь районда хьана. А рандин КIирийрин хуьре чна чIехи школа-интернат ачухнава, аниз вири Кьиблепатан Дагъустандай аялар къвезва. Школадин къвалав чна багъни кутунва. Вилик акъвазнавай месэлаяр чкадал гьялун патал за аниз республикадин образованидин ва хуьруьн майишатдин министрар ракъурна. Чна райондиз газ гьана, райцентр тир Кьурагьиз кьван рекье къир цана, районда МФЦ кардик кутуна. Яргъал тир хуьрерани адан алава офисар тешкилнава. Райондин больницадиз, школайриз тадаракрин патахъай куьмек ганва.

Гьар са райондиз талукь яз гьа икI лугьуз жеда. Чна муниципальный тешкилатрин 85 процентдив агакьна кьилер дегишарна; за гьисабзавайвал, им чIехи кар я. Сифте яз муниципалитетрин кьилер экономикадал, образованидал машгъул жезва ва икI мад. Культурадин хилени еке агалкьунар къазанмишнава. Инсанрин арада авай рафтарвилер дегиш хьанва, агъзурралди месэлаяр гьялнава, амма, идахъ галаз сад хьиз, гьялна кIанзавай хейлин месэлаяр мадни ава”, - лагьана Рамазан Абдулатипова.

Шегьерра общественный транспортдин остановкайрин патарив республикадин газетриз чка гудай са жуьредин информационный центраяр тешкилунин патахъай “Черновик” газетдин векил

▸ 2

ОБРАЗОВАНИЕ

ФЛНКА-ди ва рагьметлу шаирдин руш Эмина Саидовади тешкилай конкурсдин кьилин макьсад Дагъустандин авторрин эсерар раиж авун, бажарагъ авай аялар дуьздал акъудун ва абуруз куьмек гун, алакьунар авай аялрал общественностдин фикир желбун тир.

▸ 15

СПОРТ

Къейд авун лазим я хьи, Кьасумхуьрел кардик квай дзюдодинни самбодин ДЮСШ-да сифтегьан вердишвилер къачур Икрам Алискерован агалкьунрик адан тренерар тир Тельман ва Рамазан Къурбановрин лайихлу пайни ква.

▸ 22

Кьилин редактордин гаф

Зегьметдин базарда

Алукьнавай 2016-йисуз Россиядин Федерациядиз зегьметдин рекьяй международный организациядин (МОТ) генеральный директор Гай Райдер атана. Ада БРИКС-дик акатзавай уьлквейрин зегьметдин рекьяй министррин гуьруьшда иштиракна. "Мукьвал тир кьве йисан вахтунда, - лагьана ада,- дуньяда кIвалахдик квачирбурун кьадар 200 миллиондив агакьда, роботрини 5 миллион чка эвезда.

Им дуьньядин зегьметдин базарда технологический халис революция кьиле физва лагьай чIал я. Адан еришар йисалай-суз йигин жедайдални шак алач. Эгер исятда жуьреба-жуьре хилера кIвалахзавайбуру чпин чирвилер гьа и технологический революциядихъ галаз кьадайвал ара датIана хкаж тавуртIа, исятда кIвалахзавайбурукайни гзафбур бейкарриз элкъведа.

Россиядин Федерацияда исятда кIвалахзавайбурун арада 55 йисалай гзаф яш хьанвайбуру 33 процент тешкилзава. Пешекарри 2030-йисалди абурун кьадар 37 процентдив агакьдайдини къейдзава. Чпин чирвилер ара датIана хкаж тавуртIа, чи уьлкведани кIвалахзавайбурукай гзафбур и революциядин цIу куда.

Уьмуьр, яшайиш вини дережадиз хкаж хьанвай бязи РагъакIидай патан уьлквейра исятда яшар тамам хьанвай виribуруз, кIвалахзаватIани, кIвалахзавачтIани, гьадалай аслу тушиз, гьар садаз гьар вацра тайин тир кьадар пул гунин месэла веревирдзава. Швейцария и жигьетдай мадни вилик фенва. Ина и месэла июндин вацра халкьдин референдумдал гьялун кьетIнава ва яшар тамам хьанвай гьар садаз, кIвалахдик кватIани, квачтIани, 2500 франк (абурун 1 франк 1 доллардиз барабар я), гьар са аялдиз 625 франк гун къарардиз къачунва.

Чпин уьлкведин вири гражданриз ихьтин пишкеш авун патал 200 миллиард франк, яни чи 15 триллион манат, ва я чи федеральный бюджетдин доходрилай гзаф пул, герек къведа. И кардик кьил кутунвайбуру а пул налогар хкажуналди, социальный пособияр эсиллагь тагуналди къазанмишда лугьузва. Идалайни гъейри, Швейцариядин бюджет яргъал йисара анжах къазанжияр арадал гьизвайдини я. И уьлкведихъ къизилни дуньяда виридалайни гзаф (600 миллиард доллар) ава. Яни, кIан хьайитIа, и кар абурулай кьилиз акъудиз алакьда.

Им и уьлкведа къайда-низам ава лагьай чIал я. Агьалийриз ина государстводин кьамал ацукьун хас туш. Вирида чешнелудаказ кIвалахзава. ГьакI ятIани швейцарвийри референдумдал стха пай авунин тереф бажагьат хуьда. ИкI хьайитIа, уьлкведа муьфтехуррин кьадар къвердавай артух жедайди абуру, гьелбетда, ананмишзава.

Къайда-низам авачир чкада бул берекатарни жедач. Гьатта советрин девирда яргъалди эвленмиш тежезвай жегьилрал налогар вегьедай. Муьфтехурриз лагьайтIа, фир-тефир чка салдай. Гила килига, диде-бубайрин кьамал ацукьнавайбур гьикьван пайда хьанватIа. Чна къайгъу чIугун тавуртIа, абурун кьадар гележегда мадни артух жеридал шак алач.

Статистикадин делилралди, чи республикада зегьметдиз къабил 1 миллионни 324 агъзур агьали яшамиш жезва. Абурун арада, зегьметдин рекьяй международный организацияди (МОТ) кьунвай гьисабралди, кIвалахдик квачирбурун кьадар 135 агъзур кас жезва. Ибурукай кIвалахар жагъурзавай организациядин учетда анжах 26,5 агъзур кас ава. Яни 85 агъзур кас муьфтехуррин жергеда ава.

Чи республикадин пенсийрин фондуни маса делилар гъизва. Республикадин карханайра 413 агъзур касди, чпин хсуси майишатра 659 агъзур касди кIвалахзава. Эгер и делилар дуьзгуьнбур ятIа, чи республикада кIвалахдиз къабил 250 агъзур кас квел машгъул жезватIа садавайни лугьуз жедач.

2015-йисуз Россиядин Федерациядин зегьметдин министерстводи чи республикадиз конвертрай чинеба мажибар къачуз кIвалахзавай 80 агъзур кас дуьздал акъудунин тапшуругъ ганай. Дуьздал лагьайтIа, анжах 30 агъзур кас акъудиз алакьна. Алукьнавай цIийи йисуз конвертрай чинеба мажибар къачузвай 70 агъзур кас дуьздал акъудунин тапшуругъ ганва. Чидач ман амни тамамариз алакьдатIа.

Гьелбетда, муьфтехурар гьар са шегьерда, районда ава. Амма конвертрай чинеба пулар къачуналди кIвалахзавайбурун кьадар мадни гзаф я. Дагъустандин Огнида, Къаякент, Мегьарамдхуьруьн районра кьиле тухвай ахтармишунри анра 40 процентдилай гзаф гьвечIи ва юкьван дережадин карханаяр санани регистрация тавунвайди къалурна.

Эхь, чи уьлкведин, чи республикадин зегьметдин базарра гьелелиг бес кьадар къайда, низам авач. И кардал эхир эциг тавунмаз налогрин кьадарни чавай артухариз жедач. ИкI хьайила чи шегьеррани районра яшамиш жезвай агьалийриз яргъалди къулай шартIарни яратмишиз алакьдач. Швейцарияни чун патал яргъал йисара муьтIуьгъариз тежедай кукIуш яз амукьда.

Чун чара ксар туш

1 ◂

Магьди Камалова гайи теклифдин тереф республикадин Кьили хвена. Идалай гъейри, Махачкъалада "Роспечатдин" киоскрин кьадар артухарунин ва гьахьтин киоскар вири районрин центрайра ачухунин барадай гайи теклифни хъсанди яз гьисабна. Печатдин продукция агьалийрин арада чукIурзавай киоскриз, чпин менфятлувал агъузди хьуниз килигна, государстводи куьмек гун лазим я лагьай фикирдихъ галазни Рамазан Абдулатипов рази хьана.

Шегьеррани районра ктабрин туькверин сеть арадал гъун чарасуз тирдини къейдна.

"Дагъустандин халкьар" журналдин кьилин редактор Мегьамед Къурбанова газетарни журналар кхьин тешкилуниз талукь лап важиблу месэла къарагъарна. И барадай Рамазан Абдулатипова "государстводин вири идарайри республикадин газетарни журналар кхьин таъминарун патал" лазим тир пулдин такьатар чара авунин тапшуругъ гана.

"Черновик" газетдин кьилин редакторди журналистар чандиз къаст авуна кьинихъ галаз алакъалу тахсиркарвилер дуьздал акъудуниз талукь суал гана: "Рамазан Гьажимурадович, гьикьван гьайиф къведай кар ятIани, вири а тахсиркарвилериз талукь яз тамамвилелди силис тухванвач. Чна и кардай кьил акъудун тIалабзава". Вичин нубатдай яз, Дагъустандин Кьили вичив гьар са делодай дуьзгуьн делилар агакьарун, силис энгел тавуна акьалтIарун патал лазим тир серенжемар кьабулун тапшурмишна.

"Дагъустан" РИА-дин руководитель Мегьамед Мегьамедова республикадин издательстводин комплекс лап усал гьалда авайди, ам дуьзгуьн къайдадиз гъун чарасуз тирди рикIел хкана. Идахъ галаз алакъалу яз Рамазан Абдулатипова РД-дин Минимуществодиз дараматда авай кабинетар ахтармишун, инвесторрин гьисабдай ремонт кьиле тухун тапшурмишна.

"Дагъустандин правда" газетдин кьилин редактор Бурлият Токболатова СМИ-рин марифатлувилиз талукь месэлайрал акъвазна. "Телевизоррин экранрилай аквазвай, Интернетдай кIелзавай татугай затIарихъ галаз къе чна гьикI женг чIугвада?", - жузуна Б.Токболатовади. Рамазан Абдулатипован гафаралди, "контент ацIурзавайбуру сифте нубатда вири нагьакьан келимаяр чпин веледри ва хтулри кIелзавайди ва абур ихьтин кутуг тавур затIариз килигни ийизвайди рикIел хуьн лазим я. Ахьтин ксар государстводин сергьятрилай къеце яшамиш жезва лагьай хьтин фикирдал къвезва. Къе ерисуз продуктрикай къерех хьун лазим я. И кар СМИ-ризни талукь я. Ерисуз информациядикай менфят къачуна кIандач. Идалайни гъейри, журналистри кIелзавайбур меденивилин барадай мадни виниз тир дережадиз хкажун лазим я". Гуьруьшдин сергьятра аваз редакцийрин хабар кьунриз исполнительный властдин органрин жавабар, баянар энгел тавуна гьазурунин месэлаярни къарагъарна. РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управленидин начальник Тамара Чиненаяди вич СМИ-риз ихьтин жуьредин месэлаяр гьялунин карда куьмек гуз гьамиша гьазур тирди тестикьарна.

"ННТ" телекомпанидин руководитель Мегьамед Мегьамедова республикада агьалийрин хатасузвал таъминаруниз талукь яз РД-дин Халкьдин Собранидиз Чарче раижнавай келимайрал фикир желбна. Ада республикада террориствилин гьерекатар арадал татана кьве йис хьуник Дагъустандин Кьилин еке пай квайди къейдна. Гьа са вахтунда Мегьамед Мегьамедова регионда жегьилри экстремизмдиз кьил ягъунин себебар чируниз талукь кIвалах гьикI тешкилнаватIа ва и завалдихъ галаз гьикI женг чIугвадатIа, гьадан патахъай хабар кьуна.

"Гьайиф хьи, и месэладал рикIивай гьич са касни машгъул жезвач. Вузрин муаллимар патал республикадин философвилин методологический семинар тешкила кIанда. Алай вахтунда уьлкведа гьич са вузни акьалтзавай несил дуьньядин агьвалатар дуьзгуьндаказ кьатIундайвал гьазурунин месэлайрал машгъул жезвач. Экстремизмди кьил хкажунин асул себебрикай сад власть зайиф хьунихъ галаз алакъалу я. Чун жуван агьалийрин крарал машгъул хьана кIанда. Идалай гъейри, чна чи рахунрай "Исламдин государство" лугьудай келимаяр акъудун герек я. ГьикI лагьайтIа, и келимайри жегьилар ягъалмишарзава, жегьилрин векилри исламдинди лугьузвай гьар са кар, чун гзаф вахтара дуьзди, гьакъикъиди яз гьисабзавайди я", - баян гана Рамазан Абдулатипова.

Гадарнавай хуьреriз талукь месэладал акъвазуналди, республикадин руководителди журналистриз багъри ерийрал кьил чIугун ва бубайрилай амай чуьллера са вуч ятIани цун теклифна. Дагълара чпихъ хсуси участокар авачирбуруз Рамазан Абдулатипова вичин хайи хуьруьз атун теклифна, дачаяр патал чил чара авун хиве кьуна: "Квевай, секиндаказ атана, чил гьялиз ва жуван веледар, хтуларни галаз ял ягьиз хьун патал ана 5-6 вацран муддатда гьвечIи кIвалер эцигиз жеда".

"АиФ Дагъустанда" газетдин кьилин редактор Вефадер Меликова террористар гражданвиликай магьрум авунин теклиф федеральный дережада аваз гьикI бажармишзаватIа, гьа месэладиз итиж авуна. "И месэла веревирдзава, терроризмдиз акси Милли комитетди а теклифдин тереф хвенва, алай вахтунда закондин проектдиз Государстводин Думада килигзава. Гаф кватай чкадал лугьун, гьа ихьтин теклиф Францияда са парламентарийдини гана. Амма и месэладив лап мукъаятдаказ, хейлин терефар вилив хуьналди эгечIна кIанда", - лагьана Рамазан Абдулатипова.

"Дагъустан" ГТРК-дин директор Луиза Алиханова Чарче вичел акъвазнавай милли чIалар хуьниз куьмек гуниз ва абур кIвачел ахкьалдаруниз талукь месэладикай рахана. "ВГТРК-дин руководстводи чи каналдин бинедаллаз милли вещанидин фестиваль кьиле тухун теклифна. Им республикадин гьуьндуьрвал хкажунин кIвалахдик чи пай кутун жеда. За Квевай фестивалдин жюридин председатель хьун тIалабзава", - лагьана ада.

Дагъустандин Кьили и фикирдин тереф хвена, ихьтин серенжемар кьиле тухунин важиблувал, дидед чIалар ва культура хуьнин чарасузвал къейдна.

Эхирдай Рамазан Абдулатипова ихьтин келимаяр лагьана: "Чун вири хейлин жигьетрай мукьва ксар я. За пака, жуван векилвилер акьалтIарайдалай гуьгъуьниз, жувавай регъуьвал авачиз республикадиз хквез ва рикI секин яз квез салам гуз жедайвал кIвалахзава. Чна чи къанажагълувал хуьн ва чалай вири миллетдин итижар патал кIвалахиз алакьун важиблу я, вучиз лагьайтIа чи вилик лап агъур месэлаяр акъвазнава. Чна са жерге везифаяр вилик эцигнава. Амма финансламишунин дережа агъуз аватун себеб яз вири кIвалахар чавай тайинарнавай вахтара кьилиз акъудиз жезвач.

Журналистрин жергедай са шумуд кас Халкьдин Собранидин цIийи составдик акатдайвал авуна кIанда. А кандидатураяр куьне къалурун лазим я. Чахъ парламентдин состав 50 процентдин кьван цIийи хъийидай фикир ава".

Адетдиз элкъвенва

Нариман КЪАРИБОВ

Дербент шегьердин мектебра ватанпересвилин тарсар тухун адетдиз элкъвенва. Иллаки 23-февралдин вилик.

И барадай шегьерда чIехибурукай сад тир 21-нумрадин юкьван мектебда кьиле тухузвай кIвалах иллаки фикир желбдайди я. Ина женгинин Баркаллувилин кIвал аваз цIуд йисалайни гзаф вахт я. Гьар йисуз Гьалибвилин йикъан ва 23-февралдин суваррин вилик ина муаллимри аялрихъ галаз ватанпересвилин тарсар кьиле тухузва, шегьердин Приморский микрорайонда яшамиш жезвай Ватандин чIехи дяведин иштиракчи Иван Григорьевич Сетежевахъ галаз гуьруьшмиш хьунар тешкилзава. Къейдна кIанда хьи, и мукьварани И.Сетежев мектебда мугьманвиле хьана. Гуьруьшдин вахтунда ада аялриз вичин женгинин ва дяве куьтягь хьайидалай кьулухъ зегьметдин баркаллу рекьикай ихтилатна, аялриз чи бубайрин баркаллу крариз ва ватандиз гьамиша вафалу хьуниз эвер гана. Мектебдин аялри гьуьрметлу ветеран ва адан хизан къаюмвилизни къачунва.

Шегьердин ветеранрин Советди туькIуьрнавай махсус графикдин бинедаллаз женгерин ветеранри мектебра кьиле физвай мярекатра иштиракзава. 3-нумрадин юкьван мектебда Ватандин чIехи дяведин иштиракчи Казим Фаргьадович Ашуров аялар ва муаллимар патал гьамиша истеклу кас я. Вичин яшар 90-далайни гзаф хьанвай ветеран и сефердани мектебдиз атана ва ада шадвилин линейкадал Ватандин чIехи дяведин женгера Советрин халкьдин, чи кьушунрин баркаллу рекьикай авур суьгьбетди, рикIел хкунри аялриз пара таъсирна. Мярекатдин эхирдай аялри К.Ашуровaз яру михекрин кIунчI гана ва адахъ чандин сагъвал, мадни яргъи уьмуьр хьана кIанзавайди лагьана.

Шегьердин 6-нумрадин юкьван мектебдин муаллимрин ва аялрин коллективдиз Ватандин чIехи дяведин активный иштиракчийрикай сад -Гьажимуслим Гьажимуслимов мугьман хьана. Гуьруьшдин вахтунда ада чи Ватандин аслу туширвал хуьнин ва Гитлеран чапхунчийриз барбатI ийидай ягъунар кьунин женгера дагъустанвийри, гьа жергедай яз, дербентвийри къалурай кьегьалвилерикай суьгьбетна. Алай вахтундани Россиядин Яракьлу Къуватрин жергейра къуллугъун гьар са жегьилдин намусдин кар тирди къейдна.

Терроризмдиз рехъ гудач

15-февралдиз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипов Дербент райондиз фена. Ина тахминан пакаман сятдин 9-даз ГИБДД-дин Жемикентдин постунин патав хъиткьинардай шей кардик акатна. Адан къуват тамам тушир делилралди, тротилдихъ галаз барабар кьурла, саки 30 килограммдив агакьзавай; телеф ва хасаратвал хьайибур ава.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, авай делилралди, кьезил автомашин хъиткьинна. И агьвалатдиз талукь яз силисдин органри уголовный дело къарагъарнава.

Хъиткьинардай шей кардик акатай чкадал атай Дагъустандин Кьил арадал атанвай гьаларихъ галаз таниш хьана, къанун-къайда хуьдай органрин векилри хъиткьинардай шей кардик акатуникди арадал атай чIуру нетижайрин патахъай регионди руководитель хабардар авуна. Ахпа Рамазан Абдулатипов, адахъ галай ксар хер хьанвайбурун патав фена. Абур Дагъустандин Огни шегьердин центральный больницада къаткурнава. Хасаратвал хьанвайбуруз чарасуз герек куьмек гузвайдахъ инанмиш хьайи РД-дин Кьили абуруз гележегдани куьмекар гудайдан патахъай малумарна.

Журналистрихъ галаз суьгьбет ийидай чIавуз агьвалатдиз баян гайи Рамазан Абдулатипова къейд авурвал, ихтилат терроризмдилин гьерекатдикай ваъ, къанун-къайда хуьдай органрин къуллугъчийрин аксина тайин мурадар аваз тахсиркарвал авуникай физва. Идахъ галаз сад хьиз, ада къейд авурвал, РД-дин МВД-дин, ФСБ-дин РД-да авай управленидин, республикадин прокуратурадин, СКР-дин РД-да авай Силисдин управленидин къуллугъчийрин викIегьвилин, абуру кардин гъавурда аваз кьиле тухузвай гьерекатрин нетижада терроризмдилин хаталувилин дережа агъузариз алакьнава.

“Хъиткьинарунин нетижада кьве кас телеф хьанва, хирер хьайибурун кьадар 15 касдилай алатнава. Чна хасаратвал хьанваз больницада къаткурнавай виридарал кьил чIугуна. Исятда виридалайни кар алайди хирер хьанвай ксарин патахъай къайгъударвал авун, абуруз лазим тир куьмекар гун, абурун багърийрин гуьгьуьл къачун я. Хъиткьинардай шей кардик акатунин нетижада телеф хьайи къуллугъчийрикай сад чиниз Мордовиядай командировкадиз ракъурнавайди тир. Чи республикада къуллугъдин везифаяр кьилиз акъудзавай виридарулай чун рази я. Дагъустандин ва Россиядин хатасузвал таъминарун патал абуру лап гзаф крар авунва”, - лагьана Рамазан Абдулатипова.

Винидихъ къейд авурвал, хер хьанвайбур патал лазим тир вири шартIар яратмишнава. Абурун чIехи пай РД-дин кьенепатан крарин министрдин тапшуругъдалди Махачкъалада авай МВД-дин медсанчастуниз агакьарда ва абуруз лазим тир куьмекар гуда.

“Хатасузвал хуьнин серенжемар, къанун-къайда хуьдай ва республикадин къурулушрин, чкадин самоуправленидин органрин кIвалах гужлу авун герек я, чахъ ахьтин кIвалах тухунин тежриба авазва. Чна Дагъустан Республикада терроризмдиз рехъ тагун патал вири крар ийида. И тахсиркарвални дуьздал акъудда. И кар патал лазим тир вири шейэр ава. Виридалайни кар алайди вуч я лагьайтIа, гьам Дагъустан, гьам Россия Дагъустандин тарихда хьайи агъур девирдин кьилдин татугайвилер мад тикрар хъжедачирдахъ инанмишарун герек я. Дагъустанда тахсиркаррихъ галаз женг чIугвазва, абурухъай кIичезвач ва абуруз аксивал авун давамарда”, - малумарна РД-дин Кьили.

Регионди руководителди телеф хьайибурун багърийриз, мукьва-кьилийриз, дериндай хажалат чIугуналди, башсагълугъвал гана.

Эхирдай Рамазан Абдулатипова лагьана: «И бандитризни террористриз хас асул лишан кичIевал я, абурун тахсиркарвилерин нетижада дишегьлийриз, аялриз хасаратвилер жезва. Къе Дербент районда авай постунални гьа ихьтин дуьшуьш арадал атана. За вири дагъустанвийрин фикир ихьтин кардал желбзава: чун вири тахсиркаррин хура саналди акъвазун, чна чи веледар, дидеяр, багърияр хуьн лазим я».

Дербент районда авай чIавуз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатиповахъ РД-дин кьенепатан крарин министр Абдурашид Мегьамедов, РФ-дин Силисдин комитетдин РД-да авай Силисдин управленидин руководитель Эдуард Кабурнеев, РД-дин здравоохранденидин министр Танка Ибрагьимов, Дербент шегьердин мэр Малик Баглиев, Дербент райондин кьил Мегьамед Желилов галай.

Башсагълугъвал гана

И ясдин юкъуз за квехъ галаз санал мусибатдин тахсиркарвилин къурбандрихъ гьам чIугвазва, телеф хьайибурун багърийриз башсагълугъвал гузва ва хасаратвал хьанвайбурун гуьгьуьл къачузва.

Бандитри, Дагъустандин общественодин садвал чIуруник, общественодинни гьукумдин арада кьиле физвай рахунар кьатIуник ачухдаказ умудар кутуналди, ягъун кьуна. Инсанвилин кIалуб квадарнавай а ксариз республикада хъсанвилихъ дегишвилер хьун, ина цIийи карханаяр ачухун, цIийи школаяр ва больницаяр ишлемишиз вахкун бегенмиш туш. Абуруз Дагъустан девлетлу ва цуьк акъудзавай макандиз элкъвена кIанзавач, вучиз лагьайтIа ахьтин Дагъустанда абуруз чка жагьин тийидайди якъин я.

Амма чаз лап кIевелай чизва: бандитар чпин мурадрив агакьнач, агакьни ийидач. Инсанрин ивияр экъичзавай кьуьруькралди кьил-кьилелай алуд тийидайвал, Дагъустандин общественодихъ бес кьадардин дигмишвал ва камаллувал ава. Россияда гьукумдихъ лагьайтIа, чинеба кардик квай бандитрин дестейрихъ галаз эхирдал кьван, гъалиб жедалди женг чIугун патал къуватар ва политический къаст ава.

Ихьтин акьалтIай вагьшивилин гьерекатдилай гьил къачуз ва ам рикIелай ракъуриз жедайди туш. Зун инанмиш тирвал, къанун-къайда хуьдай органри тахсиркарвилин вири десте, заказчияр ни галаз, дуьздал акъудунин ва терг авунин барадай нетижалу кIвалах тухуда. И муракаб макъамда гьукумдинни общественодин буржи регионда гьалар мягькембур яз хуьн ва секинвал таъминарун патал вири къуватар эцигуникай ибарат я.

Гьуьрметлу дустар! Къе гзаф миллетрин векилрикай ибарат вири Кеферпатан Кавказди куь гьиссерихъ галаз шериквалзава, куь тIалдикай вири Россиядиз хабар ава. Зун саналди чавай вири четинвилериз дурум гуз, хиве гьатнавай имтигьандай экъечIиз жедайдахъ инанмиш я.

Кеферпатан Кавказдин Федеральный округда РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил С.А.МЕЛИКОВ

Къуватар сад ийин

Мамед АБАСОВ,
РФ-дин Госдумадин депутат

15-февралдиз Дагъустанда, Дербент райондин кеферпата авай Жемикентдин постунин патав чандилай гьил къачунвай са касди машин хъиткьинарна. Нетижада кьве полицейский телеф хьана. Им алай хъуьтIуьз хьайи ихьтин жуьредин кьвед лагьай дуьшуьш я. Сифте нубатда заз чпин къуллугъдин везифаяр тамамардайла - шак физвай машин ахтармишдайла телеф хьайи ДПС-дин къуллугъчияр тир Д.Фатахован ва Ю.Вяткинан багърийриз, мукьва-кьилийриз башсагълугъвал гуз кIанзава.

Квехъ галаз санал чи садвал таъминарзавай полициядин къуллугъчияр гзаф дуьшуьшра террористрин къурбандар жезва. И тахсиркарвилин гьерекат кьиле тухунай жавабдарвал терроризмдилин организация тир ИГИЛ-ди вичин хивез къачунва. Кеферпатан Кавказда авай бандитрин кьилдикьилдин са жерге дестейрини чеб а тешкилатдиз вафалу тирди къалурзава.

Полицияди ва махсус къуллугъри гьикьван еке чалишмишвилер ийизватIани, чавай чи уьлкведин территорияда мусибатдин завал тир терроризмдал гьелелиг эхир эцигиз хьанвач. Терроризмдилин ихьтин гьерекатри ният кьени вири инсанрин патай анжах ажугълувал, нифрет арадал гъизвайди я. За умуд кутазвайвал, Дагъустандин агьалияр мадни гзаф тупламиш жеда ва саналди тир чалишмишвилералди чалай чи республика терористрикай михьи ийиз ва чи чилел мягькем гьалар ва хатасузвал таъминариз алакьда.

Нубатдин сессия

2016-йисан 25-февралдиз Махачкъалада Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин заседанийрин залда (В.И.Ленинан тIварунихъ галай майдан) Дагъустан Республикадин вад лагьай сеферда хкянавай Халкьдин Собранидин 59-сессия ачух жеда.

Сессиядал агъадихъ галай месэлайриз килигдайвал я:

1. “Дагъустан Республикадин нормативный правовой актарин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондин 35-статьядик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

2. “Дагъустан Республикада чилиз талукь алакъаяр къайдадик кутунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

3. “Дагъустан Республикадин кьилдин законодательный актарик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

4. “Дагъустан Республикада инсандин ихтияррин рекьяй Уполномоченныйдин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

5. “Дагъустан Республикадин государстводин гражданвилин къуллугъдин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондин 44 ва 52-статьяйрик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

6. “Дагъустан Республикадин нормативный правовой актарин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондин 40-статьядик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

7. “Шегьердин къенепатан райондин муниципальный эменнидин составдин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

8. “Дагъустан Республикада кьилди кIвалахзавай карчийрал налогар вегьинин патентный система ишлемишунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

9. “Ветеринариядин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондин 3 ва 4-статьяйрик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

10. “Дагъустан Республикада жегьилриз талукь политикадин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондин проектдин гьакъиндай.

11. “Дагъустан Республикада экстремиствилин кIвалахдин вилик пад кьунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

12. “2016-йис патал Дагъустан Республикадин республиканский бюджетдин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

13. “Дагъустан Республикадин Государстводин гимндин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

14. “Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин депутатдин статусдин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Закондин 6-статьядик дегишвилер кухтунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин закондин проектдин гьакъиндай.

15. “Вичин къуллугъдин векилвилер кьилиз акъудун акъвазарнавай Дагъустан Республикадин кьилин къуллугъдал алай касдиз ва адан хизандин членриз заминвилер гунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин 2013-йисан 13-декабрдин 97-нумрадин Законdiз талукь яз Дагъустан Республикадин прокурорди протест малумарунин гьакъиндай.

16. “Вичин къуллугъдин векилвилер кьилиз акъудун акъвазарнавай Дагъустан Республикадин Государстводин Советдин Председателдиз ва адан хизандин членриз заминвилер гунин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин 2006-йисан 17-мартдин 13-нумрадин Законdиз Дагъустан Республикадин прокурорди протест малумарунин гьакъиндай.

17. “Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин депутатдин удостоверенидин ва хурудал гьалдай знакдин, абурун чешнейрин, абуруз талукь баянрин гьакъиндай” Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин къарардик дегишвилер кухтунин гьакъиндай.

18. Дагъустан Республикадин мировой судьядин удостоверенидин гьакъиндай Положение тестикьарунин гьакъиндай.

19. Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин депутат А.Р.Агьмедовадин гьакъиндай.

20. Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин депутат В.Г.Лебедевадин гьакъиндай.

21. “Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин депутат Р.А.Ражабован векилвилер вахтундилай вилик акъвазарунин гьакъиндай.

22. Жуьреба-жуьре месэлаяр.

ЦIийи шартIара

Векил ТАРХАРОВ

16-февралдиз республикадин меркезда Р.Гьамзатован тIварунихъ галай милли библиотекада РД-дин печатдин ва информациядин министерстводин коллегиядин заседание кьиле фена.

Министерстводи 2015-йисуз тамамарай кIвалахрин гьахъ-гьисаб кьуниз ва алай йисуз гьялдай месэлаяр веревирдуниз талукьарнавай и заседанида РД-дин Гьукуматдин Председателдин сад лагьай заместитель **Анатолий КЪАРИБОВА**, РД-дин культурадин министр **Зарема БУТАЕВАДИ** ва масабуру иштиракна.

РД-дин печатдин ва информациядин министр **Азнаур АДЖИЕВА** къейд авурвал, экстремизмдизни терроризмдиз, миллетрин арада пайда жезвай чуьруькриз ва хейлин маса гьерекатриз талукь месэлаяр гьялунин карда СМИри къугъвазвай роль йисалай-суз артух жезва. РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова РД-дин Халкьдин Собранидиз ракъурнавай Чарче, регионда авай кьван месэлаяр тайинарунин карда массовый информациядин гьам государственный, гьамни государственный тушир такьатри еке чка кьазвайди къейднава. Дагъустандин журналистри акьалтIай четин шартIара чеб кьегьал ватанэгьлияр, багъри уьлкведин жавабдар гражданар тирди субутна. Мукьвара Рамазан Абдулатипован республикадин СМИ-рин кьилин редакторрихъ галаз кьиле фейи гуьруьшни и месэладиз талукьарнавай.

А.Аджиеван рахунрай малум хьайивал, 2015-йисуз Дербент шегьердин юбилей, ЧIехи Гъалибвилин 70 йис тамам хьун, Литературадин йис ва республика еримлу хьун патал кьабулнавай кар алай проектар Дагъларин уьлкведин массовый информациядин такьатрин кьилин темайриз элкъвена. Алатай йисуз министерстводи Россиядин маса регионрин журналистрин иштираквални аваз хейлин пресс-турар тешкилна. Абурун нетижада Дагъустандикай, иллаки Дербент шегьердикай, адан юбилейдикай кхьенвай гзаф материалар федеральный изданийра чапна, телевиденидай къалурна.

Министрди и йикъара Жемикентдин постунал хьайи мусибатдин вакъиадикайни вичин фикирар лагьана: "Эхиримжи кьве йисуз чун ислягь уьмуьрдив вердиш хъхьанвай. И вакъиади лагьайтIа, чи рикIерик мад къалабулух кутуна. Гзаф буру и завал арадал гъайибур негьзава. Ихьтин шартIара чун сад хьунихъ, жегьилриз дуьз тербия гунихъ еке метлеб ава", - къейдна ада.

Азнаур Аджиев республикадин печатдинни информациядин хел оптимизация авунин месэладални акъвазна: "Алай вахтунда вири дуьньяда кризис ава, гьа жергедай яз Дагъустандани. И кардихъ галаз алакъалу яз чун Дагъустандин журналистрин Союздихъ, кьилин редакторрихъ галаз санал печатдинни информациядин хел оптимизация авунин месэлайрал машгъул я. И карда чна вирида иштиракна кIанда. СМИ-рин кьилин редакторриз чпин теклифар министерстводив агакьардай вахт ганвай. Гьелелиг абур са акьван гзаф авач. Теклифар квевай февралдин эхиррал кьван агакьариз жеда. Гуьгъуьнлай абур рабочий комиссияди веревирдда ва эхиримжи вариант РД-дин Гьукуматдиз теклифда", - хабар гана министрди.

Заседанидал малум хьайивал, 2016-йисуз министерстводин вилик акъвазнавай важиблу месэлайрин арада СМИ-ра жегьил пешекаррин кьадар артухарун, федеральный ва республикадин тайин макьсаддихъ элкъуьрнавай программаяр уьмуьрдиз кечирмишун, милли чIаларал акъатзавай СМИ-яр еримлу авун, мультимедийный къайдада материалар агакьарунин кIвалах гегьеншарун, подведомственный организацийрин кIвалахдин ери хкажун ва масабур ава.

ДГУ-дин психологиядинни философиядин факультетдин кафедрадин заведующий **Мустафа БИЛАЛОВА** республикадин Кьили РД-дин Халкьдин Собранидиз ракъурнавай Чарчикай вичин фикирар лагьана ва ам Дагъустандин СМИ-ра авай бязи татугайвилерални акъвазна. Адан фикирдалди, журналистринни властдин органрин арада авай алакъа мадни мягькемарайтIа, республикадин прессада аналитикадин материалар артух хьайитIа, кьилдин ксарин тарифар тIимил авуртIа ва республикада авай гьалар гьакъикъатда ачухариз хьайитIа, чкадин журналистика мадни еримлу жеда.

Дагъустандин СМИ-ра арадал атанвай бязи татугай терефрикай, кьилди къачуртIа, милли чIаларал акъатзавай газетриз талукь месэлайрикай, вичин фикирар "Лезги газетдин" кьилин редактор **Агъариза САИДОВАНИ** лагьана. Ада гьисабзавайвал, алатай йисуз милли чIаларал акъатзавай газетрин коллективри четин шартIара кIвалахна. - Кьилди къачуртIа, - лагьана ада, - министерстводи 2015-йисан кьвед лагьай паюнилай 52 нумрадин чкадал 47 нумра акъуддай къарар кьабулна. - Нетижада чун «Лезги газет» 37-нумрадилай гатIунна 52 нумрадал кьведалди 16 чин авай газетар акъудуниз мажбур хьана. Газет подписка авунвай ватанэгьлийрин виликни чун тахсиркарар хьана. ГьикI лагьайтIа, абуру пул 24 чин аваз акъатзавай газетрихъ ганвай. Идалай гъейри, чи газетдин бюджет са миллионни 221 агъзур манатдин тIимиларна. Нетижада "Лезги газетдин" редакция 2016-йисан 1-январдиз почтадин алакъадин отделенидиз 391,1 агъзур, "Лотос" типографиядиз - 88 агъзур, газетринни журналрин издательстводиз 18 агъзур манат буржлу яз амукьна. Мукьвара милли чIаларал акъатзавай газетрин редакцийрив министерстводи 2018-йисалди газетар 16 чин аваз акъудун истемишзавай тапшуругъ агакьарнава. Республикадин руководстводи хайи чIалар хуьнин ва еримлу авунин месэладиз кьетIен фикир гана кIанзавайла, хайи чIаларал акъатзавай газетрив и къайдада эгечIун дуьз туш..., - къейдна А.Саидова. "Лезги газетдин" редакторди гьакIни милли чIаларал акъатзавай газетрин журналистриз къвезвай мажибар гъвечIибур тирдакайни, абур кварталрин премийрикайни магьрумнавайди лагьана. Амма ада къарагъарай месэлайрин жигьетдай министерстводин руководстводилай тамам баянар гуз алакьнач ва абур коллегиядилай кьулухъ министерствода веревирд авун фикирдиз къачуна.

Мярекатдал Анатолий Къарибов, "Дагпечать" ГАУ-дин руководитель Сергей Снегирев, Дагъустандин мобильный приложенийрин векил Садикь Къасимов, РД-дин агъсакъалрин Советдин председатель Абдула Мегьамедов ва масабурни рахана.

Заседанидин эхирдай СМИ-рин векилрив РД-дин Гьукуматдин ва печатдинни информациядин министерстводин патай гьуьрметдин грамотаяр вахкана. Абурун арада "Лезги газетдин" мухбирар **Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ, Мегьамед ИБРАГЬИМОВ**, оператор **Беневша ГЬУЬСЕЙНОВАНИ** авай.

Сих алакъада аваз...

Хийир ЭМИРОВ

2014-йисан октябрдин вацра РД-дин милли политикадин рекьяй министрвиле Татьяна Гамалей тайинарна. Аквазвайвал, ада вичин везифаяр гьакъисагъвилелди тамамарзава, министерстводин муракаб кIвалах бегьерлувилелди тешкилзава. Гьа идан гьакъиндай и йикъара Дуствилин кIвале кьиле фейи 2015-йисан кIвалахдин нетижаяр кьазвай коллегиядални лагьана.

Вичин рахунра **Татьяна ГАМАЛЕЯ** алатай йисуз республикада милли политика уьмуьрдиз кечирмишун миллетрин арада авай алакъаяр хъсанаруниз куьмек гайи зурба ва кьетIен вакъиайрихъ галаз алакъалу хьайиди къейдна. Абурукай сифте нубатда тIвар кьуна кIанзавайбурук Дербент шегьердин 2000 йисан юбилей, "Россиядин Кавказ" международный политологиядин форум, Дагъустандин дидейрин 2-форум, Хванахвавилин югъ акатзава.

- Алатай йисуз чна республикадин исполнительный властдин, чкадин самоуправленидин органрин ва гражданвилин обществодин институтрин кIвалах Дагъустандин халкьарин садвал мягькемарунин, абурун гьар йикъан игьтияжар таъминарунин, Россиядин Федерациядин къурулушдик кваз демократия вилик тухузвай алай аямда халкьарин арада ислягьвал, меслятвал хуьнин рекье тун патал хейлин алахъунар авуна. Чалай крар алакьни авуна, гьикI лагьайтIа, чна Дагъустан Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин къурулушрихъ галаз сих алакъада аваз кIвалахна. РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин администрациядин аппаратдин руководителдин заместитель Алексей Гьасанова чаз аквадай хьтин куьмекар гана, - лагьана министрди.

Идахъ галаз сад хьиз, министерстводи федеральный министерствойрихъ, ведомствойрихъ галазни менфятлувилелди кIвалахна. Гьа ихьтин амадагвилин алакъаяр себеб яз 2015-йисан декабрдиз Махачкъалада РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипован ва РФ-дин милли крарин рекьяй агентстводин руководитель Игорь Баринован иштираквал аваз Россиядин государстводин милли политикадин Стратегия уьмуьрдиз кечирмишуниз, миллетрин арада авай алакъайрин мониторингдин къурулуш кардик кутуниз ва СКФО-дик акатзавай регионрин миллетрин арада къалмакъалрин вилик пад кьуниз талукь месэлайрай совещание кьиле тухвана.

Дагъларин уьлкведа гзаф халкьар яшамиш жезва. Абурун садвал, дуствал, амадагвал вини дережада аваз, виридаз менфят хкатдай къайдада хуьн-им еке месэла я. И кар фикирда аваз министерстводи РД-дин печатдин ва информациядин министерстводихъ галаз санал "Дагъустан" РГВК-да информациядинни идеологиядин "Халкьар гзаф я, республика - сад" проект, "Дагъустандин правда" газетда "Тухумдин къанажагъдилай Дагъустандин умуми садвилихъ" медиапроект (газетдин чинра лезги, авар, дарги, урус, къумукь, лак, табасаран, агъул, рутул, цIахур, азербайжан, ногъай халкьарикай ва республика патал зегьмет чIугур абурун баркаллу векилрикай материалар гана) уьмуьрдиз куьчуьрмишна.

Мадни са разивалдай кар - шаз министерстводи шегьеррин, районрин муниципальный тешкилатрихъ галаз сих алакъада аваз кIвалахуниз артух фикир гана. Республикада миллетрин арада авай алакъаяр хуьн ва вилик тухун патал чIехи пай тешкилатрихъ галаз санал кIвалахунин рекьяй икьрарар кутIунна. Гьар райондин, шегьердин администрацияда миллетриз талукь месэлаяр гьялдай заместителар тайинарна, ара-ара абурухъ галаз гуьруьшар кьиле тухвана, чкайрал миллетрин алакъаяр авай гьал чирна. И кIвалах са шумуд миллетдин ва диндин векилар санал яшамиш жезвай тешкилатра активламишна. Министерстводи этноконфессиональный паспортар тукIуьрна ва абур ацIурун патал 36 райондиз, 280 хуьруьз рекье туна.

Дагъустан чIаларин уьлквени я. Эгер милли чIалар амукь тавуртIа, республикадин кьетIенвал, надирвални квахьдайдал шак алач. И месэладин гъавурда авайвиляй министерстводи дагъвийрин милли культура, чIалар хуьнин, и кардал общественностдин фикир желб авунин сиясатни тухузва. Гьа и кардиз къуват гун яз, милли чIалар пропаганда авунин ва абурал рахазвайбурун кьадарар артухарунин мурадар аваз, Литературадин йис тирдини фикирда кьуна, республикадин милли чIаларин фестиваль кьиле тухвана. Шазан февралдилай ноябрдин вацралди чи районрин, шегьеррин, хуьрерин культурадин идарайра, школайра тешкилай конкурсра, элкъвей столра, гуьруьшра, кIелунра ва маса серенжемра вишералди агьалийри иштиракна.

РД-дин милли политикадин рекьяй министрдин заместитель Арсен Магьмудова коллективдин вилик акъвазнавай важиблу везифайрикай, чарасуз гьялна кIанзавай месэлайрикай, РД-дин Халкьдин Собранидиз РД-дин Кьилин Чарче къалурнавай, теклифнавай программадиз жаваб яз ийидай крарикай лагьана.

2015-йисан эхирра республикадин Гьукуматди, общественностди РД-дин милли политикадин рекьяй министерстводин 25 йис тамам хьун шад гьалара къейдна. И вакъиа тебрикиз Ставропольский крайдай, Чечен, Ингушетия, Кабардино-Балкария, Карачаево-Черкесия, Кеферпатан Осетия-Алания республикайрай, чи республикадин районрай, шегьеррай хейлин мугьманар атанвай.

Коллегиядал мадни са кар рикIел хкана: юбилейдин вилик министерстводи "Миллетрин арада ислягьвал ва меслятвал мягькемарунай" знак туькIуьрнавай. И лишанлу знакдин сифтегьан удостоверениярни Мегьамедсалигь Гусаеван, Загьир Арухован ва Гьарун Къурбанован хизанрив вахкана.

Мярекатдал рахай РД-дин жегьилрин крарин рекьяй министрдин заместитель Анна Безруковади, РАНдин ДНЦ-дин литературайрин, чIаларин, искусствойрин институтдин директор Мегьамед Мегьамедова, "Дагъустандин халкьар" журналдин редактор Мегьамед Къурбанова Дагъустан Республикадин милли политикадин министерстводин коллективди Дагъларин уьлквединхалкьарин арада дуствал, ислягьвал, Россиядин Федерациядин государство мягькемаруник, халкьар сад авунин, милли хатасузвал таъминарунин кардик еке пай кутазвайди къейдна.

Эхирдай Т.Гамалея министерстводихъ галаз сихдаказ кIвалахзавай прессадин, культурадин, искусстводин векилриз, депутатриз гьуьрметдин грамотаяр гана.

РД-дин прокуратурадин материалрай

Коллегиядал нетижаяр кьуна

Нурдин РАШИДОВ

Мукьвара республикадин прокуратурада кьиле фейи коллегиядал алатай йисуз тухвай кIвалахдин нетижаяр кьуна, алай йисан везифаяр тайинарна.

Коллегиядин кIвалахда Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова, Россиядин генеральный прокурордин заместитель, юстициядин генерал-полковник Иван Сидорука, гьакIни республикадин къайдаяр хуьдай къурулушрин регьберри иштиракна. Вичин докладда Дагъустандин прокурор, юстициядин генерал-лейтенант Рамазан Шахнавазова къейдна хьи, тухвай тешкиллувилинни практикадин серенжемри ва кадрийриз талукь яз гьялай месэлайри кIвалахдин бегьерлувал хкаждай мумкинвал гана.

"2015-йисуз къайдаяр хуьдай органри са жерге серенжемар кьабулнатIани, республикада гьалар муракаббур яз амазма. Имни законсуз яракьламиш хьанвай дестейрин гьерекатрихъ галаз алакъалу хьана...".

Адан гафарай, республикада регистрация авунвай тахсиркарвилерин кьадар саки 10 процентдин артух хьанва. Кьилди къачуртIа, законсуздаказ яракьар ва наркотикар хуьзвайбурухъ, терроризмдихъ ва экстремизмдихъ галаз алакъалу тахсиркарвилер гзаф хьанва. ГьакIни пиянискавилихъ, бейкарбурухъ, яшар бегьем тахьанвайбурухъ галаз алакъалу тахсиркарвилерни тIимил туш.

Прокурордин гафарай малум хьайивал, тухвай ахтармишунрин нетижада чилериз ва эцигуниз талукь законар чIурай хейлин дуьшуьшар дуьздал акъуднава.

Эхирдай докладчиди алава хъувуна, алатай йисуз республикадин прокуратурадин органриз агьалийрилай 29 агьзур арза атана, абурукай 11 агьзурдалай гзафбур гьялна. Анжах гражданрин арзайрихъ галаз алакъалу яз дуьздал акъудай кимивилерай абур арадай акъудун патал прокурорри 3469 представление кхьена.

- Прокуратура государстводин къурулушрин арада кьилин органрикай сад я, - лагьана РД-дин Кьил Р.Абдулатипова.

- Къейд авун лазим я, 2013-йисуз заз акур прокуратурани къенин прокуратура - ибур жуьреба-жуьре ведомствояр я. Надзорный ведомство хъсанарун патал лап гзаф кIвалахар тухванва. ГьакIни къайдаяр хуьдай маса органрин ва суддин къурулушрин кIвалахни хъсан патахъ дегиш хьанва. Гьа икI, умуми къуватралди чалай терроризмдивай къерех жез алакьна. Саки кьве йис я Дагъустанда террориствилин гьерекатар арадал татана. Москвадай ва маса регионрай командировкадиз ракъурай къуллугъчийрин кIвалах заз кьетIидаказ къейд ийиз кIанзава. Абурукай гзафбуру Дагъустан Республикада секинвал ва саламатвал хуьн патал чанар гана. Идахъ галаз алакъалу яз чи вилик республикада законлувал ва къайдаяр хуьнин везифа акъвазнава.

Дагъустанда экономикадин месэлаяр экономикадиз талукь тушир, правовой месэлаяр праводиз хас тушир къайдада гьялай вахтар хьана. Вири къуватралди, гужуналди, пулуналди (ва икI мад) гьялзавай. Гьавиляй за Халкьдин Собранидиз Чар кIелдайла, Россиядин руководство ва гражданар Дагъустандин патай терроризмдин къурхуяр жедач лагьана инанмишарнай...

ТIимил тушир метлеб авай мадни са кар - къайдаяр хуьдай органриз агьалийри ийизвай ихтибар арадал хтун. Дагъустанда мягькем гьалар хьун патал чна вирида къуватар эцигна кIанда. Прокуратуради неинки законлувал ва къайда хьунал гуьзчивал тухузва. Ада, надзорный орган яз, законодательство, республикадин шегьеррин ва районрин нормативный актар хъсанарунин карда гзаф крар ийизва, - къейдна республикадин Кьили.

Эхирдай коллегияди 2016-йисуз прокуратурадин органрин кIвалах хъсанаруниз талукь везифаяр тайинарна.

Депутатдиз иливнач

Женгинин гьерекатрин иштиракчийриз гьар вацра тайин кьадар пул гузвайди (ЕДВ-ежемесячная денежная выплата) Сулейман-Стальский райондин "Сельсовет Ашагастальский" муниципальный тешкилатдин депутатдиз чизвай. И карди адан "иштягьарни" фадлай ачухарнавай. Ингье ам а ЕДВ вичизни тайинарунин къайгъуйрик хьана. Амма гьи-икI? Ада "регьят" рехъ хкяна - вични женгерин иштиракчи яз къалурзавай къалп удостоверение туькIуьрна, Пенсийрин фондунин Сулейман-Стальский районда авай управленидиз арза кхьена ва 2013-йисалай инихъ 40 агьзур манатдилай виниз законсуздаказ пул (ЕДВ) къачуна!

Россиядин Федерациядин УК-дин 159.2 статьядин 1-паюнин (гьарамзадавилелди пулар къачун) ва РФ-дин УК-дин 237-статьядин 3-паюнин (къалп документ ишлемишун) бинедиллаз уголовный дело къарагьарна, силис тухузва.

Уголовный делодай силис тухунал Сулейман-Стальский райондин прокуратуради гуьзчивал ийизва.

Жаваб гуда

Алатай йисан сентябрдиз Азербайжан Республикадай Россиядин территориядиз къвезвай К.Алиеван автомашин "Тагиркент-Казмаляр" таможенный постунал ахтармишайла, анай чинеба гьизвай къадагъа алай пулар (США-дин 424 агьзурдалай виниз долларар ва 4,5 миллион манат пул) жагьана. Ам Россиядин Федерациядин Уголовный Кодексдин 2001-статьядин 2-паюнин "а" пунктунин бинедаллаз (Таможенный союздин сергьятрилай законсуздаказ элячIунай) тахсирлу ийизва. К.Алиевалай къарагъарна, силис тухвай уголовный дело республикадин прокуратуради тестикьарна ва килигун патал Мегьарамдхуьрун райондин суддиз рекье тунва.

Тахсирлу ийизвайда суддин вилик жаваб гуда.

Темягькарвиляй - жавабдарвилиз

Дагъустан Республикадин УФПС-дин Махачкъала шегьердин почтамтдин 29-нумрадин ОПС-дин (отделение почтовой связи) алакъадин 1-классдин операторвиле кIвалахзавай Мегьамедова Хадижатан темягь посылкаяр вахчур ксари гайи ва маса пуларал фена, а пулар вичин нефсиниз серфна. Гьа икI ада 2014-йисан 1-апрелдилай октябрдалди 1,8 миллион манатдилай виниз пул чуьнуьхна.

Ам РФ-дин УК-дин 160-статьядин 4-паюнин (присвоение) бинедаллаз тахсирлу ийизвай уголовный дело Дагъустан Республикадин прокуратуради тестикьарна ва Махачкъала шегьердин Советский райондин суддиз рекье тунва.

ОПС-дин 1-классдин операторди суддин вилик жаваб гуда.

Прокуратуради инкарна

"Сельсовет Курахский" муниципальный тешкилатдин кьилин къарардалди 2007-йисуз са агьалидив "РТС" участокдал алай, карчивилел машгъул хьун патал чара авунвай чилерикай 225 кв.м. чил 49 йисан муддатда кирида вуганвай. Кьурагьрин хуьруьн агьалийри им законсуз къарар тирдан гьакъиндай райондин прокурордиз арза авуна.

Прокуратуради ахтармишайла малум хьайивал, вичикай винидихъ суьгьбет физвай чилин участок тайин къайдада государстводин кадастрадин учетда эцигнавачир, я гьа къалурнавай агьалидин кIвачихъ янавачир (яни регистрация авунвачир). Идалайни гьейри гьа вахтунда чилин законодательстводи истемишзавайвал, участок кирида вугудайла аукциондиз (торг) акъуднавачир.

Идахъ галаз алакъалу яз райондин прокуратуради вичин наразивал къалурна ва законсуздаказ кьабулай къарар инкарна.

30 процентдин артухарна

КОЛЛЕГИЯ

2015-йисуз Дагъустандин культурадин министерстводин гьилик квай идарайрин доходар, 2014-йисав гекъигайла, 30 процентдин - 34 миллион манатдилай 45 миллион манатдив агакьдайвал - артух хьана, малумарна алатай йисан нетижайриз талукь яз кьиле тухвай коллегиядин гегьенш заседанидал и ведомстводин кьил Зарема Бутаевади.

Ада къейд авурвал, культурадихъ галаз алакъалу кIвалах тухун патал республикадин бюджетдай 1 миллиардни 232 миллионни 178 агьзур манатдин пул чара авуна. Им, 2014-йисав гекъигайла, 151 миллионни 165 агьзур манатдин тIимил я.

Дагъустан Республикадин культурадин министерстводи вичин гьилик квай идарайрин бюджетдилай къецяй тир доходар артухарунин, гьакIни федеральный бюджетдай пулдин такьатар желб авунин барадай датIана кIвалах тухузва. Гьар са руководителди федеральный программайрихъ ва кьилдин ксарин фондарихъ галаз гьавурда аваз кIвалах тухун - им гьар са идарадин бюджетдиз алава яз такьатар желбдай рехъ я. Алай вахтунда государстводин культурадин идарайри 2016-йисуз "Россиядин культура" тIвар ганвай федеральный махсус программада иштирак авун патал 261 миллион манатдиз барабар 60 заявка гьазурнава», - малумарна З.Бутаевади.

Россиядин Федерациядин культурадин министерстводинни Дагъустан Республикадин культурадин министерстводин арада кутIуннавай икьраррин сергьятра аваз муниципальный тешкилатрин библиотекайрин система вилик тухун ва муниципалитетрин культурайрин идарайриз ва абурун работникриз куьмек гун патал пулдин такьатар къачуна. Кьилди къачуртIа, Россиядин Федерациядин библиотекаяр Интернетдин сетдик кутунин ва информационный технологияр гегьеншарунин, гьакI са жерге маса серенжемар кьиле тухунин везифаяр гьисаба кьуналди библиотекайрин сеть вилик тухун патал 2 миллионни 474,9 агьзур манатдин, муниципальный тешкилатрин ктабрин фондар ахцIурун патал 913,5 агьзур манатдин, хуьрерин чкайра авай культурадин муниципальный лап хъсан идараяр ва абурун работникар ашкъиламишун патал 4 миллионни 50 агьзур манатдин такьатар къачуна.

"Амма гьайиф чIугуналди къейд авун лазим я хьи, са бязибуру финансрин такьатар къачун патал лазим тир чараяр аквазвач. Хейлинбур куьгьне къайдайра кIвалахиз вердиш хьанва. Культурадин чIехи пай идарайрилай комиссийрин членрин фикир художественный жигьетдай хъсандиз бажармишнавай ва итижлу проектралди желб ийиз алакьзавач", - малумарна министрди.

З.Бутаевади республикадин муниципальный тешкилатрин культурадин управленийрин органрин руководителрин фикир бюджетрин уртах трансфертрин такьатар кардик кутунин кIвалах ери аваз ва активдаказ тухун лазим тирдал желбна.

"Государстводин социальный политика кьилиз акъудунин серенжемрин гьакъиндай" Россиядин Федерациядин Президентдин 597-нумрадин Указ уьмуьрдиз кечирмишунин сергьятра аваз культурадин идарайрин работникрин юкьван мажиб галай-галайвал хкажун - им Дагъустандин Минкультурадин кьили хел вилик тухунин асул терефрикай сад тирди къейдна. Дагестанстатдин тамам тушир делилралди, 2015-йисуз Дагъустандин культурадин идарайрин работникрин вацран юкьван мажиб 12 агьзурни 717,9 манатдив агакьна. Ида республикада къачузвай юкьван мажибдин дережадин 68,8 процент тешкилзава.

"Дагъустандин минкультурадин кьиле тухвай ахтармишунрин нетижайри са жерге муниципальный тешкилатра, кьилди къачуртIа, Сулейман-Стальский, Сергокъала, Рутул, Къаякент, Ногьай, Гуниб, Табасаран, Къарабудахкент, Чарода, Ботлих, Мегьарамдхуьруьн, Казбек, Ахцегь, Къумторкъала, Хив, ЦIунти районра ва Дагъустандин Огни шегьерда юкьван мажибрин барадай тайинарнавай сергьятрилай элячIунин дуьшуьшар жезвайдан гьакъиндай шагьидвалзава. Хъсан мисал яз Къизляр шегьердин тIвар кьаз жеда. Ина юкьван мажиб 15 агьзурни 814,5 манатдиз (85,5 процент) барабар я. РикIел хкин, РФ-дин Президентдин майдин указар кьилиз акъудунин сергьятра аваз муниципальный идарайрин работникрин мажибар тайинарнавай дережада хкажунин тапшуругъар кьилиз акъуд тавунай жавабдарвал районринни шегьеррин руководителрин хиве гьатзавайди я", - лагьана З.Бутаевади.

Дагъустандин культурадин министр вич Россияда Литературадин йис яз малумарай ва Ватандин чIехи дяведин Гъалибвилин 70 йисан юбилейдин, Дербент шегьердин 2000 йисан юбилейдин лишанрик кваз 2015-йисуз республикадин культурадин уьмуьрда кьиле фейи виридалайни лишанлу вакъиайрал гегьеншдаказ акъвазна. З.Бутаевади Россиядин концертрин ва театррин коллективрин гастролар тешкилун республикада искусство вилик тухун ашкъиламишдай таъсирлу серенжемрикай тирди къейдна.

"Дербент шегьердин 2000 йис тамам хьуниз талукьарнавай шадвилерин сергьятра аваз республикада кьиле фена: "Дербент цивилизацийрин гирведал" лишандик кваз культурадинни тарихдин Международный фестиваль, "Дустлух" тIвар алаз халкьдин яратмишунрин фестиваль, "Эдебивилин сес" лишандик кваз адетдин культурадин Международный фестиваль - выставка, Дагъустандин халкьарин адетдин милли культурадин "Цамаури" тIвар ганвай III Международный фестиваль, "Адет" лишандик кваз, Россиядин субъектрин иштираквал аваз Дагъустандин халкьарин милли культурайрин фестиваль, "Нарын-кьеледин рангар" тIвар алаз изобразительный искусстводин международный фестиваль, "Ачух ибадатханайрин югъ" лишандик кваз культурадин мярекатар, "Къадим Дербентдин ачух варарин югъ" ва маса серенжемар кьиле тухвана.

Суварин кьилин мярекат яз "Дагъустандин хъенчIин чарх: "Дербентдин къеледилай Кремлдин варарал кьван» тIвар алаз агьзур йисан сегьнеламишнавай музыкальный хроника раижна. 2015-йисан ноябрдин сифте кьилера Россияда Дагъустандин - Дербентдин культурадин йикъарин сергьятра аваз гьа хроника Кремлдин Государственный дворецда къалурна. Гьа са вахтунда меркездин Яру майдандал алай тарихдин Музейда Дагъустандин экспозиция ачухна. А экспозициядиз чи государстводин Кьил Владимир Путин килигна.

2015-йисан декабрдиз Дербентдин 2000 йисан юбилейдиз талукь яз ЮНЕСКО-дин штаб-квартирада Дагъустандин йикъар агалкьунралди кьиле фена. Дагъстандин делегацияди Париждиз "Дагъустандин халкьарин искусство" тIвар ганвай выставка гьана, Дагъустан Республикадин искусствойрин устадрин ва яратмишунардай коллективрин чIехи концерт гана", - къейдна З.Бутаевади.

23-февраль Ватан хуьзвайбурун югъ я

Кеферпата авай дирибаш хва

Руслана ГЬАЖИЕВА, 11-классдин ученица

Мегьарамдхуьруьн районди Хъартас-Къазмайрин хуьр са акьван екеди туш. Ина агьалияр хуьруьн майишатдал машгъул жезва. Абуру салан майваяр, емишар, ципицIар ва маса шейэр гьасилзава. Чкадал виридаз кIвалах бес тежезвайвиляй школаяр, вузар куьтягьай хейлин жегьилар Россиядин шегьерриз физва.

Яргъара аватIани, абуруз чпин хайи макан кIанда. Мумкинвилер авай ватандашри хуьруьз чпелай алакьдай куьмекар гузва. ИкI, москваэгьли хьанвай Нагъиев Леонарда 3-4 километрдин мензилда куьчейра къир туна. Сургутда авай стхаяр тир Керимоври гьар йисуз чиргъ тваз, куьчеяр къайдадиз гъизва.

Къе заз Северодвинск шегьерда къуллугъзавай гимидин старшина **САЛИГЬОВ Эдгаракай** ихтилат ийиз кIанзава.

Хуьруьн школа куьтягьай Э.Салигьов 2001-йисуз гьугьуьллувилелди Россиядин Армиядиз къуллугъиз фена. Ам Кеферпатан гьуьлуьн флотдиз, цин кIаникай фидай гимидиз акъатна. Лугьун лазим я хьи, муаллимрин хци школада амаз вич виридаз чешне яз къалурнай. Хъсандаказ кIелиз, ада спортдани, иллаки азаддиз кьуршахар кьунай, агалкьунар къазанмишнай. Гьа са вахтунда адан рикI музыкадални алай. Школадин художественный самодеятельностдин коллективдик кваз ада хуьре, районда кьиле тухвай мярекатра иштиракна.

Армияда къуллугъдайлани Салигьоврин хизандиз хцелай тарифзавай чарар хтана. Абурукай сада икI кхьенвай: *"Гьуьрметлу Салигь Буньямудинович ва Наимат Гьажиагъаевна! Чаз дамахдивди а кардикай лугьуз кIанзава хьи, куь хци лайихлувилелди къуллугъзава. Иниз атай са куьруь вахтунда ада военный кеспи, вичел ихтибарнавай яракь чирнава ва вичин пешекарвал хкажун патал датIана чалишмишвалзава. Командирдин ва санал къуллугъзавайбурун арада ада вичиз гьуьрмет къазанмишнава. Эдгара гьар са карда чешне къалурзава. Россиядиз икI вафалувилелди къуллугъзавай Эдгар хьтин хцел ккевайни дамах ийиз жеда.*

А.ГАРМАТЕНКО,
частунин командир, 2-рангдин капитан".

Эдгара цин кIаникай фидай "Калуга" тIвар алай гимида къуллугъна. Армиядай хуьруьз хтайла, багърийри адаз вижевай мехъерни авуна. Кеферпатан гьуьлерал, цин кIаникай фидай гимийрал ашукь хьанвай жегьилдиз хуьре кьарай атанач. Ам вичи къуллугъ авур Северодвинск шегьердиз хъфена.

Частунин командир, 2-рангдин капитан А.Правдина корабельный кьилин старшина Салигьов Эдгаран къуллугъдин характеристикада ихьтин гафар кхьенва: *"Э.С.Салигьов низамлу, вичин къуллугъдин везифайрив жавабдарвилелди эгечIзавай кас я. Вичин кеспидин рекьяй адахъ хъсан гьазурвал ава. Аскервилин къайдаяр адаз лап хъсандиз чизва. ДатIана вичин пешекарвал хкажунал машгъул жезва. Вичивай ва къуллугъдин юлдаширивай кIевелай истемишунар ийидай ам, гьар са карда чешне къалуриз алахъзава. Ам спортсмен, хизандин хъсан кьилни я".*

Инал лагьанвай гафарал чавай анжах алава хъийиз жеда. Дирибаш хва самбодай, штангаяр хкажунай, гьилералди кукIунай Кеферпатан флотдин акъажунра са шумудра чемпионвилин тIварцIиз лайихлу хьана. Ихьтин хуьруьнвидал чна, школадин аялри, муаллимри дамахзава.

Уьтквембурун жергейра

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Жуван Ватан хуьн, Ватандиз къуллугъ авун - ибур гьар са итимдин хиве авай пак буржийрикай я. И кар дериндай аннамишзавай рухваяр Дагъларин уьлкведа гзаф ава. ИкI тирди Ватандин чIехи дяведа фашистрихъ галаз кьиле фейи женгера чи чIехи бубайри, 1999-йисуз Дагъустандал яракьламиш хьанвай бандитрин дестейри гьужумайла, чи ватандашри къалурай кьегьалвилери, намуслудаказ Россиядин Армиядин жергейра къуллугъзавай аскерри субутзава. Аферин абуруз виридаз! Ахьтинбурукай сад КАДУЧЕВ Мегьамедмирзе Зугьрабовични я.

Сулейман-Стальский райондин Алкьвадрин хуьр тIебиатдин гуьзел пай ганвайбурукай сад я. Ина 1974-йисуз Зугьраб ва Кинанат Кадучеврин хизанда Мегьамедмирзе дидедиз хьана. Хуьруьн юкьван школа акьалтIарна, жегьил Ватандин вилик вичин буржи тамамариз фена. 1992-1994-йисара РФ-дин гьавадин дяведин къуватра (ВВС) къуллугъна хтана.

Яргъал йисара милициядин органра зегьмет чIугур чIехи бубадин пек-парталдал Мегьамедмирзе гъвечIи чIавалай ашукь тир. Дирибаш ва жуьрэтлу гадади вичин гележег милициядин рекьихъ галаз алакъалу авун кьетIна. Сифте Дагъустандин политехнический колледж, гьугъуьнлайни Дагъустандин халкьдин майишатдин институт акьалтIарна, 1997-йисалай ада милициядин (гила полициядин) къурулушда зегьмет чIугвазва.

1999-йисан вакъиаяр вичин вилералди акурбурун, Дагъустандин хуьрер яракьламиш хьанвай бандитрикай михьи авур кьегьал рухвайрин жергеда Мегьамедмирзе Зугьрабовични ава. Къарамахи ва Чабанмахи хуьрера ам са шумудра яргъал вахтуналди командировкайра хьана. Ахпа ада са шумуд йисуз Махачкъаладин Кировский райондин полициядин отделда оперативный дежурныйдин куьмекчи, 2009-йисалай участковый уполномоченный яз (сифте Семендердин, гила Ленинкент посёлокдин) зегьмет чIугвазва. Чилерихъ галаз алакъалу яз арадал къвезвай къалмакъални, суд-дуванарни, гьуьжет алай месэлаярни, хизанра чуьруькарни... ибур вири Мегьамедмирзе Зугьрабовичан гьар йикъан кIвалахда фикир гана, гьялна кIанзавай месэлайрикай я.

И мукьвара чав муштулух агакьна: алай йисан сифте кьилерай Мегьамедмирзе Кадучеван къуьнерал са гъед артух хьана. Чна адаз полициядин капитанвилин чин ва Ватан хуьзвайбурун югъ рикIин сидкьидай тебрикзава.

Мегьамедмирзе Кадучева вичин уьмуьрдин юлдашдихъ - "Лезги газетдин" редакциядин кьилин бухгалтер Роза Алаудиновнадихъ - галаз санал хушбахтлу хизанда кьве велед чIехи ийизва. Камилади 9-классда, хва Ильхана 2-классда кIелзава, чпин агалкьунралди абуру диде-бубадин рикIер шадарзава. Кадучеврин хизанда хушбахтвал ва берекатар мадни артух хьун чи мурад я.

Гужуналди гьялзава

Нариман ИБРАГЬИМОВ

СОВЕТРИН Союздин кьушунри Афгъанистандин халкьдиз маджахедрин гьужумрикай хуьз куьмек гайи йисар чи аскерар патал регьятбур хьанач. Ватандин чIехи дяведилай гуьгъуьниз и жуьреда Советрин аскерри ивияр экъичдай, телефвилер арадал гьидай дяведин гьерекатра иштирак хъувурди тушир. Афгъанистандин чилел чи уьлкведин, гьа гьисабдай яз Дагъустандин халкьарин векилрикайни 15 агъзурдалай виниз офицерар, аскерар чпин интернациональный буржи кьилиз акъуддайла телеф хьана.

1988-йисан 15-майдиз уьлкведин вири халкьди гуьзлемишзавай вакъиа хьана. Советрин Союздин кьушунар Афгъанистандай ахкъудунив эхгечIна. И кIвалах 1989-йисан 15-февралдалди давам хьана. Гьавиляй гьар йисуз 15-февраль "афгъанвийри" чпин югъ хьиз къейдзава.

Алай вахтунда Дагъустанда кьуд агъзурдав агакьна виликан "афгъанвияр" яшамиш жезва. Абурун саки са пай Кьиблепатан Дагъустандин халкьарин векилар я. Махачкъала шегьерда абурун кьадар 900-дав агакьзава.

Гьеле Советрин Союз амаз ва ахпа Россиядин Федерациядин государство арадал гьайилани, интернациональный буржи тамамарай аскерар дяведин иштиракчийрихъ галаз барабарбур яз гьисабзавайди тир. Амма гьакъикъатда "афгъанвийриз" дяведин иштиракчийриз талукь кьезилвилер тамамвилелди гузвачир. Сифте нубатда абур ажугъдал гьайиди яшайишдин кIвалералди таъминарунин месэладиз чкайрал са фикирни гун тавун тир.

Афгъанистандин дяведин ветеранар чеб закондалди къалурнавайвал яшайишдин кIвалералди таъминарунин месэла гваз са шумуд сеферда митингриз экъечIнай. Абуру гъатта каш чIугунни малумарнай. Дагъустан Республикадин гьукуматди вичелай алакьдайвал "афгъанвийриз" са жуьредин кьезилвилер гузвайтIани, кар алай месэлаяр гьялдай такьат авачир. 2008-йисан октябрдиз каш чIугун малумарайдалай гуьгъуьниз Яру Пайдахдин орден ва "Дирибашвиляй" медаль авай афгъанви Къазанфар Нурметов рагьметдиз фенай. Каш чIугвазвайбурукай мад пуд кас инфаркт хьунин нетижада больницадиз тухванай.

Республикадин властдин органар гьар сеферда, "афгъанвийриз" федеральный къурулушрай куьмек гузвайди я лугьуз, чеб абуруз талукь месэлаяр гьялунивай къерех жезвай. Са рахунни алач, федеральный бюджетдай "афгъанвийриз" куьмекдин пулар чара ийизвай, гьа и саягьда абуруз чкадин властрини куьмекар гун лазим тир.

Эхиримжи йисара, «афгъанвийрин» наразивилер, митингарни фикирда кьуна, ветеранар яшайишдин кIвалералди таъминарунин месэла гьиле кьуна. 2009-йисуз абуруз Махачкъалада 60 квартирадикай ибарат кIвалер эцигиз гьиле кьуна. Гьайиф хьи, и хъсан кар мадни наразивилер арадал гьидайдаз элкъвена. Сифтедай малумарайвал, кIвалер республикадин шегьерра, районра яшамиш жезвай "афгъанвияр" патал эцигзавайди я лагьанвай. ГьикI лагьайтIа, федеральный бюджетдай ахъайнавай пул Афгъанистандин вири ветеранриз талукьди тир. КIвалер эцигна куьтягьайдалай гуьгъуьниз квартираяр анжах Махачкъалада яшамиш жезвай "афгъанвийриз" гудайвал хьана. И кардал наразди муькуь ветеранри са шумуд чкадиз арзаяр кхьена ва пуд йисан къене эцигна куьтягьнавай кIвалер садазни чара тежез амукьна. Эхир шаз абур меркезда яшамиш жезвай "афгъанвийриз" пайна.

Республикада яшамиш жезвай 3200 "афгъанвидикай" 2000-дав агакьна ветеранрихъ яшайишдин кIвалерин ва авай кIвалерин шартIар хъсанардай игьтияж ава. Авайвал лагьайтIа, эхиримжи йисара "афгъанвийриз" кьезил жуьредин ипотека къачудай мумкинвал гузва. Абур гьакI субсидийралди, кIвалерин шартIар хъсанардай сертификатралди таъминарзава. 2013-йисуз ихьтин сертификатар 27 "афгъанвидив" агакьна. Сертификатдин умуми кьадарни 806 агъзур (400 агъзур Дагъустандин ва 406 агъзур Федеральный бюджетрай) я.

Афгъанистандин ветеранри къейдзавайвал, абур кIеве твазвай месэлаяр мадни ава. Меркезда кирида кьунвай кIвалера яшамиш жез, прописка авачир "афгъанвийрив" я субсидияр, я кIвалерин шартIар хъсанардай сертификатар агакьзавач. Азарлу, инвалидар тир ветеранрив больницайра, властдин органра эгечIзавай тегьерни тарифдайди туш. "Афгъанвияр" тир Шихали Мегьамедова, Анас Рашидова лагьайвал, "яшайишдихъ галаз алакъалу гьар са месэла чна гужуналди гьялзава".

Гьелбетда, гьукуматдин буйругъдалди къунши уьлкведиз фена, дяведин женгера иштиракай ва чпин ватанпересвилин буржи лайихлувилелди кьилиз акъудай инсанрив закондин къайдаяр хуьналди, тамамаруналди эгечIун лазим я. Гьар йисан 15-февралдиз Афгъанистандин ветеранар Махачкъалада "афгъанвийрин" паркуна кIватI жезва ва абуру чпин месэлайрикай, дердийрикай лугьузва.

Сиясат

Барут гьамиша кьуру яз хуьн

Ш.ШИХМУРАДОВ

СЕКИНСУЗ дуьньяда яшамиш жезва чун. Фашизм дарбадагъна, ислягь уьлкведа, шартIара виликди фида, халкьариз хушбахтлу уьмуьр жеда лагьайди вири кьулу-кьулухъ хьана: “демократия» лугьудайдан даддадик кваз чал “базардин алакъаяр”, вагьши капитализм илитI хъувуна. Гзаф агьалияр кIеве тунва, яшайишдин дережа хейлин агъузарна. КIвенкIвечи идеяйрин, идеологиядин бинедаллаз сад, тупламиш хьанвай халкьар, инсанар пайи-паярна, руьгьсуз авуна, яратмишунардай, шей гьасилдай намуслу зегьметдивай яргъазна, санлай къачуз, а патал багьаз хгуз, алверчийриз элкъуьрна.

Совет власть, социализм, коммунизмдин идеология амач, гьавиляй Россиядиз гуя къецепатан душманарни амач, США, РагъакIидай пад гила чи дустар, НАТО тIубни кIас тийидай кIел хьтинди я лугьунин далдадик кваз уьлкведин военный доктринани дибдай дегишарна, ядерный къалхандин, оборонадин кар алай хейлин такьатар тергна, гужлу ракетар кьатI-кьатIна.

Гила килиг . Социализм, коммунизм, идеология багьна тир кьван. Варшавский договор чукIурна. НАТО лагьайтIа, къвердавай гужлу, РагъэкъечIдай патахъ гегьенш, вагьши, яракьлу жезва. США-ди вири дуьньяда вичин зур къалурзава, “дустари” Россиядал санкцияр илитIзава, ам жезмай кьван кьулухъди гадар хъувун, виликди фидай мумкинвал тагун патал алакьдай вири крар ийизва. Ингье Украинадизни гьахьна, ана, Сирияда, арабрин уьлквейра цIайгум тунва.

ЯРАБ США вучиз икьван хшка хьанватIа, ада вич икьван эдебсуз саягъда вучиз тухузватIа? И суалриз жавабар январдин юкьвара “Военная тайна” телепередача гузвай вахтунда геополитический анализдин Международный центрадин президент, тарихдин илимрин доктор Леонид Ивашован рахунрихъ яб акалайла жагъана. Жувни яшамиш хьухь, масадбурузни яшамиш жедай мумкинвал це лугьудай мисал авайди я. Амма Американ азгъун нефсер авай капиталистриз чилер-цавар кьаз, М.Э.Салтыков-Щедрина кхьей “Вагьши помещикдин” жуьреда, вири кьена, дуьньядин агъавал ийиз кIанзава. Яргъал тарихдикай рахан тийин, XIX ва XX асирра, чеб кьетIен миллетар яз гьисабна, дуьньяда агъавал ийиз кIанз, гзаф ивияр экъичай дявеяр башламишай Наполеонан, Гитлеран эхир гьихьтинди хьанатIа рикIелай алудна, гила мадни эйбежер, хталу яракьар гвай дявекарар пайда хьанва.

АМЕРИКАДИ вич дуьньяда виридалайни къудратлу держава яз гьисабзава. Л.Левашова къейд авурвал, 2000-йисарин сифте кьилера США-ди чпин военный стратегияни ядерный доктрина дибдай дегишарна, гележегда хьун мумкин тир женгерин кьисмет гьялдай, яни кар кьетI ийидай яракьрин цIийи системаяр (ударная группировка) туькIуьрна. ИкI, 2003-йисан 18-декабрдиз лап гегьенш майданра стратегиядин жуьребажуьре патарихъай садлагьана гзаф кьадар ядерныйбур тушир яракьрай ягъунин директивадал къул чIугуна. Адал асаслу яз, дуьм-дуьз галукьдай агъзурралди яракьралди садлагьана хабарсуз ядай хталу планар ава. А такьатрик акатзава: гьуьлерал гимийра, цава самолетра авай лувар квай ракетар, чпе летчикар авачир самолетар ва гьакIни маса системаяр. Гьа сифтедин сад-кьве ягъун кьунин нетижада душманриз чи асул къуватар (саки 70 процент) - цин кIаникай фидай луьтквейрал алай ракетар, гьатта шахтайра авайбурни тергдай ниятар ава. Эгер чна жавабдин ягъун кьадай жуьрэт авуртIа, ракетриз акси оборонадин система (асул гьисабдай гьуьлерал алай, океанра авай) кардик кутазва. США-диз ихьтин 93-далайни гзаф гимияр ава, абурал цIудралди “Иджис” системадин яракьар ала. 2008-йисуз цавун бушлухра авай чпин авария хьанвай разведспутник США-ди 247 километрдин кьакьандай гьа “Иджисдалди” яна вегьейди я. Цавуз хкаж жедай чи ракетар кьун патал НАТО-ди Польшадани Румынияда ПРО-дин система эцигнава, гележегда ам Украинадани кардик кутадай ниятар ава.

США-ди Арктикадани яракьлу къуватрин базаяр мягькемарзава.

Ихьтин гьалара са ни ятIани чал вегьедай жуьрэт тавун патал, къейдзава Л.Ивашова, чун уях, гзаф мукъаят, къуватлу хьана кIанда. Гьам экономикадин, гьам военный, иллаки илимдинни техникадин рекьерай.

ЧИНА гьамиша гьикI жезватIа килиг: са кам - виликди, кьве кам - кьулухъди. ИкI, месэла, чахъ военно-космический кьушунар гьеле советрин девирда авайди тир. Амма 90-йисара уьлкведин кьилиз атай “демократар” лугьудайбуру гьисабна хьи, гуя чахъ мад душманар амач, гуя космосдани дуствал хьанва, гьавиляй военно-космический кьушунарни чаз герек амач - вири тергна. Сердюкова, гьакI адалай вилик хьайи оборонадин министрриви армияда кьиле тухвай “реформайри” чи Яракьлу Къуватар хейлин зайифарунал гьана.

КУЬГЬНЕ душмандикай дуст жедайди туш лугьудай мисал авайди я. Инал мад сеферда мукьвал тир тарихдиз хьайитIани вил вегьен - тарих виридалайни хъсан мектеб я. Гьеле 1918-1921-йисара, Англиядин военный министр ва авиациядин министр яз, Уинстон Черчилла жегьил Советрин республикадин аксина яракьлу интервенция тешкилунин мураддалди международный чIулав къуватар сад авун патал активнидаказ кIвалахна. В.И.Ленина къейд авурвал, Черчилль “Советрин Россия акунани кIан тийидай кас я”, адаз Советрин государство гьеле “кIараб тазазмаз” бамишариз кIанзавай. Вичин “Мировой кризис” ктабда У.Черчилла кхьенва: “...Чна Советрин гьукуматдин душманар яракьламишзавай, адан портар гьалкъада твазвай, военный гимияр батмишарзавай. Чаз ам барбатI хьун кIанзавай” (1929-йис, 235-чин).

У.Черчиллакай 1940-1945, 1951-1955-йисара Англиядин премьер-министр хьана. Ам США-дин президент Г.Трумэнал Москвадал атомный бомба вегь лугьуз гьавалат хьаналдай. 1946-йисан мартдиз США-дин Пенсильвания штатдин Фултон шегьерда речь рахадайла, Черчилла англосакс уьлквейриз сад хьуниз, СССР-дин аксина военно-политический блокар тешкилуниз эвер гана. Аквазва хьи, НАТО, СЕАТО, СЕНТО ва маса блокарни тешкилнай. Россия яргъазунин, ам виликди финиз векъидаказ кьецI гунин сиясат англосаксри ва масабуруни алай девирдани давамарзава.

ЕВРОПАДИН ва гьакI дуьньядин гзаф маса уьлквеярни США-ди, чIулав хушраканди хьиз, чилина, анра вишералди, агъзурралди военный базаяр эцигна, вичин желеда тунва.

Вири халкьар хатасуз, ислягь дуьнья туькIуьрунихъ тамарзу я. И кар патал, сагълам къуватар тупламиш хьана, вагьши къузгъунрин, гьакIни терроризм лугьудай тIегъуьндин вилик пад кьуна кIанзава. И важиблу, чIехи кардани тарихди кьилин роль Россиядиз чара авунва. Чаз зайиф жедай ихтияр авач.

РФ-дин Президент В.Путина, оборонадин министр С.Шойгуди са шумудра къейд авурвал, Россиядин вилик пад кьун патал международный чIулав къуватар ам политикадин жигьетдай гьалкъада тваз, экономикадин жигьетдай чукьвез гьавалат хьанва, гьакIни кьацIай информационный дяве малумарнава. Президентди инанмишарна хьи, артух жезвай хаталувилер, къурхуяр фикирда кьуна, Россияди вичин оборонадин бажарагълувал, Яракьлу Къуватар мягькемарзава. Россия садрани, садавайни метIерал акъвазариз хьайиди туш, я инлай кьулухъни жедач. Чи армиядихъ инанмишвал, адаз ихтибар авун къвердавай артух жезваанин жергейриз финикай катдайбур амач. Ватан хуьн, адаз намуслувилелди къуллугъ авун гьар са гражданиндин пак буржи я.

Чи газетдин даяхрикай

Заз а кас...

Мердали ЖАЛИЛОВ, литературадин отделдин редактор

Заз а кас - **ИСМАИЛОВ Агьмед Межидович** - фадлай чида. Алатай асирдин 70-йисара зани адан гъвечIи стха Мамеда санал ДГУ-дин филфакда кIелзавай. ЦIийи Къурушдал зи вах Заниятан (итим - Лачинов Рашид) хизанни алай. Мамеда зун сифте яз ЦIийи Къурушдал тухванай: зи вахан кIвализни, вичин стха Агьмедан кIвализни (1966-йис)...

Исмаилов Агьмед ва Мамед... Ибурукай за “Кьелен тIям” кьил гана кхьей очерк 1981-йисуз “Коммунист” (гилан “Лезги газет”) газетдиз акъатнай. Ана чи игитрин аялвиликай ихьтин гафар ава: “...Дагъдин мурцакай фенвай гуьтIуь рекье кьуд кас ава. Яшариз килигайтIа, абур аялар я, амма инсанрин рикIе чIехи къаст ава. Абурун вилик са кал, са дана, кьуд хеб ква. Кьуд аялдикай кьвед рушар, кьведни гадаяр я. Рушар гадайрилай чIехи я. ЧIехи гададин гьиле данадин еб ава. ГъвечIи каркачI гада вахан кIулал ала... Адетдин куьчерийрин рехъ. Кьулухъ Шалбуз дагъ, Базар-Дуьзи, вилик - аран, дугунар.., а кьил - Мугьан.

И гъвечIи куьчерияр, къе вахт тахьанмаз, дяведин фалакатди, буба, диде къвалав гумачиз, гатIум хьанвай каша кIваляй акъуднава. Мурад-метлеб сад я: жез хьайитIа, Къусара яшамиш жезвай бадедин патав и гадаяр туна, вахар чеб Шекидиз фин. Чпиз кьадар фу абуру ана къазанмишда...”

1966-йисуз кьил кутур чи танишвал халисан дуствилиз элкъвена. И йикъара зи чIехи дустунин 80 йис тамам жезвайди чир хьайила, за мад сеферда чи алатнавай йисарал, фенвай рекьерал вил вегьена, фикирралди а къекъуьнра сиягьат хъувуна. Етимрикай гьакъикъи итимар, зегьметдин къагьриманар, чIехи мягькем хизанрин кьилер, хуьре кIвале, районда, республикада истеклу, хатурлу ксар хьанвайди чир хьайила, дугъриданни, уьмуьр бушдиз ва бейхабардиз тефейди аннамишдай мумкинвал жезва. И карди шадвилин гьиссерни агакьарзава.

...Шадвилин хабарди зун гила РГВК-дин журналист Исамудин Агьмедовни галаз Агьмед Межидовичан кIвализ акъуднава. Чун чIехи дустунин чарара-цIарара, кIвале хуьзвай документра къекъвезва. Гила аквазва хьи, вичин 80 йисакай 60 йис и касди ЦIийи Къурушдал чилел берекатар битмишаруниз бахшна. 1961-йисалай (Дербентдин хуьруьн майишатдин техникум акьалтIарна) та 1993-йисалди (совхоз чкIидалди) Агьмед Межидовича уьзуьмчивилин бригададиз регьбервална. И йисара адакай СССР-дин ВДНХ-дин, галаз-галаз са шумуд пятилеткадин гьалибчидин знакрин, “Зегьметда кьегьалвиляй”, В.И.Ленинан 100 йисан юбилейдин медалрин, Ватандин ЧIехи дяведин юбилейрин ва хейлин маса вакъиайрин медалрин, цIудралди тарифдин чарарин, дипломрин сагьиб хьана.

Зарбачи яз, ам хейлин къецепатан уьлквейриз, вичин тежриба чириз ва хкажиз фена. Адакай неинки чи республикадин, гьакI СССР-дин ва хейлин къецепатан уьлквейрин журналистрини итижлу материалар кхьена. Хейлин газетарни журналар кIвале хуьзва.

Хтулризни птулриз чпин чIехи бубадин гьунарар гьа и лишанлу яржарай чир жезва.

Агьмед Межидович, гьа жегьил йисара хьиз, гилани спортдал, иллаки футболдал, тфенгдай лишанар кьунал, жегьилар тербиялямишунал, ципицIрин тегьенгрин сирер чирунал ашукь кас яз ама!

Адан къилихдин мад са тереф чи хайиди тир “Лезги газетдал”, Лезги театрдал, музыкадал ашукьвилихъ галаз алакъалу я. ЦIийи Къурушдал ам “Лезги газетдин” ва “Къурушрин сес” газетдин “сад лагьай нумрадин подписчик” яз чида, и кардалди ада чи газетар хуьре кхьиник вичин пай кутазва.

Агьмед Межидовича Социализмдин Зегьметдин Игитар тир Сейфедин Къулиевахъ, Агъабег Уружевахъ, зурба тешкилатчияр хьайи Сару Бекуьровахъ, Сабир Диярхановахъ, цIудралди маса зарбачийрихъ галаз санал кIвалахна, адан суьрет совхоздин Гьуьрметдин доскадилай садрани алатнач!..

Юбилейдихъ галаз алакъалу яз, ам тебрикиз, дустуниз за ихьтин шиир багъишна:

Вуч фад, вуч фад физва вахтар -
Асиррихъ - асир.
Гуя накь тир кутурди тар,
Жезмани къе чир?!

Рекьер гьикьван хьанва дегиш,
Шегьредихъ - шегьре!
Багъишнава шумуд нехиш, -
Жегьредихъ - жегьре!

Ви къул, къазан, алаз барка,
Ажеб я машгьур.
Машгьурай хьиз хайи чархар
Булахди Куркур.

Дагъни аран, аранни дагъ
Сад хьиз я муьтIуьгъ.
Гьинай гьиниз чIугунва тагъ -
Къурушвийрин муьгъ!

Кьелен тIям - гьекьед тIям
ЦипицIра ширин.
Зегьметчидин гьунар я ам, -
Хва, ваз аферин!

Дегиш тахьай ава са затI -
Вун ашукь футбол.
Вафалувал жедач куь кьатI, -
Мад янава гол!..

Къуй Зулданри хуьрай ви ирс,
Майдан ийиз генг.
Къуй жизви бахт тефирай кирс,
РикIи хуьрай женг!

Тик амай кьван Яру дагъ - цал,
Амай кьван Селди,
Къени ая на жуван кIвал,
Къачумир тади...

Агьмедан юбилей вири къурушви зегьметчийрин сувар я!

Зарар екеди я

“АЧУХ ВЛАСТЬ”

Жасмина САИДОВА

И йикъара республикадин информациядин “Дагъустан” агентстводин майдандал “Ачух власть” проектдин сергьятра аваз журналистрихъ галаз гуьруьш хьайи вахтунда Росрыболовстводин РагъакIидай патанни Каспийский территориальный управленидин руководитель Мегьамед Жафарова идаради алатай йисуз кьиле тухванвай кIвалахдикай ва алай вахтунда и хел авай гьалдикай суьгьбетна.

Росрыболовстводин РагъакIидай патанни Каспийский территориальный управлениди гуьзчивалзавай мулкарик РФ-дин вад субъект - Дагъустан Республика, Кабардино-Балкария, Кеферпатан Осетия-Алания, Чечен ва Ингушетия республикаяр акатзава.

Управленидин вилик акъвазнавай виридалайни хци месэлайрикай сад - Каспий гьуьляй законсуздаказ балугъар кьун - гьелбетда, асул гьисабдай гьуьлуьн къерехда авай Дагъустандиз талукьди я.

Инал къейд ийин, Дагъустан Республикадин майдан са шумуд мулкуниз пайнава: Дербентдин, Кьиблепатан, Махачкъаладин, Центральный, Кефердин ва Тарумовский.

Управленидин руководителди къейд авурвал, алай вахтунда законсуздаказ балугъар кьунин, яни браконьервилин жигьетдай виридалайни чIуру гьалар Къизляр, Тарумовский ва Бабаюрт районрин сергьятра гьуьлуьн къерехда арадал атанва.

итимрин асул пеше балугъар кьун, папарин пеше абур тухвана патав гвай меркездин куьчейра маса гун я. Гьуьлуьз чиневa чил вегьин, ам чинеба кIватI хъувун гзаф вахтара и ксарин уьмуьр патал халату кардиз элкъвезва.

М.Жафарова къейд авурвал, алатай йисуз браконьерривай законсуздаказ кьунвай тахминан 9 тонн балугъар, 51-дав агакьна транспортдин такьатар, балугъар кьадай 4421 алат (мисал яз, 2014-йисуз -3291) вахчуна. Административный къайда чIуруниз талукь протоколрин кьадарни, адалай вилик квай йисав гекъигайла, 993-дан артух хьанва - 4474. Санлай къачурла, законсуздаказ балугъчивилел машгъул хьунай авунвай жермейрин кьадар 9,3 миллион манатдиз барабар хьана (2014-йисан кьадардилай 2,4 миллион манатдин гзаф). илитIнавай жермейрин санлай къачур кьадардикай 6,7 миллион манат къачуз алакьнава.

Идарадин руководителди хабар гайивал, браконьерривай вахчузвай балугърикай багьа жинсининбур тергзава, куьлуь жуьрединбур лагьайтIа, государстводин хийир патал ишлемишзава (аялрин бахчайриз, школайриз гузва).

Малум жезвайвал, и хиле фадлай гьялна кIанзавай месэлаяр гзаф ава. Мисал яз, эгер игьтияж, яни муьштерияр авачиртIа, браконьеррини абур, чандилайни гьил къачуна, кьадачир. Гьа са вахтунда, эгер балугъар базарди истемишзаватIа, и кIвалах государстводи вичи вучиз тешкилзавач, яни, вучиз вилик девирра авай къайдада ветегаяр арадал хкизвач? Гьатта государстводин хиве тахьайтIани, гьвечIи карханаяр тешкилна и кIвалах гуьнгуьна тваз жедай эхир. Инсанрин агьваллувални виниз жедай, абу-

“Балугъар хуьнин рекьяй чи государстводин инспекторри суткадин кьиляй-кьилиз кIвалахзава, ятIани гьуьлуьн къерехдин 600 километрдив агакьзавай зулни, къенепатан вирер-вацIарни гуьзчивиликай хкуд тавуна хуьн, бес кьадар къуллугъчияр тахьун себеб яз, лап четин жезва. ИкI ятIани, территориальный управленийрин арада чун алатай йисуз, нетижалудаказ кIвалахун себеб яз, 20-чкадилай 4-чкадал кьван хкаж хьана”, - малумарна М.Жафарова.

Амма, инал лагьана кIанда хьи, багьа (осетрдин) ва частиковый (щука, судак, сом, куьтуьм, вобла ва икI мад. - куьлуь жуьрединбур) жинсерин балугърин кьадар браконьерри терг авунин кардик еке гьерекат акатун анжах гуьзчивалдай органрин кIвалах къайдада тахьунихъ галаз алакъалу туш. Асул себеб ина гьуьлуьн ва вирерин къерехра яшамиш жезвай ва гьеле алатай асиррин 80-йисарилай ветегайра кIвалахиз хьайи агьалийрин яшайишдин дережа, дуллух агъуз аватунихъ галаз алакъалу я. Производство тамамдаказ чкIайдалай, мисал яз балугъчивилин майишатар терг авурдалай кьулухъ къазанжияр къведай, хизан хуьдай рехъ амукь тавур бейкар агьалияр, кьилди къачуртIа Сулак поселокдин саки вири жемят, законсуздаказ балугъчивилел машгъул хьуниз мажбур хьана. Махачкъаладин патав гвай и хуьруьн

ру электрикдин къармахар ишлемишунин нетижада гьуьлуьн, вирерин, вацIарин алемдизни зарар гудачир, кьуд пад вирерinни вацIарин арада авай дагъустанвийрин суфрайрални булдаказ балугъар жедай. Алай вахтунда, къейд ийин, тIебиатдиз гузвай зарар екеди я. Са гафуналди, законсуз балугъчивал законлуди вучиз ийизвач?

И суалриз М. Жафарова гайи жаваб сад я: “Государстводи кьабулнавай къайда гьахьтинди я”. Ам рази хьайивал, законсуз балугъчивилихъ галаз алакъалу месэла вини дережада гьялна кIанзава. И рекье вири къурулуширин кIвалахни сад авуна тешкилун чарасуз я. “И месэла гьялун патал са жерге серенжемрин система туькIуьрна кIанзава. Иник гьам ихтиярриз, гьам экономикадиз, гьам тешкиллувилиз талукь ва са жерге маса серенжемар хьун лазим я. ИкI хьайила чавай тIебиатдин ресурсар игьтиятлудаказ, кьил-кьилеллаз ишлемишунни, абур терг хьуникай хуьнни таъминариз жеда”, - малумарна М.Жафарова.

Са гафуналди, и месэлаяр лазим къайдада, вири терефар фикирда кьуна, вини дережада гьялдалди, агьалийривай тIалабиз кIанзава: тIебиат хуьх, адав вагьшивилелди эгечIмир, вучиз лагьайтIа, тIебиатдиз гузвай зарар - им чна, гьар са касди вичиз, вичин несилдиз гузвай зарар я.

Куьмекун хиве кьунва

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Машинрин кьадар ва гьерекат къвердавай артух жезвай шартIара агьалийрин хатасузвал гзаф дуьшуьшра а рекьерин гьалдилай ва абур идара ийизвай карханайрилай аслу я.

- Чи карханадин гуьзчивилик райондин вири санлай 131,4 километрдин шегьре рекьер ква, гьа жергедай яз республикадин дережадин “Магарамкент-Ахты-Рутул” шегьреда 62-89 лагьай километрийрин (27 км.) мензил ва 98,4 км. райондин къенепатан, яни райцентрадай дагълух хуьреriз - Къутунхъиз, Смугъулиз, Фияз, Гутумиз, Чепез, Ялахъиз физвай рекьер. “Ахцегь-Вини гьамамар” рекьин участокдин 6 километрни кваз къир цанвай 33 километрдин рекьер ава. Хуьрерин къенепатан рекьер чкайрин администрацийрин балансрал ала.Чи кьилин везифа абур, гьвечIи ремонтар ийиз, къайдада хуьн я, яни фурар ахцIурун, ятар гьатуникай хуьн, зирзибилрикай михьун ва лазим чкайрал рекьерин лишанар эцигун, - суьгьбетзава 2015-йисан 26-ноябрдилай “Ахтынское ДЭП №4” ОАО-дин начальник Мирзамегьамед Алимегьамедович Юсуфова.

▪ **Рекьерин гьалдикай вуч лугьуз жеда?**

- Гъиляй вегьенвай гьалда ава, ремонтдай вахтар вилив хуьз жезвач. Къир гьар 8 йисалай дегишарна кIанзаватIа, чи рекьер ремонт тахвуна 20 йис я. Республикадай чун лап зайифдаказ финансироватзава ва, талукь тирвал, ГКУ “Дагестанавтодордин” истемишунни рекьер са бубат ишлемишиз жедай къайдада хуьн я. Инсанри рекьера къайгъусузвилелди ятар твазва, ихтиярсуздаказ рекьерин къерехар хкьаз, бязи чкайра гьяркьуьвал гьатта 10-15 метрдин гуьтIуь хьанва. Гьакъикъатда автотрассадин гьяркьуьвилел 22 метр хьун лазим я.

▪ **Лазим тир техника, пешекар къуллугъчияр авачиз рекьер къайдада аваз хуьз жедач кьван, “ДЭП -4” карханадин базани пара зайиф я жеди?**

- Эхь, гьайиф хьи, зал хъсан ирс гьалтнач. Карханадал 5 миллионни 600 агъзур манат пул бурж алай, адакай 1 миллион манат - мажибрин. Мехпаркда авайдини 13-15 йисан

куьгьне техника - са автогрейдер, “ДТ-75” маркадин кьве трактор ва пуд машин (бензовоз, “Зил -130” ва “Уазик”) я. “Зил”, “Уазик” квачиз, амайбур чIуру тир. ХъуьтIуьз гьазурвал акун яз, сифте нубатда коллективдиз (ам кар алакьдай хъсанди я) 2 вацран мажибар хгана, инженер-механиквилин къуллугъдал тежрибалу пешекар Герейхан Мисриханов кьабулна ва адан куьмекдалди са куьруь вахтунда тракторарни грейдер кIвачел ахкьулдна. Чи карханадиз экскаватор, бульдозер ва лап чарасуз тир маса техника, тадаракар гун патал “Дагестанавтодордин” руководстводиз арзаферзе авунва. Куьмекун хиве кьунва.

Сардархуьруьн эцигунрал

Райсудин НАБИЕВ

Алай вахтунда Сулейман-Стальский райондин “Сардархуьр-ДаркIушар” цин линия екебурукай ва кар алайбурукай сад я. Дуьздаказ лугьун хьайитIа, ам эцигна куьтягьна кIанзавай вахт алатнава, вирида гуьзлемишзавай и кIвалах яргъал аватзава. Идахъ себебарни ава. Абур гьукуматди лазим кьадар пулар чара, абур дуьздаказ харж тавунихъ галаз алакъалу я.

Са кьадардин кIвалахар ина кьилизни акъуднава ва давамарни ийизва. И имаратдин ятарал санлай саки 17 хуьруьн жемятрин вил ала эхир. Мумкинвилер хьайи гьар сеферда, гьелбетда, эцигунрал кIвалахар давам жезва. Исятдани, хъуьтIуьн вахт ятIани, эцигунрал кIвалахар кьиле физва. И йикъара гьар сада 70 агъзур кубометр яд гьакьдай ракьун ва бетондин кьве гьавиз туькIуьрна куьтягьнава. И гьавизрай хуьреriз хъвадай яд тухуда. Гьавизрилай башламишна, хуьреriз яд рекье твадай гьяркьуьвилел 70 см алай капрондин турбаярни кутунив эгечIнава. Гьелелиг 2 км мензилдик кутунва, винелай ругни гана, кIевирнава. И кардал Агьмед Агьмедов, прораб Эскендар Магьсудов, Саид Саидов, Жалал Рамазанов машгъул я.Гьукуматди эцигунриз лазим кьадар пуларни ахъайнайтIа, кIвалахар акваз-акваз вилик фидай.

Гьелелиг гьалар тарифдинбур туш

ХЦИ МЕСЭЛА

Жасмина САИДОВА

Дагъустанда анжах 15 процент агьалийри яшайишдин кIвалер капитальный ремонтунин программадай пул гузва. Кьенин йикъалди хьун лазим тир 505 млн. манатдикай кIватIнавайди анжах 75 млн. манат я.

Гзаф квартирайрикай ибарат кIвалера умуми эменнидик акатзавай чкаяр бинедилай ремонт авунин Фондунин кIвалах уьлкведин са жерге регионра гьеле 2014-йисалай башламиш хьана. Дагъустанда капремонтдин Фондуни шегьерэгьлийрин кIвалериз кардик кутунвай цIийи жуьредин взносрин гьакъиндай малуматар 2015-йисан 1-январдилай рекье тваз эгечIна. Идалди гьакIани ихтибар тийизвай ЖКХ-дин къурулушдилай агьалийрин мадни еке наразивилер арадал гьана.

Адалай инихъ са йисан вахт алатнаватIани ва и рекье, дугъриданни, гзаф кIвалахар авунватIани, Дагъустанда и къайда тамамдаказ къуватда гьатнавач. Вучиз? Вучиз лагьайтIа, и цIийивилиз талукь суалар - гьахълу суалар - гзаф арадал къвезва. Мисал яз, кьилинди - гьиниз фида кIватIнавай пул? Квез герек я цIийи жуьредин взносар? Вучиз цIийиз эцигнавай, гьатта шегьерин балансдал къачун тавунвай кIвалерни, лап татугай гьалда авай кIвалерни капитальный ремонтдин гьисабда тунва? Вучиз бейкарвилин дережа винизди тир республикада взносрин кьадар икьван екеди я? Вучиз авайбурулай алава яз пулар кIватI хъувунин игьтияж арадал атанва? Взносар тагайтIа вуч жеда? ва икI мад.

КIвалерни куьгьне жезва

"Кар ана ава хьи, вири шейэр хьиз, дараматарни куьгьне жезва. Гьаниз килигна, гьикьван гзаф яш хьайитIа, гьакьван артух харжиярни акъатзава ихьтин кIвалер къайдада аваз хуьниз. Эхь, дугъриданни, квартирайрин иесийри чпин кIвалера ремонтар тамамдаказ чпи ийизва. Амма гзаф квартирайрикай ибарат дараматра садан хсусиятдани авачир, гьа са вахтунда виридбур патал умумибур тир важиблу чкаяр ава. Абурукай асулбур лифтар, шахтаяр, гурмагъар, инженервилин сетар, къавар, кIвалерин винел патан цлар, подвалар, фундаментар я", - гьавурда твазва Дагъустандин капитальный ремонтдин фондунин руководителдин заместитель Шамил Исаева.

Кьилдин ксарин хсусиятда авачир и чкаяр, са кьадар вахт алатайла, тамамдаказ, бинедилай ремонт хъувунин, я тахьайтIа, цIийи хъувунин игьтияж арадал къвезва. И кардиз лазим жезвай харжияр екебур хьуниз, чи уьлкведин яшайишдин кIвалерин фонд санлай къачурла са кьадардин куьгьне ва са тIимил вахтунилай и хиле татугай гьалар арадал атунин мумкинвал екеди хьуниз килигна, виликамаз - къемаз - гележегда ремонт ийидай пул агьалийривай кIватIиз башламишун кьетIнава. И кар патал махсус счетар ахъайнава ва и счетрал вири агьалийри гзаф йисаралди пул кIватIун къарардиз къачунва.

Капитальный ремонтдин яргъал девирдин программа 2014-2040-йисар патал фикирда кьунва. Куьгьневилиз килигна, гьи кIвалер сифтедай, гьибур эхирдай ремонт ийидатIа тайинарнавай графикарни туькIуьрнава ва и графикар Фондунин официальный сайтда ава - инай гьар са касдиз вич яшамиш жезвай кIваликай тамам делилар ва ам бинедилай мус ремонт авун пландик кутунватIа, гьадан патахъай малуматар жагъида, лугьузва Ш.Исаева. Ада малумарайвал, агьалийривай кIватIзавай пул, дугъриданни, тайинарнавай рекьериз харжзава ва и кIвалах исятдани агалкьунралди кьиле тухузва.

Мисал яз, алатнавай са йисан вахтунда республикадин гзаф мертебайрин яшайишдин 31 кIвале фондунин такьатрихъ капитальнидаказ ремонт авунин кIвалахар тамамарна куьтягьнава.

Кьилди къачуртIа Дербентда 16 кIвал, Махачкъалада - 9, Каспийскда - 4 ва Избербашда 2 кIвал ремонтнава. Гзаф квартирайрикай ибарат тир кIвалера умуми эменнидик акатзавай чкаяр къайдада тунин кIвалахар тамамардай карханаяр тайинарун патал, Ш.Исаеван гафаралди, Фондуни конкурс малумарна ва тендердин къайдада вири кIвалериз пудратчикар хкяна.

Санлай къачурла вири и кIвалерин санлай къачур майдан 130,4 агъзур кв.метрдиз, авур кIвалахрин санлай къачур къимет 297 миллион манатдиз барабар хьана.

Гьелелиг лап тIимил я

Капитальный ремонтдин фондунин мумкинвилер тамамдаказ агьалийри гузвай взносрилай аслу я. Абур кIватIунин къайда кардик кутун патал Фондуни алатай йисуз гзаф кIвалахар авунва. Мисал яз, взносар кIватIдай лицевой счетар ачухнава, абур артухан пул винел татана гун патал Россиядин Сбербанкдихъ, "Россиядин почтадихъ" галаз икърарар кутIуннава ва икI мад.

Амма, вири къулайвилер тешкилнаватIани, агьалийри капитальный ремонтдин фондуниз пул гуникай гьикI хьайитIани кьил къакъудзавайди якъин жезва: 2016-йисан 1-февралдин делилралди, республикада санлай къачурла, агьалийри гун лазим тир кьадар взносрин анжах 15,03 процент, яни 75,9 миллион манат пул я кIватIиз хьанвайди. Гьа са вахтунда икьван чIавалди дагъустанвийри 505,5 миллион манат гун лазим тир.

Идарадин векилди хабар гайивал, махачкъалавийри фондуниз лазим кьадардикай анжах 9,5 процент, избербашвийри - 5,5 процент, Къизилюртди 5,2 процент пул ганва. Буйнакск, Хасавюрт, Къизляр, Кьиблепатан Сухокумск ва Дагъустандин Огни шегьерра анжах 1 процент кIватIиз алакьнава.

Виридалайни гзаф пул Дербент (50%) ва Каспийск (34,7%) шегьеррин жемятди кIватIнава, талукь яз Дербентда амайбурулай гзаф кIвалерни ремонтнава.

Инал кьейдна кIанда хьи, капремонтдин пул лап тIимил кIватIунин гьахълу себебрикай сад ам я хьи, кIвалерин иесийрин сиягьар туькIуьрдайла Фондуни гьи чка кьилдин ксарин хсусиятда аватIа (приватизация авунватIа), гьи чка муниципальный хсусиятда аватIа кваз кьунвач. Ш.Исаева хиве кьурвал, и кардин себебрикай сад агьалийрив тапан "зеленкаяр" гвай дуьшуьшар гзаф гьалтун я. Мисал яз, чаз виридаз чизва, приватизация авунин кардал Росреестр машгъул ва вири "зеленкаяр" и идарадин сиягьда хьун лазим тирди. Амма, гьакъикъатда, Росреестрда авачир "иесиярни" майдандиз акъатзава. Гьаниз килигна, Фондуни вири квартирайрин иесийрал взносар илитIнава. Эгер и ва я маса кас иеси туштIа, Ш.Исаева чаз жаваб гайивал, ам Фондунин офисдиз атун ва махсус арза кхьена, вич сиягьдай акъудун (ихьтин дуьшуьшра истемишунар чкадин администрациядиз ийида) лазим я.

Капитальный ремонтдин кIвалахар кьиле тухузвай къайдадикай рахайтIа, къейдна кIанда, и кардал Республикадин государстводин яшайишдин кIвалерин инспекцияди гуьзчивал тухузва. И йикъара республикадин журналистрихъ галаз гуьруьшдал идарадин векил Айдемир Алиомарова хиве кьурвал, алай йисуз пуд кIвале ремонт авуна куьтягьнавайдан гьакъиндай актарал къулар чIугунва, амай чкайра лагьайтIа, нукьсанар арадай акъудунин кIвалах давамарзава. Лагьана кIанда хьи, капремонт авур пудратдин карханадин хиве жавабдарвал 5 йисалди амукьзава. Гьаниз килигна, эгер ремонтдилай кьулухъ кимивилер амукьайтIа, агьалийривай Госжилинспекциядиз арза кхьейтIа жеда.

ГьикI хкязава?

Мукьвал-мукьвал гузвай мад са суал ремонт ийидай кIвалер гьихьтин терефрал амал авуна хкязаватIа, гьадаз талукьди я. Малум хьайивал, кIвалерин нубат тайинарун патал махсус комиссия тешкилнава, ада лагьайтIа и ва я маса кIвал капремонтдин программадик кутунин лазимвал авани, авачни тайинарзава.

Инал мад са месэладикай лугьун кутугнава. Мисал яз, Дагъустанстатдин делилралди, Махачкъалада гзаф квартирайрикай ибарат кIвалерин кьадар 2 агъзурни 15-даз, Госжилинспекциядин делилралди - 2 агъзурни 138-даз барабар я. Дуьм-дуьз делилар тахьунини и хиле къайда туниз манийвалзава ва, гьелбетда, агьалийрин патай наразивилер арадал гьизва.

Гузвай взносар, дугъриданни, хсуси кIвалериз харж авун патал иесийривай капремонтдиз чара ийизвай пул, махсус счетар ачухна, гьана кIватIиз, я тахьайтIа региональный оператордин умуми счетдал хуьз жеда. И кардин патахъай кIвалерин иесийри санал къарар кьабулун лазим я. Эгер тайинарнавай вахтуналди агьалийри пул хуьдай къайда ххя тавуртIа, абурун паталай къарар Фондуни кьабулда, гьавурда твазва пешекарри.

Мад са кьетIенвал ава: эгер ихьтин счетрал лазим кьадардин 51 процентдилай тIимил пул хьайитIа, ам агалда ва счет регионди счетдиз хъияда.

Кьезилвилер ва субсидияр

Алатай йисан эхирдай массовый информациядин са жерге такьатра 2016-йисан 1-январдилай кIвалерин яшлу (70 йисалай виниз тир яшдин) ва кьилди яшамиш жезвай иесияр, гьакIни I ва II лагьай группайрин инвалидар ва инвалид аялар авай хизанар капитальный ремонтдиз гузвай взносрин 50 процентдикай азадда, яни абуру лазим кьадар пулунин анжах са пай гуда, гьакIни чпин яш 80 йисалай алатнавай ва ялгъуздаказ яшамиш жезвай хсусиятчияр взносрикай тамамдаказ азадда лагьай малуматар пайда хьанай ва и хабарди капремонтдин пул гуз такIанзавай гзафбурук шадвал кутунай.

Малум хьайивал, и категорийрик акатзавай агьалияр патал кьезилвилер, дугъриданни, фикирда кьунва. Амма, кар ана ава хьи, капремонтдиз къачузвай пулдин кьадар винидихъ тIвар кьунвай агьалияр патал я тIимиларнавач, я михьиз кардикай хкуднавач. Алай вахтунда абуру взносар тамамдаказ гун лазим я. Кардик квай законодательстводик кухтур дегишвилер къуватда гьатай йикъалай гьисабдиз къачуна, яшлу ва набут агьалийрив эвездин пул агакьар хъийида. И кIвалах, яни эвездин пулунин кьадар тайинарун агьалияр яшамиш жезвай чкадин социальный рекьяй хуьдай органдин хиве жеда.

Лап куьгьне хьанвай (70 %) ва чукIурна кIанзавайбур яз тайинарнавай кIвалерин иесийри, гьакIни чил государстводин ва муниципалитетдин хийирдиз вахкудай къарар кьабулнавай кIвалерин иесийри капремонтдин взносар гун лазим туш.

ТагайтIа вуч ийида?

РикIел хкин, бинедилай ремонтдиз кIватIзавай взносрин кьадар уьлкведин гьар са регионди вичи тайинарзава. ИкI, Дагъустанда взнос 5 манатни 20 кепекдиз (са кв.метрдин къимет) барабар я. Фондунин руководитель Мегьамед Алиева инанмишарзавайвал, им виридалайни гьвечIи тарифрикай сад я.

"Тарифдин кьадардал гьалтайла чун регионрин арада кIаникай вад лагьай чкадал ала. Бязи регионра тIимил хьунин себеб абуруз государстводин, яни регионди властдин патай куьмек хьунихъ галаз алакъалу я. Тарифдин кьадар гьар йисуз дегишардай ихтияр ава. Гьелелиг чна авайвал тун кьетIнава", - лугьузва ада.

Шамил Исаева гьисабзавайвал, федеральный стандартдин бинедаллаз тайинарнавай и тарифди программа лазим къайдада тамамардай мумкинвал гудач. Адан гафаралди, 2040-йис алукьдалди план ацIурун патал тарифдин кьадар гьич тахьайтIа 20 манатдиз барабар хьун лазим я.

Амма агьалийри тариф авайдалай агъузаруник умудар кутунва ва взносар гуз тади къачузвач. Госдумадин бязи депутатрини и кар теклифуни - капитальный ремонтдиз къачузвай пулунин кьадар вири уьлкведа са кв.метр 1 манатдай авун - абур чпин фикирдал мадни кIевиз акъвазарнава.

Гьа са вахтунда Фондуни взносар тагузвайбурун аксина активнидаказ арзаяр (искар) гьазурзава. Кьенин йикъан делилралди. Ш.Исаева хабар гайивал, судриз 150 материал рекье тунва, 100-далай артух къарарар кьабулнава, мад 300 материал суддиз рекье тун патал гьазурнава, 15 агъзур наразивилин чарар рекье тунва ва и кIвалах йикъалай-къуз артух жезва.

Эгер кIвалин иесиди материалар суддиз ракъурдалди вичин тIварцIел агакьарзавай наразивилин чарни кваз такьуртIа, адавай кIватI хьанвай буржни, алава тир государстводин пошлинани, исполнительный сборни (агьа кIан 1000 манат) ва суддиз жезвай харжиярни гужуналди вахчудайвал я.

Куьмекдин майишатар

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Алай вахтунда къецепатай гьизвай суьрсет уьлкведа гьасилзавайдалди эвезунин программадиз кьетIен фикир гузвайла, хуьруьн майишатдин менфятлу бизнесрикай сад теплицаяр артмишун я. Мадни менфятлу я, эгер абур гьасилзавай суьрсет муьштерийрив агакьарун фикирдаваз эцигзаватIа.

- И теплицада гьасилдай помидорар, афнияр, кIешниш-чичIек маса гунин гьакъиндай чаз четинвилер тахьун лазим я, вучиз лагьайтIа чна ам вичин къурулушдик банкетрин зурба зал, ресторан, мугьманхана, медицинадин меркез, спортзал ва рикI аладардай чкаяр квай "Самур" центрадин патав эцигзава - лугьузва майишатдин векил Рамиз Сулейманова. - Чилни лап кутугай чкадал ала: рагъ авай пата, Дербент-Рутул шегьредиз мукьва. КIаникай Самур вацI авахьзава, патав чIехи хуьр Луткун, райцентр Ахцегьар гва. 1500 метр менфятлу майдандин и майишат эцигунив чун 2015-йисан ноябрдиз эгечIна. Кьвед-пуд вацралай кIвалахар бегьемарда ва теплица алай аямдин техникадалди тадаракламишда.

Къейдин, "Самур" центради вичиз куьмекдин майишатар яз, гьилевай йисуз ина йиса 50 тонн вечрен як гьасилдай къушарин ферма (са чка эцигна хьиз, тежриба патал ана верчер, уьрдегар, къазар, гьатта туьтуькъушар, страусарни кваз хуьзва), минеральный яд бутылкайра цадай цех (патав гвай буругъдай, бахтунай хьиз, минеральный яд акъатнава) ва гьайванар тукIунилай эгечIна, як гьялдай махсус комбинат кардик кутун планламишнава.

КIвалах башламишзава

ЧИ КОРР.

Къецепатан уьлквейрай гьизвай недай суьрсет ватанда гьасилзавайдалди эвезунин программадин сергьятра аваз республикада инвестицияр желбна кардик кутунвай "Югагрохолдинг" ООО-дин зурба проект кьилиз акъудзава. И проектдин сергьятра аваз экологиядин жигьетдай алай аямдин истемишунриз жаваб гузвай агропромышленный парк, кьилди къачуртIа, санлай 18 000 тонн емишар ва майваяр хуьз жедай гьамбархана, теплицаяр патал ракьукай тадаракар, сэндвич-панелар туькIуьрдай, гьакIни картуфрикай жуьреба-жуьре недай шейэр гьазурдай цех арадал гъун кьетIнава, хабар гузва РД-дин хуьруьн майишатдинни недай суьрсетдин министрестводин пресс-къуллугъди.

Алай вахтунда Къумтуркъала райондин Шамхал поселокда 5,5 гектар чилел теплицайрин комплекс эцигунин кIвалах куьтягьзава. Алай йисан эхирдалди 11 гектар чилел теплицаяр эцигна куьтягьда. Санлай къачурла, проектдин бинедаллаз, теплицайрин майдан 20 гектардив агакьардайвал я.

Республикадин экономика патал проектдин важиблувал фикирда кьуналди, ам 2016-йисуз кар алай "Нетижалу АПК" программадик кутунва.

Гьихьтин гьалар ава мектебра?

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Фалай алатайла, халкьдиз кьилинди школа я.

Ж.ДАНТОН

Мукьвара чун Докъузпара райондин образованидин управленидин начальник (РУО), РД-дин лайихлу муаллим **Гъвейибег ШАГЬВЕЛЕДОВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хьана.

▪ **Гъвейибег Эмирбегович, эхиримжи вахтара образованидин месэлаяр гьукуматди кьетIен гуьзчивилик кутазва. И жигьетдай районда гьихьтин гьалар ава?**

- Чахъ юкьван11, сифтегьан са (Демирхуьр) школа ва садни Текипиркентдин ООШ ава. Ихтилат кватай чкадал къейд ийин, шазан кIелдай йисан вилик РД-дин Халкьдин Собранидин депутат Фейрудин Ражабова вичи кIелай Текипиркентдин школа хсуси такьатрихъ капитальнидаказ ремонтна. Чи школаяр ва аялрин амай вири идараяр токдалди чимзавайбур я кьван, икI, электрощитар, тенар, герек чкайра электрикдин симер дегишарна. Чаз хъсан адет хьанвайвал, гьар са школада, садикда, ток хкатайтIа лагьана, кьве тонн къванцин цIивин ва кьве кубометр кIарасар гьазурнава. Идалайни гъейри, райондин кесиб бюджетдикай 1,5 миллион манат пул ремонтрин кIвалахриз серфна.

▪ **Учебникрин, программайрин патахъай вуч лугьуз жеда?**

- 1-5-классар патал федеральный Госстандартрин ктабарни программаяр ишлемишзава. ЦIийи кIелдай йисан вилик чна 220 аялдиз цIийи учебникрин комплектар маса къачуна. Гьар са комплектдин къимет 850 манат я, адакай 480 манат райондин ва амай 370 манат образованидин Министерстводин бюджетдай гана. ИкI, гъвечIи аялар патал вири ктабар ава, амма чIехи классрин цIийи ктабар чи школайра авачиз пара йисар я. Гьавиляй чна гьа авайбур хуьнал кьетIен гуьзчивализава: библиотекайра ва классра ктабар гуьнгуьниз хкидай, хуьдай махсус кружокар тешкилнава. ЯтIани гьар са классда тахминан 40 % аялриз ктабар бес жезвач, гьа ишлемишзавайбурни 7-10 йисарин куьгьнебур я.

Чун программайрилайни учебникрилай рази туш, вучиз лагьайтIа гьар са районда вичин къайда хьанва - сана “Просвещение”, сана “Дрофа”, масана “Русское слово” чапханайри акъуднавай ктабар ишлемишзава. Чебни хуьруьн аялар гъавурда гьат тийидай четин чIалал кхьенва. Москвада бахчада кIелиз-кхьиз чирнавай аялдиз, белки, ам хъсан я жеди. Амма я садик авачир, я ерли урус чIал чин тийизвай, месела, Къурушрин аялри вуч авурай?

▪ **Гъвейибег муаллим, школайра дидед чIал, литература чирунин кIвалах гьи дережада ава?**

- Йисалай-суз зайиф дережада. Месела, 1-классда - анжах 2 сят, 2-4-классра 3 сят дидед чIалал я, амай вири тарсар - урусдал. Гьатта 1-классда “Окружающий мир” предметни - урус чIалал. Лезги чIалални литературадин пешекар муаллимар кьит я. И тарсар, гьайиф хьи, нел хьайитIани тапшурмишзава. Гьавиляй дидед чIалан муаллимрин, гьакIни “Йисан муаллим” конкурсра иштиракдай пешекарарни чаз авач.

▪ **Районда ЕГЭ кьиле фейи гьалдикайни куьрелди лагьана кIанзавай.**

- Гьич садазни куьмек гудай мумкинвал авачиз, гьакьван михьидаказ кьиле фена лагьайтIа жеда. Имтигьанрин вахтунда районди образованидинни илимдин хиляй гуьзчивал авунай Рособрнадзордин руководитель Сергей Кравцовни атанвай ва чи кIвалахдиз ада виниз тир къимет гана. Нетижайрикай рахайтIа, 244 ученикдикай 56 аялдивай аттестат вахчуз хьанач. Са экзамендай “2” атайла, адаз 2-сеферда вахкудай ихтияр ава. Алава имтигьан вахкудай пункт чаз Дербентда, Кьасумхуьрел тайинарзава. Са патахъай, ЕГЭ-диз гьизвай аялар чаз са сятдилай артух рекье тадай ихтияр авач. Муькуь патахъай, шаз чна экуьнин сятдин ругудаз аялар машинда акьадарна. 1,5-2 сят рекье, ахпа са сят пунктунихъ документар ахтармишиз, аялар партайрихъ ацукьариз ва мад 3 сят имтигьанар вахкуз жезва. ИкI, гишила, рекьи янавай ва секинсуз аялривай имтигьан вахкуз тахьун тажубдин кар туш. ЦIи гатуз Кьасумхуьрел фена кIанзава. Самур дередин аялрин алава имтигьанар я Ахцегьа, я Докъузпарада (и кар патал чаз лап тарифлу шартIар ава), я туш Мегьарамдхуьре тухунин месэла за чи министерстводин вилик эцигнава, килигин. ЕГЭ-диз гьазурвал акунин гъалатIрин винел кIвалахуникай рахайтIа, чна чкайрал школадин “компонентдин” ва кружокрин кIвалахрин вири сятер урус чIалални математикадин тарсариз элкъуьрнава ва чIехи классрин аялрихъ галаз кIвалахун чи къуватлу муаллимрал тапшурмишнава.

▪ **Гъвейибег стха, алай вахтунда чкайрал терроризм ва экстремизм хьтин хаталу азаррин вилик пад кьуниз еке фикир гузва.**

- Общественный хатасузвилин рекьяй муниципалитетдин регьбердин заместитель Къазихан Махадиновахъ, гьакI прокуратурадин ва общественный тешкилатрин векилрихъ галаз санал чна школайра, кимерал гъавурдик кутунин суьгьбетар ийизва. Терроризм ва экстремизм - им Интернетдин куьмекдалдини акатзавай тIегъуьн я. Месела, къалажухви са гадани, рекьелай алатна, Сириядиз фенва. Гьавиляй и хаталу азардин вилик пад вирида сагълам къуватар тупламишуналди кьаз жеда. И кардал чун алахъни авунва.

▪ **Квез чида хьи, уьлкведин Президентдин Указдалди 2016-йисуз вири аялар бахчайралди таъминарна кIанзава. Исятда районда и жигьетдай гьалар гьикI я?**

- Тарифдай гьални авач ва гьа са вахтунда, масанрив гекъигайла, писни туш. Чаз Усугъчайдал, ЦIийи Къаракуьреда ва Миграгъа аялрин бахчаяр ава. Авадандин бахча суддин къарардалди вахтуналди агалнава. Дарамат гуьнгуьниз хкана ва къалурнавай вири нукьсанар арадай ахкъудна, цIи чна кардик кухтада. Идалай гъейри, ЦIийи Къаракуьредани Миграгъа чкадин школайрин бинедаллаз аялар 1-классдиз гьазурдай махсус пунктар ачухнава. Четинвал абуруз чими тIуьнар тешкилуна ава. Исятда истемишзавайвал, Докъузпарада “электронный детсад”, “электронная очередь” кардик кутунва. Абурай аквазвайвал, районда 1-7 йисан яшарин тахминан 1260 аял ава. Абурукай анжах 360 аял садикриз къвезва. Гьукуматди хиве кьазвайвал, цIи вахтунда финансар чара авуртIа, и месэла гьялиз алакьда.

▪ **Сифтегьан классра авай аялриз чими тIуьнар гунин месэлани четин я жеди.**

- Эхь. Гьукуматди гьар са аялдиз йикъа анжах 12 манат пул гузва. Виликрай, мумкинвал авайла, райондин бюджетдай 4 манат адал алава хъийизвай. Эхиримжи кьве йисуз са кепекни алава пул хгуз хьанвач. ЯтIани лазим тирвал виринра тадаракламишнавай махсус пищеблокар ава, гьа 12 манатдихъ чна са бубат тIуьнарни гузва.

▪ **Мад гьихьтин четинвилер гьалтзава?**

- Районда математикадин, физикадин, химиядин, информатикадин, дидед чIалални литературадин ва иллаки къецепатан чIаларин тарсар гудай муаллимар бес жезвач. Гила къецепатан чIаларайни ЕГЭ хьайитIа... Чи бязи школайра и тарс ерли тухузвач. Идалайни гъейри гьатта кьилин категория, гьафтеда 18 сят (тамам ставка) авай муаллимдин гьилиз вацра къвезвайди 13 агъзур манат я. Идахъ лайилудаказ хизан хуьз жедани? Гьавиляй кар алакьдай хъсан муаллимар, иллаки итимар, катзава. Хуьрерин школайрин коллективарни кваз тамам дишегьлийринбуруз элкъвезва. Им хъсан лишан туш.

Хийирлу гуьруьш

ЧИ КОРР.

И йикъара Дагъустандин технический университетдин таможенный крарин ва судебный экспертизадин факультетдин праводинни политологиядин кафедрадин заведующий, профессор Идрис ОРУЖЕВ Кьурагьрин хуьруьн 2-нумрадин юкьван школадин чIехи классра кIелзавайбурухъ галаз гуьруьшмиш хьана ва абурун арада гележегдин пешеяр хкягъуникай менфятлу ихтилатар кьиле фена. Мярекатда школадин директор ГЬАЖИЕВ Алиди, адан заместителри ва муаллимри иштиракна.

И.Оружева школьникар университетдин, гьа са вахтунда вичи кIвалахзавай факультетдин крарихъ, пешекарар гьазурзавай хилерихъ галаз танишарна. Аялриз технический университетдик экечIдайла тайинарнавай къайдайрикай, ЕГЭ-диз талукь месэлайрикай, кIелунин шартIарикай, везифайрикай ихтилатна. Студентрин тежрибадин тарсар тешкилзавай гьалдикай, факультетда кардик квай кьван кружокрикай, секцийрикай, студентри иштиракзавай олимпиадайрикай, илимдин семинаррикай, конференцийрикай, акъажунрикай малуматар гана.

Школьникри хуьруьнэгьли профессордин суьгьбетдихъ дикъетдивди яб акална ва гьа са вахтунда чпик секинсузвал кутазвай месэлайрикай, мисал яз, кьезилвилер аваз экечIунин къайдайрикай, студентриз гузвай стипендиядин кьадаррикай, общежитида яшамиш хьунин шартIарикай хабарар кьуна. Идрис Абдуллаевича аялрин суалриз тамам жавабар гана ва гележегдин пеше хкягъунин карда тайин тир рехъ хкядай меслятар гана.

Гуьруьшда иштиракай школьникрикай са шумуда чеб техуниверситетдин таможенный крарин ва судебный экспертизадин факультетдик экечIиз гьазур жезвайди малумарна. Идрис Абдуллаевича абуруз мукьвал вахтара техуниверситетда “обществознание” предметдай тешкилзавай республикадин олимпиадада иштиракун теклифна. Ина гьалибвал къачур аялриз университетдик экечIдайла кьезилвилерни гузва.

Гуьруьшдин эхирдай И.Оружева школьникриз информациядинни справочный материалар гана. Школадин директор Али Гьажиева метлеблу суьгьбет авунай профессордиз сагърай лагьана.

ЕГЭ-диз талукьарна

СЕМИНАР

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

Дербент шегьердин пуд школадин бинедаллаз Дагъустан Республикадин образованидин ва илимдин министерстводи методистар ва муаллимар патал гьазурнавай семинар кьиле фена. Гимназияда урус чIалай, 4-нумрадин школада обществознанидайни тарихдай, 11-нумрадин школада математикадай кьиле фейи и семинарар аялар ЕГЭ-диз гьазур хьун тешкилуниз талукьарнавай.

“За ЕГЭ вахкузва” проектдин сергьятра аваз Москвадай атанвай пешекарри чи муаллимриз ученикар ЕГЭ вахкуниз гьазурунай меслятар гана.

Мярекатда РД-дин Кьиблепатан территориальнай округдик акатзавай районринни шегьеррин школайрин векилри иштиракна. Абуру винидихъ тIварар кьур предметрай аялриз алай аямдин истемишунрив кьадайвал чирвилер гунин месэлаяр веревирдна.

Мярекат башламишдалди семинаррин иштиракчияр Москвадай атанвай “Просвещение” чапханадин регьбердин заместитель, педагогикадин илимрин кандидат, доцент **Евгения ВОРОПАЯХЪ**, КИМ (контрольно-измерительные материалы) ЕГЭ ФКР-дин регьбердин заместитель **Иван ВЫСОЦКИЙДИХЪ**, “Просвещение” чапханадин тарихдин, обществознанидин ва праводин редакциядин методист **Елена АКИМОВАДИХЪ**, Республикадин ЦОИ-дин директор **Мегьамед ГЬАЖИДАДАЕВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хьана ва ЕГЭ-диз талукь тIал алай месэлаяр веревирдна, абуру КИМ-риз талукь яз муаллимрин са жерге суалризни жавабар гана.

Методикадин семинардин нетижайрал амална, аялар ЕГЭ вахкуз хъсандиз гьазурунин кIвалахрин план туькIуьрдай меслят хьана.

Хъсан тарс-тербия гузва

Шагьбала ШАГЬБАЛАЕВ

ЦIийи Къаракуьредин школа (директор Пирагьмед Рамазанов) кIелунрин ва дуьз тербия гунин карда районда сифте чкадал алайбурукай сад я. Ина кIвалахзавай гьар са муаллимди еке жавабдарвал гьиссзава, кIвалах вахтунин уьлчмейри истемишзавайвал кьиле тухузва.

Мектебдин аялри райондин ва республикадин дережадин олимпиадайра иштиракзава. 6-классдин ученик Асваров Жамалдин, 9-классдин ученица Асварова Динара, 11-классдин ученик Рамазанов Рамиз райондин олимпиадайра сифтегьан чкайриз лайихлу хьана.

Школада экологиядай кружок кардик ква. Адан кьиле Эмирчубанов Агъабала акъвазнава. А.Эмирчубанован къаюмвилик кваз аялри экологиядай республикадин гьар жуьре мярекатра иштиракзава. Ихьтин са конференциядал доклад авур Динара Асваровадин фикирар “Дагъустандин экология аялрин вилералди” тIвар алай ктабда гьатнава.

Аялрихъ ингилис чIалан олимпиадайрани агалкьунар ава. Гьар са ученикдин агалкьуни чаз школадин низамкъайдадикай, ана гузвай тарс-тербиядикай лугьузва.

понедельник, 22 февраля

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.30 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
08.10 Мультфильм
08.30 Д/ф «Лондон глазами гурмана»
09.20 Радио «Страна гор» представляет: «Главный редактор»
10.00 Х/ф «Белые росы»
11.30 Фестиваль «Каспий – берега дружбы». Гала-концерт «Россия – Родина моя»
13.40 Х/ф «Бумбараш»
16.10 Концерт «Тенора XXI века»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» Студенческий форум в Махачкале. Комментарии, размышления, перспективы
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Д/ф «Мусор как угроза цивилизации»
20.30 Мультфильм
20.50 «Круглый стол»
21.30 К международному Дню родного языка. В/ф «Шапи Гаджиомаров»
22.00 «Преступление и наказание» Сделано в колонии
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Спорт на канале. Чемпионат Дагестана по вольной борьбе на призы Загалава Абдулбекова
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил» Студенческий форум в Махачкале. Комментарии, размышления, перспективы
01.35 Т/с «Владыка морей»
02.40 Х/ф «Приключения Одиссея»
04.25 К международному Дню родного языка. В/ф «Шапи Гаджиомаров»
04.50 Х/ф «Бумбараш»

ПЕРВЫЙ

5.25 "Россия от края до края".
6.00 Новости.
6.10 "Россия от края до края".
6.25 Х/ф "Корпус генерала Шубникова".
8.10 "Служу отчизне!"
8.45 М/с "Смешарики".
8.55 "Здоровье".
10.00 Новости.
10.15 "Непутевые заметки".
10.35 "Пока все дома".
11.25 "Фазенда".
12.00 Новости.
12.15 Х/ф "Белые Росы".
14.00 "Галина Польских. По семейным обстоятельствам".
15.00 Юбилейный концерт Олега Митяева.
16.25 Х/ф "Девушка без адреса".
18.15 "КВН" на Красной Поляне. Старт сезона - 2016.
21.00 "Время".
21.20 Т/с "Битва за Севастополь".
23.10 "Владимир Скулачев. Совелитель старости".
0.10 Х/ф "Беглый огонь".
2.05 Х/ф "То, что ты делаешь".

РОССИЯ 1

5.30 Х/ф "Ход конем".
7.15 Комедия "Старики-разбойники".
9.15 Х/ф "Три дня лейтенанта Кравцова".
13.10 Т/с "Ликвидация".
14.00 "Вести".
14.20 Т/с "Ликвидация".
20.00 "Вести".
21.00 Х/ф "Воин".
22.50 Х/ф "Охота на пиранью".
2.40 "Последний романтик контрразведки".
3.40 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Шериф".
7.00 "Смотр".
7.30 Х/ф "34 скорый".
8.00 "Сегодня".
8.15 Х/ф "34 скорый".
9.25 "Едим дома".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Первая передача".
11.00 "Чудо техники".
11.55 "Дачный ответ".
13.00 "Сегодня".
13.20 "НашПотребНадзор". Не дай себя обмануть!
14.15 "Своя игра".
15.05 Т/с "Бомбила".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Бомбила".
19.00 "Сегодня".
19.20 Т/с "Бомбила".
23.10 Х/ф "Отпуск у моря".
1.00 Т/с "Шериф".
2.50 "Дикий мир".
3.05 Т/с "Десант есть десант".

ТВЦ

6.10 Х/ф "Возвращение резидента".
8.55 Х/ф "Конец операции "Резидент".
11.30 "События".
11.55 "Постскриптум".
13.00 "В центре событий".
14.00 Х/ф "Поддубный".
16.25 Т/с "Прошлое умеет ждать".
20.00 Х/ф "Три товарища"
21.00 "События".
21.15 Х/ф "Три товарища"
0.00 "Право знать!"
1.20 Х/ф "Генерал".
3.20 Х/ф "Черное платье".
5.15 "Тайны нашего кино". "Мужики!"

ЗВЕЗДА

6.00 Х/ф "Честное волшебное".
7.25 Х/ф "Финист - Ясный Сокол".
9.00 Новости дня.
9.15 "Легенды музыки. Олег Митяев".
9.40 "Последний день".
10.30 "Не факт!"
11.00 Т/с "Позывной "Стая".
13.00 Новости дня.
13.15 Х/ф "Правда лейтенанта Климова".
15.10 Х/ф "Невыполнимое задание".
18.00 Новости дня.
18.20 "Процесс".
19.15 "Новая звезда". Всероссийский вокальный конкурс. 1-й тур .
21.10 Х/ф "Фронт за линией фронта".
22.00 Новости дня.
22.20 Х/ф "Фронт за линией фронта".
1.00 Х/ф "Постарайся остаться живым

REN TV

5.00 Т/с "Боец".
7.15 Х/ф "ДМБ".
9.00 "День космических историй".
1.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
4.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".
4.45 Т/с "Как выйти замуж за миллионера".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

10.00 "Сейчас".
10.10 Т/с "След". "Милый друг".
11.00 Т/с "След". "Наследник императрицы".
11.55 Т/с "След". "Горная болезнь".
12.40 Т/с "След". "Цели против ценностей".
13.30 Т/с "След". "Баба ЕГЭ".
14.20 Т/с "След". "Пуля".
15.05 Т/с "След". "Козни генетики".
16.00 Т/с "След". "Язва".
16.50 Т/с "След". "День рождения Фэс".
17.40 Т/с "След". "Навыки выживания".
18.30 "Сейчас".
18.40 Т/с "Дружина"
19.35 Т/с "Дружина"
20.30 Т/с "Дружина"
21.20 Т/с "Дружина"
22.10 Т/с "Дружина"
23.05 Т/с "Дружина"
23.55 Т/с "Дружина"
0.45 Т/с "Дружина"
1.40 Т/с "Кодекс чести 3"
2.35 Т/с "Кодекс чести 3"
3.20 Т/с "Кодекс чести 3"
4.15 Т/с "Кодекс чести 3"
5.05 Т/с "Кодекс чести 3"
6.00 Т/с "Кодекс чести 3"

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
8.20 Мелодрама "Есения". (Мексика).
10.55 Мелодрама "Темные воды". (Россия - Украина).
14.30 Мелодрама "Надежда как свидетельство жизни". (Украина).
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Мелодрама "Лжесвидетельница".
22.55 Свадебный размер.
23.55 6 кадров.
0.30 Т/с "Пятая группа крови".
4.05 Свадебный размер.
5.05 6 кадров.
5.15 Тайны еды.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ИНДИЯ

0.00 Драма "Козырная карта".
3.00 Комедия "Переключая каналы".
6.00 Триллер "Похищение".
8.30 "Биография кумиров: Джухи Чавла".
9.00 "Секреты индийской кухни".
9.30 "Путешествие по Индии: Майсур. Остров Шрирангапатана".
10.00 Драма "Незнакомцы".
12.10 Драма "Скиталец".
15.10 Драма "Маленький свидетель".
18.00 Драма "Нью-Йорк".
21.00 Драма "Братья по духу".

КУЛЬТУРА

7.00 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.35 Х/ф "Моя улица".
11.50 "Секреты старых мастеров". Федоскино.
12.05 Д/ф "История Преображенского полка, или Железная стена".
12.50 Концерт Центрального военного оркестра Министерства обороны РФ в ММДМ.
13.45 Д/с "Ехал грека... Золотое кольцо - в поисках настоящей России". "Ростов великий".
14.25 Д/ф "Год ежа".
15.20 Д/ф "Мария Полякова. Своя среди чужих".
16.15 "Романтика романса". Гала-концерт.
18.45 Х/ф: "День счастья", "Супружеская жизнь".
23.45 Фильм-балет "Весна священная".
0.35 Д/ф "Год ежа".
1.25 М/ф "Он и она".
1.40 "Искатели". "Люстра купцов Елисеевых".
2.25 "Пир на весь мир".

вторник, 23 февраля

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил» Студенческий форум в Махачкале. Комментарии, размышления, перспективы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Х/ф «Ключи от неба»
10.10 К международному Дню родного языка. В/ф «Шапи Гаджиомаров»
10.30 Концерт ансамбля песни и пляски пограничного управления ФСБ по РД
12.50 Х/ф «Офицеры»
14.30 Т/с «Владыка морей»
16.50 Х/ф «Голубая стрела»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу» «Жемчужина Балхара – Разият Маммаева»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Мультфильм
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.00 «Особое настроение» Джейран Багандова
21.25 Д/ф «Дым и пламень»
21.50 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Концерт ко Дню защитника Отечества
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу» «Жемчужина Балхара – Разият Маммаева»
01.35 Т/с «Владыка морей»
02.40 «Особое настроение» Джейран Багандова
03.05 Концерт ансамбля песни и пляски пограничного управления ФСБ по РД
05.05 «Правовое поле»
05.30 Х/ф «Голубая стрела»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 Х/ф "Ожидание полковника Шалыгина".
8.10 Х/ф "Девушка без адреса".
10.00 Новости.
10.20 Х/ф "Небесный тихоход".
12.00 Новости.
12.20 Х/ф "Диверсант".
15.00 Новости.
15.20 Х/ф "Диверсант".
16.50 Х/ф "Офицеры".
18.50 "Офицеры". Концерт, посвященный 45-летию фильма в Государственном Кремлевском дворце.
21.00 "Время".
21.20 Т/с "Битва за Севастополь".
23.10 "Золотой орел-2015".
0.40 Х/ф "Служили два товарища".
2.35 Х/ф "Банда шести".

РОССИЯ 1

4.35 Комедия "Крепкий орешек".
6.10 Х/ф "Они сражались за Родину".
9.35 Х/ф "Смертельная схватка".
13.15 Т/с "Ликвидация".
14.00 "Вести".
14.20 Т/с "Ликвидация".
20.00 "Вести".
21.00 Праздничный концерт ко Дню защитника Отечества.
23.00 Х/ф "Сталинград".
1.40 Х/ф "Приказано женить".
4.00 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Братаны".
8.00 "Сегодня".
8.15 Т/с "Братаны".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Братаны".
13.00 "Сегодня".
13.20 Т/с "Братаны".
15.05 Т/с "Бомбила".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Бомбила".
19.00 "Сегодня".
19.20 Т/с "Бомбила".
23.10 Т/с "Морские дьяволы. Судьбы".
1.10 "Главная дорога".
1.45 "Дачный ответ".
2.50 "Дикий мир".
3.05 Т/с "Десант есть десант".

ТВЦ

5.45 Х/ф "Аты-баты, шли солдаты..."
7.10 Х/ф "Улица полна неожиданностей".
8.40 Х/ф "Два капитана".
10.30 "Один + Один". Концерт.
11.30 "События".
11.55 Х/ф "Петровка, 38".
13.40 Х/ф "Огарева, 6".
15.25 Х/ф "Отставник".
17.15 Х/ф "Отставник 2".
19.05 Х/ф "Отставник 3".
21.00 "События".
21.15 "Приют комедиантов".
23.10 Х/ф "Не валяй дурака..."
1.05 Х/ф "Опасное заблуждение".
4.45 Д/ф "Борис Андреев. Богатырь союзного значения".
5.30 "Марш-бросок".

ЗВЕЗДА

5.35 Х/ф "Фронт за линией фронта".
9.00 Новости дня.
9.25 "Легенды армии". Александр Покрышкин.
9.55 "Легенды армии". Леонид Говоров.
10.25 "Легенды армии". Кирилл Мерецков.
10.50 "Легенды армии". Дмитрий Язов.
11.25 "Легенды армии". Степан Неустроев.
11.55 "Легенды армии". Виктор Дубынин.
12.30 "Легенды армии". Василий Маргелов.
13.00 Новости дня.
13.15 "Легенды армии". Василий Казаков.
13.45 "Легенды армии". Александр Новиков.
14.15 "Легенды армии". Елена Ржевская.
14.45 "Легенды армии". Руслан Аушев.
15.15 "Легенды армии". Николай Кузнецов.
15.45 "Легенды армии". Лев Доватор.
16.20 "Легенды армии". Дмитрий Карбышев.
16.50 "Легенды армии". Григорий Щедрин.
17.25 "Легенды армии". Константин Тимерман.
18.00 Новости дня.
18.20 Т/с "Война на западном направлении"
22.00 Новости дня.
22.20 Т/с "Война на западном направлении"
3.50 Х/ф "Два года над пропастью".

REN TV

5.00 Т/с "Как выйти замуж за миллионера".
8.10 Х/ф "Карлик Нос".
9.45 Х/ф "Алеша Попович и Тугарин Змей".
11.15 Х/ф "Илья Муромец и Соловей-Разбойник".
12.45 Х/ф "Добрыня Никитич и Змей Горыныч".
14.00 Х/ф "Иван Царевич и Серый волк".
15.40 Х/ф "Иван Царевич и Серый волк 2".
17.00 Х/ф "Крепость: щитом и мечом".
18.20 Х/ф "Три богатыря и Шамаханская царица".
19.50 Х/ф "Три богатыря на дальних берегах".
21.10 Х/ф "Три богатыря: Ход конем".
22.30 Х/ф "Как поймать перо жар-птицы".
23.50 "Собрание сочинений".
3.00 Х/ф "Русский спецназ".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.50 М/ф: "Тайна далекого острова", "Исполнение желаний", "Последняя невеста Змея Горыныча", "Пес в сапогах", "Бременские музыканты", "По следам бременских музыкантов", "Волшебное кольцо", "Илья Муромец и Соловей-Разбойник", "Илья Муромец".
10.00 "Сейчас".
10.10 Т/с "Дружина"
11.05 Т/с "Дружина"
12.00 Т/с "Дружина"
12.50 Т/с "Дружина"
13.35 Т/с "Дружина"
14.25 Т/с "Дружина"
15.15 Т/с "Дружина"
16.05 Т/с "Дружина"
17.00 "Место происшествия. О главном".
18.00 Главное.
19.30 Т/с "Спецназ"
20.30 Т/с "Спецназ"
21.25 Т/с "Спецназ"
22.30 Т/с "Спецназ 2"
23.25 Т/с "Спецназ 2"
0.20 Т/с "Спецназ 2"
1.15 Т/с "Спецназ 2"
2.15 Боевик "Непобедимый"
3.15 Боевик "Непобедимый"
4.05 Боевик "Непобедимый"
5.00 Боевик "Непобедимый"

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
8.45 Комедия "Мой парень - ангел".
10.40 Мелодрама "Испытание верностью".
14.20 Мелодрама "Когда зацветет багульник".
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Мелодрама "Мой любимый гений".
22.50 Свадебный размер.
23.50 6 кадров.
0.30 Т/с "Пятая группа крови".
4.05 Свадебный размер.
5.05 6 кадров.
5.15 Тайны еды.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ИНДИЯ

0.00 Комедия "Слепой, глухой, немой".
3.00 Боевик "Обида".
6.00 Мелодрама "Гангстер".
8.30 "Биография кумиров: Шилпа Шетти".
9.00 "Секреты индийской кухни".
9.30 "Путешествие по Индии: Шраванабелагола, Халебид, Белур".
10.00 Комедия "Путаница".
12.10 Драма "Иммануил".
15.10 Драма "Материнская любовь".
18.00 Драма "Под свист пуль".
21.00 Боевик "Рожденный побеждать".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 Х/ф "Истребители".
11.35 "Больше, чем любовь". Марк Бернес и Лилия Бодрова.
12.20 Д/ф "Козьма Крючков и другие герои".
12.50 Д/ф "Драгоценные посланники цветов".
13.45 Д/с "Ехал грека... Золотое кольцо - в поисках настоящей России". "Переславль-Залесский".
14.25 "Огонек. Нетленка".
17.30 Х/ф "Бег".
20.35 "Те, с которыми я... Русский мужик Михаил Ульянов".
21.55 "Любимые песни". Василий Герелло, Фабио Мастранджело и оркестр "Русская филармония" в Государственном Кремлевском дворце.
23.20 Д/ф "Мария Полякова. Своя среди чужих".
0.15 Х/ф "Дело ц306".
1.35 М/ф: "Шерлок Холмс и доктор Ватсон", "Моя жизнь".
1.55 Д/ф "Драгоценные посланники цветов".
2.50 Д/ф "Фрэнсис Бэкон".

среда, 24 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Маданият»
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Память, которой нет конца
18.50 Дорожный патруль
19.05 Акценты
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу» «Жемчужина Балхара – Разият Маммаева»
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Лондон глазами гурмана с Нардой»
09.20 Х/ф «Ромео и Джульетта»
11.50 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.35 Д/ф «Дым и пламень»
14.00 «Особое настроение» Джейран Багандова
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Гиперболоид инженера Гарина»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Телеочерк «Заслуженный работник культуры РД Луара Гамидова»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Парламентский вестник»
20.50 «Гонг»
21.15 «Жилой мир»
21.50 «Вдохновение»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Телеочерк «Заслуженный работник культуры РД Луара Гамидова»
01.35 Т/с «Владыка морей»
02.40 «Гонг»
03.05 Х/ф «Сицилийский клан»
05.05 «Жилой мир»
05.25 Х/ф «Гиперболоид инженера Гарина»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!"
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 "Сегодня вечером".
14.25 "Таблетка".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Семейный альбом".
23.40 "Вечерний Ургант".
0.15 Ночные новости.
0.30 "Политика".
1.35 "Наедине со всеми".
2.35 "Время покажет".
3.00 Новости.
3.05 "Время покажет".
3.30 "Модный приговор".
4.30 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Самара 2".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 Т/с "Золотая клетка".
23.50 "Специальный корреспондент".
1.30 "Иду на таран". "Как оно есть. Хлеб".
3.40 Т/с "Срочно в номер!"
4.40 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Супруги".
6.00 "Сегодня".
6.05 Т/с "Супруги".
7.00 "НТВ утром".
8.10 "Утро с Юлией Высоцкой".
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Свет и тень маяка".
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Братаны".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".

21.35 Т/с "Семейный альбом".

19.40 Т/с "Пасечник".
21.35 Т/с "Бомбила. Продолжение".
22.30 "Итоги дня".
22.55 Т/с "Бомбила. Продолжение".
23.55 Х/ф "Ангел-хранитель".
1.55 Т/с "Глухарь. Продолжение".

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.10 "Доктор И..."
8.45 Х/ф "Петровка, 38".
10.30 Д/ф "Ольга Волкова. Не хочу быть звездой".
11.30 "События".
11.50 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи". (Великобритания).
13.40 "Мой герой".
14.30 "События".
14.50 "Хроники московского быта. Двоеженцы".
15.40 Х/ф "Все к лучшему"
17.30 "Город новостей".
17.50 Х/ф "Племяшка"
19.40 "События".
20.00 "Право голоса".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.30 "Линия защиты".
23.05 "Удар властью. Казнокрады".
0.00 "События. 25-й час".
0.25 "Русский вопрос".
1.10 Х/ф "Отставник 2".
3.05 Х/ф "Отставник 3".
4.55 Д/ф "Петр Столыпин. Выстрел в антракте".

ЗВЕЗДА

6.00 Д/ф "История военного альпинизма"
7.00 Т/с "Война на западном направлении"
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Война на западном направлении"
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с "Война на западном направлении"
12.00 "Процесс".
13.00 Новости дня.
13.15 Д/с "Сделано в СССР".
13.50 Т/с "При загадочных обстоятельствах".
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "При загадочных обстоятельствах".
18.00 Новости дня.
18.30 Д/ф "Фронтовой истребитель МИГ-29. Взлет в будущее" .
19.20 "Последний день".
20.05 Т/с "Смерть шпионам. Скрытый враг"
22.10 Новости дня.
22.35 Х/ф "В полосе прибоя".
0.25 Х/ф "Опасные тропы".
3.05 Х/ф "Ключ".

REN TV

5.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".
6.00 "Документальный проект".
7.00 "С бодрым утром!"
8.30 "Новости".
9.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
12.00 "Информационная программа 112".
12.30 "Новости".
13.00 "Званый ужин".
14.00 Х/ф "Медальон".
15.55 "Информационная программа 112".
16.30 "Новости".
17.00 "Тайны Чапман".
18.00 "Самые шокирующие гипотезы".
19.00 "Информационная программа 112".
19.30 "Новости".
20.00 Х/ф "Побег".
22.20 "Смотреть всем!"
23.00 "Новости".
23.25 Х/ф "Ванильное небо". (США - Испания).
2.00 "Самые шокирующие гипотезы".
3.00 "Секретные территории".
4.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Боевик "Марш-бросок".
12.00 "Сейчас".
12.30 Боевик "Марш-бросок".
13.25 Х/ф "Мы из будущего"
15.30 "Сейчас".
16.00 Х/ф "Мы из будущего"
16.25 Х/ф "Мы из будущего 2".
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы". "Молчание - золото".
19.40 Т/с "Детективы". "Подкидыш для шефа".
20.20 Т/с "След". "Добинск 13"
21.10 Т/с "След". "Убить Переделкина".
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "Такая работа. Большой куш".
23.15 Т/с "След". "Идол".
0.00 Комедия "Особенности национальной охоты в зимний период"
1.35 Комедия "Красотки". (Франция).
3.20 Т/с "ОСА". "Две жизни"
4.10 Т/с "ОСА". "Вспомнить все".
5.00 Т/с "ОСА". "Маска".

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
8.00 По делам несовершеннолетних.
10.00 Давай разведемся!
11.00 Д/ф "Понять. Простить".
12.10 Кризисный менеджер
13.10 Мелодрама "Лжесвидетельница".
17.00 Свадебный размер.
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Мелодрама "Любка".
22.30 Свадебный размер.
23.30 6 кадров.
0.30 Т/с "Пятая группа крови"
4.05 Свадебный размер.
5.05 6 кадров.
5.15 Тайны еды.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ИНДИЯ

0.00 Триллер "Киллер".
3.00 Драма "Найти справедливость".
6.00 Триллер "Такси 9211".
8.30 "Биография кумиров: Амриш Пури".
9.00 "Секреты индийской кухни".
9.30 "Путешествие по Индии: Мангалор, Удупи, острова Св. Марии".
10.00 Триллер "Видеосъемка".
12.10 Драма "Старое кафе".
15.10 Х/ф "Приключения Али-Бабы и 40 разбойников".
18.00 Боевик "Ромео с большой дороги".
21.00 Драма "Друзья детства".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Сюркуф. Тигр семи морей".
12.55 "Красуйся, град Петров!" Павловский парк.
13.25 Х/ф "Парень из нашего города".
14.50 Д/ф "Эрнест Резерфорд".
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Сати. Нескучная классика..." с П. Лунгиным.
15.50 Д/ф "Город М".
16.35 "Больше, чем любовь". Ксения Петербургская и Андрей Петров.
17.20 Л. Десятников. Юбилейный концерт в КЗЧ.
18.35 "Острова". Николай Обухович.
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 "Новости культуры".
19.45 "Главная роль".
20.05 "Абсолютный слух".
20.45 "Правила жизни".
21.15 Д/ф "Владимир, Суздаль и Кидекша".
21.30 "Власть факта". "Ближний Восток".
22.15 Д/ф "Борис Бородеев. "Мосфильм" на ветрах истории. От Сталина к Хрущеву. Взгляд через годы".
23.30 "Новости культуры".
23.45 "Худсовет".
23.50 Х/ф "Бег"
1.25 Органные произведения И.С. Баха в исполнении Гарри Гродберга.
1.40 "Наблюдатель".
2.40 Д/ф "Антигуа-Гватемала. Опасная красота".

четверг, 25 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-0841 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Турчидаг»
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Репортаж с сессии НС РД
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Телеочерк «Заслуженный работник культуры РД Луара Гамидова»
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Лондон глазами гурмана с Нардой»
09.20 Х/ф «Сицилийский клан»
11.40 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Паранг»
13.25 «Гонг»
13.50 «Жилой мир»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей»
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Х/ф «Штрафной удар»
18.30 Обзор газеты «Хlакъикъат»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги гIамалги заманги» Памяти Фазу Алиевой
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 Мультфильм
20.50 Памяти жертв политических репрессий. Роза Шовкринская
21.25 «Вернисаж» Дорога в Дербент
21.50 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Наука Дагестана»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Паданги гIамалги заманги» Памяти Фазу Алиевой
01.35 Т/с «Владыка морей»
02.40 Памяти жертв политических репрессий. Роза Шовкринская
03.05 Х/ф «Ковбои»
05.10 «Вернисаж» Дорога в Дербент
05.30 Х/ф «Штрафной удар»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!"
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 Т/с "Семейный альбом".
14.25 "Таблетка".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Семейный альбом".
23.40 "Вечерний Ургант".
0.15 Ночные новости.
0.30 "На ночь глядя".
1.25 "Время покажет".
2.15 "Наедине со всеми".
3.00 Новости.
3.05 "Наедине со всеми".
3.15 "Модный приговор".
4.15 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Самара 2".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 Т/с "Золотая клетка".
22.55 "Поединок".
0.40 Д/ф "XX съезд. Годовщина". "Хрущев: от Манежа до Карибов".
2.50 Т/с "Срочно в номер! 2".
3.45 "Комната смеха".
4.45 "Вести. Дежурная часть".

НТВ

5.00 Т/с "Супруги".
6.00 "Сегодня".
6.05 Т/с "Супруги".
7.00 "НТВ утром".
8.10 Утро с Юлией Высоцкой.
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Свет и тень маяка".
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Братаны".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
19.40 Т/с "Пасечник".
21.35 Т/с "Бомбила. Продолжение".
22.30 "Итоги дня".
22.55 Т/с "Бомбила. Продолжение".
23.55 Х/ф "Тренер".
1.55 Т/с "Глухарь. Продолжение".
2.50 "Квартирный вопрос".

15.00 Т/с "Самара 2".

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.20 "Доктор И..."
8.55 Х/ф "Огарева, 6".
10.35 Д/ф "Евгений Герасимов. Привычка быть героем".
11.30 "События".
11.50 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи".
13.40 "Мой герой".
14.30 "События".
14.50 "Удар властью. Казнокрады".
15.40 Х/ф "Все к лучшему"
17.30 "Город новостей".
17.50 Х/ф "Племяшка"
19.40 "События".
20.00 "Право голоса".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.30 "Обложка. Скандальные фото".
23.05 Д/ф "Светлана Аллилуева. Дочь за отца".
0.00 "События. 25-й час".
0.30 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи".
2.25 Х/ф "Поддубный".
4.45 Д/ф "Лекарство от старости".

ЗВЕЗДА

6.00 Д/ф "История военного альпинизма"
7.05 Т/с "Война на западном направлении"
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Война на западном направлении"
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с "Война на западном направлении"
12.10 "Особая статья".
13.00 Новости дня.
13.15 Д/с "Сделано в СССР".
13.50 Т/с "При загадочных обстоятельствах".
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "При загадочных обстоятельствах".
18.00 Новости дня.
18.30 Д/ф "Фронтовой истребитель МИГ-29. Взлет в будущее" .
19.20 "Поступок".
20.05 Т/с "Смерть шпионам. Скрытый враг" (Россия - Беларусь).
22.10 Новости дня.
22.35 Х/ф "Командир счастливой "Щуки".
0.35 Т/с "При загадочных обстоятельствах".
4.35 Х/ф "Поединок в тайге"

REN TV

5.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".
6.00 "Документальный проект"
7.00 "С бодрым утром!"
8.30 "Новости".
9.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".
11.00 "Документальный проект". "Добрые тролли Вселенной".
12.00 "Информационная программа 112".
12.30 "Новости".
13.00 "Званый ужин".
14.00 Х/ф "Побег".
16.05 "Информационная программа 112".
16.30 "Новости".
17.00 "Тайны Чапман".
18.00 "Самые шокирующие гипотезы".
19.00 "Информационная программа 112".
19.30 "Новости".
20.00 Х/ф "Жмурки".
22.10 "Смотреть всем!"
23.00 "Новости".
23.25 Х/ф "На гребне волны". (США).
1.45 "Самые шокирующие гипотезы".
2.45 "Секретные территории".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30-17.25 Т/с "Спецназ"
12.00,15.30,18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Детективы". "Тройная месть".
19.40 Т/с "Детективы". "Самоубийца из 7 Б".
20.20 Т/с "След". "Хамелеон".
21.15 Т/с "След". "Дом дружбы".
22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "Такая работа. Скука смертельная".
23.15 Т/с "След". "Дети подземелья".
0.00 Комедия "Дайте жалобную книгу".
1.45 Боевик "Марш-бросок"
4.05 Детектив "Ювелирное дело".

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
8.00 По делам несовершеннолетних.
10.00 Давай разведемся!
11.00 Д/ф "Понять. Простить".
12.10 Кризисный менеджер
13.10 Мелодрама "Мой любимый гений".
17.00 Свадебный размер.
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Мелодрама "Костер на снегу".
22.40 Свадебный размер.
23.40 6 кадров.
0.30 Т/с "Пятая группа крови".
4.05 Свадебный размер.
5.05 6 кадров.
5.15 Тайны еды.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ИНДИЯ

0.00 Мелодрама "Здравствуй, любовь".
4.00 Мелодрама "Юные и влюбленные".
6.00 Комедия "Король блефа"
8.30 "Биография кумиров: Мадхури Дикшит".
9.00 "Секреты индийской кухни".
9.30 "Путешествие по Индии: Гокаран, Мурдешвар"
10.00 Драма "Жизнь поэта".
12.10 Триллер "Истина где-то рядом".
15.10 Мелодрама "Маюри".
18.00 Мелодрама "Сердце говорит: вперед!" (Индия).
21.00 Драма "Гаджини".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Возвращение Сюркуфа. Гром над Индийским океаном".
12.55 "Россия, любовь моя!" "Мир Чукотки".
13.20 Х/ф "День счастья".
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Абсолютный слух".
15.50 Д/ф "Затерянный мир закрытых городов".
16.30 Д/ф "Лучший друг Чебурашки".
17.10 Гала-концерт Музыкального фестиваля Василия Ладюка.
18.35 Д/ф "Хрустальные дожди. Татьяна Пилецкая".
19.15 "Спокойной ночи, малыши!"
19.30 "Новости культуры".
19.45 "Главная роль".
20.05 "Черные дыры. Белые пятна".
20.45 "Правила жизни".
21.10 Д/ф "Дома Хорта в Брюсселе".
21.25 "Культурная революция".
22.15 Д/ф "Борис Бородеев. "Мосфильм" на ветрах истории. От Сталина к Хрущеву. Взгляд через годы". "Рождение большого "Мосфильма".
23.30 "Новости культуры".
23.45 "Худсовет".
23.50 Х/ф "Бег"

пятница, 26 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Мир Вашему дому
18.40 Дагестан спортивный
19.00 Вести-дежурная часть
19.15 Рассказывают полотна. Шилов
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги гIамалги заманги» Памяти Фазу Алиевой
08.00 Обзор газеты «Хlакъикъат»
08.15 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Х/ф «Ковбои»
11.30 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
12.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Сокровищница Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Агросектор»
13.25 «Вернисаж» Дорога в Дербент
13.50 Памяти жертв политических репрессий. Роза Шовкринская
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей»
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Концерт «Музыкальный майдан»
18.20 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» О профилактике наркомании
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Здоровье»
21.10 Пятничная проповедь
21.40 Обзор газеты «Дагестанская правда»
21.50 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Сессия НС РД
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» О профилактике наркомании
01.35 Т/с «Владыка морей»
02.40 Х/ф «Хаджи-Мурат»
04.10 Концерт «Музыкальный майдан»
05.30 Х/ф «Хевсурская баллада»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!"
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 Т/с "Семейный альбом".
14.25 "Таблетка".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Жди меня".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Человек и закон с А. Пимановым".
19.50 Телеигра "Поле чудес".
21.00 "Время".
21.30 "Голос. Дети".
23.40 "Вечерний Ургант".
0.35 Х/ф "Блондинка в законе: Красное, белое и блондинка".
2.25 Х/ф "Поворотный пункт".
4.35 "Модный приговор".
5.45 Т/с "Мама будет против!"

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Самара 2".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 Т/с "Золотая клетка".
23.55 Х/ф "Спасти мужа".
3.45 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Супруги".
6.00 "Сегодня".
6.05 Т/с "Супруги".
7.00 "НТВ утром".
8.10 Утро с Юлией Высоцкой.
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Свет и тень маяка".
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Братаны".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
19.40 "ЧП. Расследование".
20.10 Т/с "Пасечник".
22.00 "Большинство".
23.15 Т/с "Бомбила. Продолжение".
1.10 Т/с "Глухарь. Продолжение".
3.15 Т/с "Секретные поручения".

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.05 Х/ф "Улица полна неожиданностей".
9.30 Х/ф "Тройная жизнь".
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Тройная жизнь".
13.35 "Мой герой".
14.30 "События".
14.50 "Обложка. Скандальные фото".
15.25 Х/ф "Не валяй дурака..."
17.30 "Город новостей".
17.55 Х/ф "Баламут".
19.40 "В центре событий".
20.40 "Право голоса".
22.00 "События".
22.30 Х/ф "Не послать ли нам... гонца?"
0.35 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи". (Великобритания).
2.25 "Петровка, 38".
2.40 Х/ф "Гараж".
4.40 Д/ф "Кто за нами следит?"

ЗВЕЗДА

6.00 Д/с "Хроника победы".
6.40 Х/ф "Опасные тропы".
8.00 Т/с "Смерть шпионам. Скрытый враг" (Россия - Беларусь).
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с "Смерть шпионам. Скрытый враг" (Россия - Беларусь).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с "Смерть шпионам. Скрытый враг" (Россия - Беларусь).
13.00 Новости дня.
13.15 Д/с "Оружие победы".
13.25 Т/с "Позывной "Стая".
14.00 Военные новости.

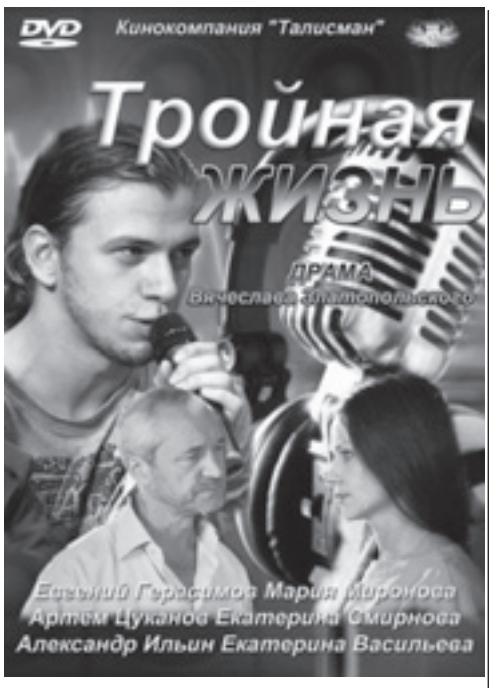

14.05 Т/с "Позывной "Стая".
18.00 Новости дня.
18.30 Х/ф "Следствием установлено".
20.25 Т/с "Черный треугольник"
22.00 Новости дня.
22.25 Т/с "Черный треугольник"
1.00 Т/с "При загадочных обстоятельствах". (Украина).
5.00 Д/ф "Арктика. Мы вернулись".

REN TV

5.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".
6.00 "Документальный проект".
7.00 "С бодрым утром!"
8.30 "Новости".
9.00 "Документальный проект".
12.00 "Информационная программа 112".
12.30 "Новости".
13.00 "Званый ужин".
16.00 "Информационная программа 112".
16.30 "Новости".
17.00 "Обыкновенный неофашизм".
19.00 "Информационная программа 112".
19.30 "Новости".
20.00 Х/ф "Брат".
22.00 Х/ф "Брат 2".
0.30 Х/ф "Мама не горюй".
2.00 Т/с "Золото "Глории".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Х/ф "Два капитана"
11.40 Х/ф "Два капитана"
12.00 "Сейчас".
12.30 Х/ф "Два капитана"
13.20 Х/ф "Два капитана"
14.30 Х/ф "Два капитана"
15.30 "Сейчас".
16.00 Х/ф "Два капитана"
16.10 Х/ф "Два капитана"
17.20 Х/ф "Два капитана"
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "След". "Крыса разносчик заразы".
19.45 Т/с "След". "Новоселье".
20.35 Т/с "След". "Ночная экскурсия".
21.25 Т/с "След". "Тихая заводь".
22.15 Т/с "След". "Не рой другому яму".
23.05 Т/с "След". "Инвалид любви".
23.55 Т/с "След". "Икар".
0.45 Т/с "След". "В объятиях леопарда".
1.35 Т/с "Детективы". "Подкидыш для шефа".
2.15 Т/с "Детективы". "Молчание - золото".
2.55 Т/с "Детективы". "Тройная месть".
3.35 Т/с "Детективы". "Самоубийца из 7 Б".
4.20 Т/с "Детективы". "Я способен на поступок".
4.55 Т/с "Детективы". "Дорогая женщина".
5.25 Т/с "Детективы". "Семейная ценность".

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
7.35 По делам несовершеннолетних.
9.35 Т/с "Вербное воскресенье".
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Мелодрама "Путь к себе".
22.40 Д/с "Звездные истории".
23.40 6 кадров.
0.30 Комедия "Голубка".
2.35 Д/с "Звездные истории".
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ИНДИЯ

0.00 Боевик "Час пик".
3.00 Драма "Отчаяние".
6.00 Драма "Мой отец Ганди".
8.30 "Биография кумиров: Лара Датта".
9.00 "Секреты индийской кухни".
9.30 "Путешествие по Индии: Хампи".
10.00 Комедия "На измене".
12.10 Мелодрама "Невозможная любовь".
15.10 Мелодрама "Вместе с тобой".
18.00 Х/ф "Игра еще не окончена".
21.00 Боевик "Ради брата".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.20 Х/ф "Новые похождения Швейка".
11.45 Д/ф "Миротворец. Святой Даниил Московский".
12.25 "Столица кукольной империи". Государственный академический центральный театр кукол им. С.В. Образцова.
12.55 "Письма из провинции". Кемь (Республика Карелия).
13.25 Х/ф "Антон Иванович сердится".
14.45 Д/ф "Панама. Пятьсот лет удачных сделок".
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Черные дыры. Белые пятна".
15.50 Д/ф "Радуга с небес. Сергей Судейкин".
16.30 "Билет в Большой".
17.15 Д/ф "Ассизи. Земля святых".
17.30 "Большой балет".
19.30 "Новости культуры".
19.45 "Смехоностальгия".
20.15 "Искатели". "Тайна секретной лаборатории".
21.00 Х/ф "Дуэнья".
22.35 "Линия жизни". Анатолий Белый.
23.30 "Новости культуры".
23.45 "Худсовет".
23.50 Х/ф "Доктор". (16+).
1.35 М/ф "Прежде мы были птицами".
1.55 "Искатели". "Тайна секретной лаборатории".
2.40 Д/ф "Памуккале. Чудо природы античного Иераполиса".

суббота, 27 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.15 ТОКС ведет поиск. Солдат незримого фронта. Ирисхан Джахбаров
08. 27 Гордость Дагестана. Финал республиканского телеконкурса юных талантов (часть 2-я)
11:10 Местное время. Вести-Дагестан
14:20 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» О профилактике наркомании
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 «Здоровье»
09.20 «Разумный взгляд»
10.00 «Монолог» Рустам Сахаватов
10.40 «Вдохновение»
11.20 «Мой малыш»
12.00 РДНТ представляет... Фестиваль патриотической песни «Дети – Победе»
14.00 Х/ф «Незнайка с нашего двора»
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 Чемпионат России по волейболу. Высшая лига «А» 16-й тур. Прямая трансляция
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.20 «Inter-диалог»
21.00 Концерт «Музыкальный майдан»
21.40 «Страна гор» представляет: «Главный редактор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Ток-шоу «Концепция»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 «Мой малыш»
01.30 Х/ф «Арабские ночи»
03.00 РДНТ представляет... Фестиваль патриотической песни «Дети – Победе»
04.40 Х/ф «Незнайка с нашего двора»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 "Мама будет против!"
8.00 "Играй, гармонь любимая!"
8.45 "М/с "Смешарики". Новые приключения".
9.00 "Умницы и умники".
9.45 "Слово пастыря".
10.00 Новости.
10.15 "Смак".
10.55 "Светлана Аллилуева. Обреченная".
12.00 Новости.
12.20 "Идеальный ремонт".
13.20 "Теория заговора".
14.20 Х/ф "Золушка".
16.10 Большой праздничный концерт в Кремле.
18.00 Вечерние новости.
18.10 "Кто хочет стать миллионером?"
19.10 Х/ф "Геракл".
21.00 "Время".
21.20 "Сегодня вечером".
23.00 "Прожарка". (18+).
23.55 Х/ф "Человек дождя".
2.30 Х/ф "Лучшие дни впереди".
4.20 "Модный приговор".

РОССИЯ 1

4.05 Т/с "Следствие ведут знатоки". "Подпасок с огурцом"
6.15 "Сельское утро".
6.45 "Диалоги о животных".
7.40 "Местное время. Вести - Москва".
8.00 "Вести".
8.10 "Россия. Местное время".
9.15 "Правила движения".
10.10 "Личное. Ивар Калныньш".
11.00 "Вести".
11.10 "Местное время. Вести - Москва".
11.20 Х/ф "Лесное озеро".
13.05 Х/ф "Человеческий фактор".
14.00 "Вести".
14.20 "Местное время. Вести - Москва".
14.30 Х/ф "Человеческий фактор".
17.00 "Один в один. Битва сезонов".
20.00 "Вести в субботу".
21.00 Х/ф "Печенье с предсказанием".
0.50 Х/ф "Мой белый и пушистый".
3.00 Т/с "Марш Турецкого".

НТВ

5.00 Хорошо там, где мы есть!
5.35 Т/с "Участковый".
7.25 "Смотр".
8.00 "Сегодня".
8.15 "Жилищная лотерея Плюс".
8.45 "Готовим с Алексеем Зиминым".
9.15 "Кулинарный поединок".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Главная дорога".
11.00 "5 правил здорового питания".
11.55 "Квартирный вопрос".
13.00 "Сегодня".
13.20 "НашПотребНадзор".
14.20 "Поедем, поедим!"
15.10 "Своя игра".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Кодекс чести".
18.00 "Следствие вели..."
19.00 "Центральное телевидение".
20.00 "Новые русские сенсации".
21.00 "Ты не поверишь!"
22.00 Х/ф "Холодное блюдо".
0.00 Т/с "Участковый".
1.55 "Дикий мир".

ТВЦ

6.10 "Марш-бросок".
6.50 "АБВГДейка".
7.20 Х/ф "Столик-сам-накройся".
8.20 "Православная энциклопедия".
8.50 Х/ф "Отпуск за свой счет".
11.30 "События".
11.45 Х/ф "Солдат Иван Бровкин".
13.35 Х/ф "Иван Бровкин на целине".
14.30 "События".
14.45 Х/ф "Иван Бровкин на целине".
15.40 Х/ф "Тонкая штучка".
17.20 Х/ф "Половинки невозможного".
21.00 "Постскриптум".
22.10 "Право знать!"
23.25 "События".
23.40 "Право голоса".
2.50 Д/ф "Страна, которую не жалко".
3.35 Т/с "Инспектор Льюис". (Великобритания).
5.35 Д/ф "Бегство из рая".

ЗВЕЗДА

6.00 М/ф.
7.00 Х/ф "Старая, старая сказка".
9.00 Новости дня.
9.15 "Легенды спорта".
9.40 "Последний день".
10.30 "Не факт!"
11.00 КВН. Финал игр среди суворовцев и кадет на кубок Министра обороны.
13.00 Новости дня.
13.15 Д/с "Броня России".
14.00 Х/ф "Найти и обезвредить".
15.55 Х/ф "Рысь".
18.00 Новости дня.
18.20 "Процесс".
19.15 "Новая звезда". Всероссийский вокальный конкурс. 1-й тур .
21.10 Х/ф "Фронт в тылу врага".
22.00 Новости дня.
22.20 Х/ф "Фронт в тылу врага".
0.45 Х/ф "Слуга государев".
3.15 Х/ф "Вооружен и очень опасен".

REN TV

5.00 Т/с "Золото "Глории".
9.45 Х/ф "Артур и война двух миров". (Франция).
11.30 "Самая полезная программа".
12.30 "Новости".
13.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
17.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".
19.00 Х/ф "Армагеддон".
21.50 Х/ф "Рэд". (США).
0.00 Х/ф "Цвет ночи". (США). (18+).
2.20 Х/ф "Призраки бывших подружек".
4.15 Х/ф "Разоблачение".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 М/ф: "Аргонавты", "Дикие лебеди", "День рождения бабушки", "Девочка в цирке", "Хитрая ворона", "В стране невыученных уроков", "Две сказки", "Аленький цветочек", "Грибок-теремок".
9.35 "День ангела".
10.00 "Сейчас".
10.10 Т/с "След". "Икар".
11.00 Т/с "След". "Инвалид любви".
11.55 Т/с "След". "Не рой другому яму".
12.40 Т/с "След". "Тихая заводь".
13.35 Т/с "След". "Ночная экскурсия".
14.20 Т/с "След". "Только свои".
15.10 Т/с "След". "Добинск 13".
16.00 Т/с "След". "Убить Переделкина".
16.50 Т/с "След". "Хамелеон"
17.40 Т/с "След". "Дом дружбы"
18.30 "Сейчас".
19.00 Драма "Наркомовский обоз"
20.00-22.00 Драма "Наркомовский обоз"
23.00 Х/ф "Белый тигр".
1.10-6.35 Т/с "Защита Красина 2"

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
7.45 Д/с "2016: предсказания"
8.45 Т/с "Мисс Марпл. С помощью зеркала".
10.50 Мелодрама "Любка".
14.20 Мелодрама "Костер на снегу".
18.00 Д/с "Звездные истории"
19.00 Мелодрама "1001 ночь"
22.15 Д/ф "Возраст любви".
23.15 Д/ф "Меня предали".
23.45 6 кадров.
0.30 Комедия "Золушка из Запрудья".
2.30 Д/с "Звездные истории"
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ИНДИЯ

0.00 Мелодрама "Тайное и явное".
3.00 Комедия "Мы - не ангелы"
6.00 Комедия "Влюбленная парочка".
8.30 "Биография кумиров: Санни Деол".
9.00 "Секреты индийской кухни".
9.30 "Путешествие по Индии: Дели".
10.00 Комедия "Пикап на спор"
12.10 Комедия "Под чужим именем".
15.10 Мелодрама "Артист".
18.00 Боевик "Бесстрашный снова в бою".
21.00 Драма "В поисках брата".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Библейский сюжет".
10.35 Х/ф "Дуэнья".
12.05 Д/ф "Я буду выглядеть смешно. Татьяна Васильева".
12.50 "Пряничный домик". "Рукописная книга".
13.15 Д/ф "Леди Макбет. Без права постановки".
13.55 "На этой неделе... 100 лет назад. Нефронтовые заметки".
14.25 Д/ф "Борис Добродеев. "Мосфильм" на ветрах истории. От Сталина к Хрущеву. Взгляд через годы".
16.45 Д/ф "Пуэбла. Город церквей и "Жуков".
17.00 "Новости культуры".
17.30 Д/ф "Запечатленное время. Товарищ такси".
18.00 Х/ф "За витриной универмага".
19.35 "Романтика романса". Музыка нашего кино
20.30 "Большой балет".
22.45 Д/ф "Большой балет". Послесловие".
23.30 Х/ф "Шумный день".
1.05 Д/ф "Секреты пойменных лесов. Национальный парк на Дунае".
1.55 "Искатели". "Островпризрак".
2.40 Д/ф "Шелковая биржа в Валенсии. Храм торговли".

РАДИО

ИСЛЕН, 22-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 23-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 "Карчи Дагъустан".

АРБЕ, 24-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 25-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегьилар».

ЖУЬМЯ, 26-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 27-ФЕВРАЛЬ
10.43 «Гьафтедин нетижаяр».
10.50 Концерт.

ГЬЯД, 28-ФЕВРАЛЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

воскресенье, 28 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Д/ф «Древние аулы Дагестана. Башлы»
07.50 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Х/ф «Весна»
10.45 «Чистое сердце»
11.00 «Страна гор» представляет: «Главный редактор»
11.50 «Inter-диалог»
12.30 «Наши дети»
13.00 Х/ф «Тайна двух океанов»
16.00 Юбилейный вечер Магомеда Ахмедова
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 Мультфильмы
20.30 «Главная тема» с Алексеем Казаком
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 Чемпионат России по волейболу. Высшая лига «А» 16-й тур. Расширенный репортаж
01.30 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
02.05 «Главная тема» с Алексеем Казаком
03.50 Золотая коллекция фильмов ородном крае. Д/ф «Лезгинка»
04.20 Х/ф «Тайна двух океанов»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 "Мама будет против!"
8.10 "Армейский магазин".
8.45 М/с "Смешарики". Пинкод.
8.55 "Здоровье".
10.00 Новости.
10.15 "Открытие Китая".
10.50 "Непутевые заметки".
11.10 "Пока все дома".
12.00 Новости.
12.15 "Фазенда".
12.50 "Гости по воскресеньям".
13.45 "Ирина Муравьева. "Не учите меня жить!"
14.40 "Черно-белое".
16.30 "Голос. Дети".
18.45 "Клуб веселых и находчивых". Высшая лига.
21.00 "Воскресное Время".
22.30 Т/с "Клим".
0.25 Х/ф "Одиночка".
2.20 Х/ф "Макс Дьюган возвращается".
4.15 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 Т/с "Следствие ведут знатоки". "Подпасок с огурцом"
7.00 Мульт утро.
7.30 "Сам себе режиссер".
8.20 "Смехопанорама".
8.50 "Утренняя почта".
9.30 "Сто к одному".
10.20 "Местное время. Вести - Москва". Неделя в городе.
11.00 "Вести".
11.10 "Смеяться разрешается".
12.10 Х/ф "Она не могла иначе".
14.00 "Вести".
14.20 Х/ф "Она не могла иначе".
20.00 "Вести недели".
22.00 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым".
0.30 Т/с "По горячим следам".
2.25 "Обыкновенное чудо академика Зильбера".
3.30 "Смехопанорама".
3.55 "Комната смеха".

НТВ

5.05 Т/с "Участковый".
7.00 "Центральное телевидение".
8.00 "Сегодня".
8.15 "Русское лото Плюс".
8.50 "Их нравы".
9.25 "Едим дома".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Первая передача".
11.00 "Чудо техники".
11.55 "Дачный ответ".
13.00 "Сегодня".
13.20 "НашПотребНадзор". Не дай себя обмануть!
14.20 "Поедем, поедим!"
15.10 "Своя игра".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Кодекс чести".
18.00 "Следствие вели..."
19.00 "Акценты недели".
20.00 Х/ф "Ультиматум".
23.55 Т/с "Участковый".
1.45 "Дикий мир".
2.15 Т/с "Секретные поручения".

ТВЦ

6.20 Х/ф "Семь часов до гибели".
7.45 "Фактор жизни".
8.20 Х/ф "Баламут".
10.05 "Барышня и кулинар".
10.35 Д/ф "Ия Саввина. Что будет без меня?"
11.30 "События".
11.45 Х/ф "Гараж".
13.45 "Смех с доставкой на дом".
14.30 "Московская неделя".
15.00 Х/ф "Очкарик".
16.55 Детектив "Коготь из Мавритании".
20.30 Т/с "Первое правило королевы".
0.35 "События".
0.50 "Петровка, 38".
1.00 Х/ф "Тонкая штучка".
2.45 Х/ф "Не послать ли нам... гонца?"
4.50 "Линия защиты".
5.20 Д/ф "Фортуна Марины Левтовой".

ЗВЕЗДА

5.50 Х/ф "Фронт в тылу врага".
9.00 Новости недели с Ю. Подкопаевым.
9.25 "Служу России".
9.55 "Военная приемка".
10.45 "Научный детектив".
11.05 "Новая звезда". Всероссийский вокальный конкурс. 1-й тур .
13.00 Новости дня.
13.15 Д/с "Броня России".
14.00 Т/с "Позывной "Стая".
18.00 Новости. Главное.
18.35 "Особая статья".
19.25 Д/с "Легенды советского сыска".
22.00 Новости дня.
22.20 Торжественная церемония награждения "Горячее сердце".
23.50 Х/ф "Путь домой".
1.45 Х/ф "Мафия бессмертна"
3.35 Х/ф "Следствием установлено".
5.25 Д/с "Хроника победы".

REN TV

5.00 Х/ф "Разоблачение".
6.40 Х/ф "Армагеддон".
9.30 Т/с "Энигма".
23.00 "Добров в эфире".
0.00 "Соль".
1.30 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

7.30 М/ф: "Где я его видел?", "Золотые колосья", "Умка", "Гадкий утенок", "Волшебный магазин", "Бобик в гостях у Барбоса", "Винни-Пух", "Винни-Пух и день забот", "Винни-Пух идет в гости".
10.00 "Сейчас".
10.10 "Истории из будущего" с М. Ковальчуком.
11.00 Комедия "Дайте жалобную книгу".
12.40 Комедия "Старые клячи"
15.05 Комедия "Не может быть!"
17.00 "Место происшествия. О главном".
18.00 Главное.
19.30 Т/с "Грозовые ворота"
20.30 Т/с "Грозовые ворота"
21.25 Т/с "Грозовые ворота"
22.25 Т/с "Грозовые ворота"
23.20 Х/ф "Звезда".
1.25 Т/с "Защита Красина 2"

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 Д/с "2016: предсказания".
8.15 Т/с "Мисс Марпл. Указующий перст". (Великобритания).
10.10 Мелодрама "Лучшее лето нашей жизни".
14.20 Мелодрама "Путь к себе".
18.00 Д/ф "Возраст любви".
19.00 Мелодрама "Не уходи".
22.55 Д/ф "Возраст любви".
23.55 6 кадров.
0.30 Комедия "Любовь с первого вздоха".
2.30 Д/с "Звездные истории".
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером

ИНДИЯ

0.00 Х/ф "Легенда о Паласси Радже".
3.30 Мелодрама "Вместе с братом".
6.00 Боевик "Кара богов".
9.00 "Секреты индийской кухни".
9.30 "Путешествие по Индии: Агра".
10.00 Комедия "Однажды в Вегасе".
12.10 Боевик "Лучший игрок".
15.10 Драма "Рам и Балрам".
18.10 Драма "Истинная женщина".
21.00 Мелодрама "Я живу в твоем сердце".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.35 Х/ф "Поездка в Висбаден".
12.00 "Кто там..."
12.30 Д/ф "Секреты пойменных лесов. Национальный парк на Дунае".
13.25 "Что делать?"
14.10 Д/ф "Макао. Остров счастья".
14.25 Д/ф "Такова жизнь. Лев Круглый".
15.05 Х/ф "Шумный день".
16.40 "Пешком..." Москва университетская.
17.10 "Искатели". "Тайна монастырской звонницы".

17.55 "Больше, чем любовь". Юрий Визбор и Ада Якушева.
18.30 Концерт авторской песни в Государственном Кремлевском дворце
19.45 Спектакль "Иван Федорович Шпонька и его тетушка".
20.40 Д/ф "Валерий Фокин. Человек в контексте".
21.20 Спектакль "Шинель".
22.00 "Марина Неелова. Это было. Это есть... Валерий Фокин".
22.30 Х/ф "Наследники".
0.15 Х/ф "За витриной универмага".
1.45 М/ф "Бум-бум, дочь рыбака".
1.55 "Искатели". "Тайна монастырской звонницы".

МАТЧ с 22 ПО 28 ФЕВРАЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30 Смешанные единоборства. UFC. Прямая трансляция из США.
8.00 Х/ф "Ип Ман".
10.10 Х/ф "Ип Ман 2".
12.25 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
12.55 Баскетбол. Кубок России. Мужчины. Финал. Прямая трансляция из Перми.
14.45 Х/ф "Ип Ман: Рождение легенды".
15.55 "Континентальный вечер".
16.55 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции "Восток". Прямая трансляция.
19.15 Смешанные единоборства.
21.25 Все на футбол!
22.55 Футбол. Чемпионат Италии. "Наполи" - "Милан". Прямая трансляция.
0.55 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
1.40 Х/ф "Игра".
3.40 Х/ф "Грейси".
5.40 Д/с "1+1".

ВТОРНИК

6.30 Х/ф "Бой с тенью".
9.15 Д/ф "Балтийский нокаут".
9.45 Профессиональный бокс. Майрис Бриедис против Дэни Вентера. Бой за титул чемпиона мира по версии IBF. Сергей Екимов против Артура Куликаускиса.
12.05 Х/ф "Бой с тенью 2. Реванш".
14.50 Смешанные единоборства. Bellator.
16.50 Х/ф "Рокки Бальбоа".
18.55 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
19.25 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции "Запад". Прямая трансляция.
22.00 Все на футбол!
22.30 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. "Арсенал" (Англия) - "Барселона" (Испания). Прямая трансляция.
0.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
1.25 Х/ф "Ип Ман".
3.35 Х/ф "Ип Ман 2".
5.50 Д/с "Вся правда про..."
6.20 "Детали спорта".

СРЕДА

6.30 "Великие моменты в спорте".
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 "Ты можешь больше!"
10.00 Новости.
10.05 Смешанные единоборства. UFC.
12.20 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
12.50 Биатлон. ЧЕ. Одиночная смешанная эстафета.
13.45 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. "Ювентус" (Италия) - "Бавария" (Германия).
15.50 Биатлон. ЧЕ. Смешанная эстафета. Прямая трансляция из Тюмени.
17.20 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции "Восток".
19.15 Новости.
19.25 Волейбол. Лига чемпионов. Женщины. "Динамо" (Москва, Россия) - "Дрезднер" (Германия). Прямая трансляция.
21.15 Д/с "1+1".
22.00 Все на футбол!
22.30 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. "Динамо" (Киев, Украина) - "Манчестер Сити" (Англия).
0.40 Все на Матч!
1.25 Волейбол. Лига чемпионов. Женщины. "Динамо-Казань" (Россия) - "Уралочка-НМТК" (Россия).

ЧЕТВЕРГ

6.30 Обзор Лиги чемпионов.
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
9.00 Новости.
9.05 "Ты можешь больше!"
10.00 Новости.
10.05 "Анатомия спорта с Эдуардом Безугловым".
10.35 "Я - футболист".
11.00 Новости.
11.05 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. ПСВ (Нидерланды) - "Атлетико" (Испания).
12.50 Биатлон. ЧЕ. Спринт. Женщины. Прямая трансляция из Тюмени.
14.30 "Дублер".
15.00 Новости.
15.05 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
15.50 Биатлон. ЧЕ. Спринт. Мужчины. Прямая трансляция из Тюмени.
17.30 "Великие моменты в спорте".
18.00 Новости.
18.05 Все на Матч!
18.45 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. "Локомотив" (Россия) - "Фенербахче" (Турция). Прямая трансляция.
20.55 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. "Краснодар" (Россия) - "Спарта" (Чехия). Прямая трансляция.
22.55 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. Прямая трансляция.
1.00 Все на Матч!
1.45 Баскетбол. Евролига. Мужчины. ЦСКА - "Химки".
3.30 Обзор Лиги Европы.

ПЯТНИЦА

6.30 Обзор Лиги Европы.
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
9.00 Новости.
9.05 "Ты можешь больше!"
10.00 Новости.
10.05 Х/ф "Рокки Бальбоа".
12.10 Новости.
12.15 Д/ф "Путь на восток".
12.45 Д/с "Вся правда про..."
13.30 "Культ тура".
14.00 Новости.
14.05 Все на футбол!
14.55 Жеребьевка 1/8 финала Лиги Европы. Прямая трансляция.
15.30 Новости.
15.35 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
16.00 Кубок мира по бобслею и скелетону. Прямая трансляция из Германии.
16.50 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции "Восток". Прямая трансляция.
19.30 Кубок мира по бобслею и скелетону. Прямая трансляция из Германии.
20.20 Новости.
20.25 Все на Матч!
21.00 Смешанные единоборства.
23.30 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
0.15 Х/ф "Жестокий ринг".
2.30 Х/ф "Бодибилдер".
4.30 Д/ф "Настоящий Рокки".
5.30 Д/с "Вся правда про..."
6.00 Смешанные единоборства. Bellator.

СУББОТА

6.30 Смешанные единоборства. Bellator.
8.00 Новости.
8.05 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 Д/с "1+1".
9.55 "Анатомия спорта с Эдуардом Безугловым".
10.25 Новости.
10.30 "Спортивный вопрос". Прямой эфир.
11.30 Новости.
11.35 "Дублер".
12.05 Конькобежный спорт.
12.50 Биатлон. ЧЕ. Гонка преследования. Женщины.
13.45 Все на Матч!
14.30 Кубок мира по бобслею и скелетону.
15.20 "Биатлон с Дмитрием Губерниевым".
15.50 Биатлон. ЧЕ.
16.45 Хоккей. КХЛ. финала конференции "Запад". Прямая трансляция.
19.30 Все на Матч!
20.45 Смешанные единоборства. UFC.
23.45 Все на Матч!
0.30 Х/ф "Нокаут".
2.30 Д/ф "Больше, чем игра".
4.30 Д/ф "Суд над Аленом Айверсоном".

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 Д/с "Сердца чемпионов".
7.00 Лыжный спорт. Кубок мира. Парный могул.
8.15 Новости.
8.20 Все на Матч!
9.20 "Диалоги о рыбалке".
9.50 Новости.
9.55 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции "Восток".
12.25 "Безумный спорт с Александром Пушным".
12.55 Биатлон. ЧЕ. Масс-старт. Женщины.
13.55 Конькобежный спорт. ЧМ по спринтерскому многоборью. Трансляция из Кореи.
15.00 Новости.
15.05 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
15.55 Биатлон. ЧЕ. Масс-старт. Мужчины.
17.00 Футбол. Чемпионат Англии. "Манчестер Юнайтед" - "Арсенал".
19.05 Все на Матч!
19.45 Футбол. Кубок России. 1/4 финала. "Зенит" (Санкт-Петербург) - "Кубань" (Краснодар).
22.00 Все на футбол!
22.25 Футбол. Чемпионат Испании. "Барселона" - "Севилья".
0.30 Все на Матч!

ТНТ с 22 ПО 28 ФЕВРАЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 "ТНТ.Mix"
7.30 М/с "Кунг-фу Панда: Удивительные легенды". "Мальтийский богомол"
8.30-9.30 Т/с "Деффчонки"
10.00 "Дом 2. Lite".
11.00 "Перезагрузка".
12.00-14.30 Т/с "Интерны"
15.00 Х/ф "Я, Франкенштейн". (Австралия - США).
16.50 Х/ф "Дракула". (США - Япония).
19.00-21.00 "Stand up".
22.00 "Концерт Руслана Белого".
23.00 "Дом 2. Город любви"
0.00 "Дом 2. После заката".
1.00 Драма "Аппалуза".
3.20 Т/с "Полицейская академия". "Принесите мне черепаху Хэйфил-фингера"
4.10 Т/с "Партнеры". "Лучший друг натурала"
4.35 Т/с "Никита 3". "Точка пересечения"
5.25 Т/с "Пригород 2". "Песня Райана"
6.00 Т/с "Пригород 3". "Я не так сильно восторгаюсь собой"
6.30 Т/с "Непригодные для свидания". "Метод"

ВТОРНИК

7.00 М/ф "Том и Джерри: Робин Гуд и мышь-весельчак".
8.30-9.30 Т/с "Деффчонки"
10.00 "Дом 2. Lite".
11.00-19.00 Т/с "Наша Russia"
19.30-22.30 Т/с "Бородач". "Страх и ненависть в Ryazan Plaza"
23.00 "Дом 2. Город любви".
0.00 "Дом 2. После заката".
1.00 Х/ф "Остров доктора Моро". (США).
2.55 Т/с "Полицейская академия". "Полицейские-каратисты"
3.45 Т/с "Партнеры". "Арчи"
4.10 Т/с "Никита 3". "Последствия"
5.05 Т/с "Пригород 2". "Поролоновый палец"
5.30 Т/с "Стрела 3". "Корто мальтезе"
6.20 Т/с "Женская лига"

СРЕДА

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". "Нейтритон!"
7.25 "Холостяк"
9.00 "Дом 2. Lite".
10.30 "Битва экстрасенсов".
12.00 Комедия "Подарок на Рождество". (США).
14.00-19.00 Т/с "Универ. Новая общага". "Ох-хо-хо"
19.30 Т/с "Интерны"
20.00 Т/с "Интерны"
20.30 Т/с "Остров". "Шар"
21.00 Комедия "Киллеры".
23.00 "Дом 2. Город любви"
0.00 "Дом 2. После заката"
1.00 Х/ф "Один пропущенный звонок". (Германия - США - Япония).
2.40 Т/с "Полицейская академия". "Похищенная лошадь"
3.35 Т/с "Партнеры". "Две девятки и пара дам"
4.00 Т/с "Никита 3". "Инстинкт выживания"
4.50 Т/с "Пригород 2". "Ловля дружбы"
5.15 Т/с "Стрела 3". "Фокусник"
6.05 Т/с "Женская лига"

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". "Гнев тигриного когтя"
7.25 "Холостяк"
9.00 "Дом 2. Lite".
10.30 "Битва экстрасенсов".
12.00 Комедия "Киллеры".
14.00-18.30 Т/с "Универ". "Приезд Саши"
19.30 Т/с "Интерны"
20.00 Т/с "Интерны"
20.30 Т/с "Остров". "Похороны Леши"
21.00 Комедия "Если свекровь - монстр". (Германия - США).
23.00 "Дом 2. Город любви"
0.00 "Дом 2. После заката"
1.00 Драма "Шелк". (Великобритания - Италия - Канада - Франция - Япония).
3.10 "ТНТ-Club".
3.15 Т/с "Полицейская академия". "Мистер Интеллект"
4.10 Т/с "Партнеры". "Сперма и натиск"
4.35 Т/с "Никита 3". "Новый мир"
5.25 Т/с "Пригород 2". "Рыба дружбы"
5.50 Т/с "Стрела 3". "Тайна происхождения фелисити смоук"
6.40 "Женская лига. Лучшее".

ПЯТНИЦА

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". "Пиццелицый"
7.25 "Холостяк 3"
9.00 "Дом 2. Lite".
10.30 "Школа ремонта", серия 559.
11.30 Комедия "Если свекровь - монстр". (Германия - США).
13.30 "Комеди Клаб. Лучшее".
14.00 Музыкальный концерт Павла Воли "Новое".
14.30 "Комеди Клаб".
15.00 "Комеди Клаб".
16.00 "Комеди Клаб. Music style".
17.00 "Сольный концерт Семена Слепакова".
18.30 "Комеди Клаб".
19.00 "Комеди Клаб. Лучшее".
19.30 "Комеди Клаб. Лучшее".
20.00 "Импровизация"
21.00 "Комеди Клаб".
22.00 Т/с "Бородач". "Достучаться до небес"
22.30 Т/с "Бородач". "Рок на Волге"
23.00 "Дом 2. Город любви".
0.00 "Дом 2. После заката"
1.00 "Не спать!"
2.00 Триллер "Забавные игры". (Австрия - Великобритания - Германия - Италия - США - Франция). (18+).
4.10 Т/с "Полицейская академия". "А страховка у вас есть?"
5.05 Т/с "Никита 3". "Черный значок"
6.00 Т/с "Пригород 3". "Кошки-мышки"
6.25 Т/с "Непригодные для свидания". "Эффект Джулиуса"

СУББОТА

7.00 "Comedy Club. Exclusive"
7.35 М/с "Кунг-фу Панда: Удивительные легенды". "Одинокий журавль"
9.00 Т/с "СашаТаня". "Новоселье"
9.30 Т/с "СашаТаня". "Сексголодовка"
10.00 "Дом 2. Lite".
11.00 "Школа ремонта".
12.00 "Комеди Клаб. Лучшее".
12.30 "Такое кино!"
13.00 "Comedy Woman".
14.00 Т/с "Остров". "День рождения Леши"
14.30 Т/с "Остров"
15.00 Т/с "Остров". "Шар"
15.30 Т/с "Остров". "Похороны Леши"
16.00 "Экстрасенсы ведут расследование"
19.30 Триллер "Орлеан".
21.50 "Комеди Клаб".
23.00 "Дом 2. Город любви".
0.00 "Дом 2. После заката".
0.30 "Такое кино!"
1.00 "Паранойя".
3.05 Т/с "Полицейская академия". "Командный дух"
4.00 Т/с "Никита 3". "С огнем"
4.45 Т/с "Пригород 2". "Приступ боли"
5.15 Т/с "Женская лига"
6.00 Т/с "Пригород 3". "Баллада хрюши Дакворт"
6.25 Т/с "Непригодные для свидания". "Низко висящий плод"

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 "ТНТ.Mix"
7.35 М/с "Кунг-фу Панда: Удивительные легенды".
9.00 Т/с "СашаТаня". "Алешка Микаэлян"
9.30 Т/с "СашаТаня"
10.00 "Дом 2. Lite".
11.00 "Перезагрузка".
12.00 "Подставь, если сможешь".
13.00 "Комеди Клаб".
14.00 "Комеди Клаб".
15.00 "Комеди Клаб".
16.00 "Комеди Клаб. Лучшее".
16.20 Х/ф "Дивергент". (США).
19.00 "Комеди Клаб. Лучшее".
19.30 "Комеди Клаб. Лучшее".
20.00 "Где логика?"
21.00 "Однажды в России"
22.00 "Stand up".
23.00 "Дом 2. Город любви".
0.00 "Дом 2. После заката".
1.00 Мелодрама "Еще один год".
3.00 Т/с "Полицейская академия". "Ангел-хранитель"
3.55 Т/с "Никита 3". "Воссоединение"
4.45 Т/с "Пригород 2". "Черный тайский"
5.10 Т/с "Стрела 3". "Виновен"
6.05 Т/с "Женская лига"

Программа гьазурайди - Насима ВЕЛИБЕГОВА

Дагъустан Республикадин Кьилин Чарчин цIарцIе аваз

Важиблу месэлайрикай сад

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Республикадин Халкьдин Собранидиз РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипован Чарчикай фикирар чирун патал за пешекардин патав Махачкъаладин Редукторный поселокда авай умуми юкьван образованидин 29-нумрадин школадиз фин кьетIна. Аниз хейлин йисара МЕГЬАМЕДОВ Мустафа Мегьамедовича намуслувилелди регьбервал гузва. За адавай Дагъустандин Халкьдин Собранидиз Рамазан Абдулатипован Чарчикай вичин фикирар лугьун тIалабна.

Шикил ятайди - Гь. ИСАЕВА

- Заз - башламишна директорди, - Рамазан Гьажимурадовичан политика, совещанийрал ва маса мярекатрал лугьузвай гафар, фикирар бегенмиш я. Ада гьамиша важиблу, муракаб крарикай, республикадин общество вилик фидай рекьерикай лугьузва. Республикадин Кьилин Чар -им алатай йисуз вуч ийиз, гьихьтин месэлаяр кьилиз акъудиз алакьнатIа, вилик мад гьихьтин везифаяр акъвазнаватIа къейдзавай гьахъ-гьисабдин важиблу документ хьиз я. Чи республикада чIехи дегишвилер кьиле фенва, физва, эхиримжи вахтара государстводин власть, дагъустанвийрин хатасузвал хуьнин кар мягькем хьанва.

Кьенин юкъузни чи республикада терроризмдихъ, бандитизмдихъ, законсузвилерихъ, коррупциядихъ галаз кьетIен женг чIугун давам жезва. Республикадин Кьилин Чарче образованидиз, иллаки школадин образованидиз, культурадиз кьетIен чка, фикир ганва.

"Россиядин, Дагъустандин вилик акъвазнавай месэлаяр миллет хуьникай, аялар тербияламишуникай, абурун бажарагълувилер дуьздал акъудуникай ибарат я. Ида чи уьлкведин къуват, гележег тайинарзава", - лагьана Республикадин Кьили.

Алай девирдин ерилу образование гун - им чна еке фикир гузвай, кар алай месэлайрикай сад я. Школадин образованидикай рахадайла, сифтени-сифте сад тир госэкзаменра аваз хьайи гьаларикай лугьуз кIанзава. Чун, педагогар, жуьреба-жуьре нубатсуз ванер-сесер акъудиз, йисаралди агъузариз хьана. Эхиримжи йисара образованидин хиле тIал алай месэлайрикай сад тир ЕГЭ ерилудаказ тухуз алакьзава. Им, гьелбетда, Рамазан Гьажимурадовичан гьерекатрин, чалишмишвилерин, зегьметдин агалкьун яз гьисабзава чна, педагогри. Гила аялрин чирвилер къачунихъ галаз авай алакъаяр дибдай дегиш хьанва, абур тарсар чириз чалишмиш жезва. ИкI, урус чIалан ЕГЭ-дай чи выпускникри 98% агалкьунар къазанмишна.

Мад са кар къейд ийиз жеда, - давамарна Мустафа Мегьамедовича, -"Россиядин Кьиблепад" тIвар ганвай, тайин мурадихъ элкъуьрнавай федеральный программадин сергьятра аваз, тарсар пуд сменада гунин кар арадай акъудун патал школайрин сетни гегьеншарун хъсан кар я.

Алай кIелунин йисуз РД-дин образованидин ва илимдин министерстводин тапшуругъдалди школайра чIехи классра кIелзавай аялриз рабочий пешекарвилерай чирвилер гузва. ИкI, чи 29-нумрадин юкьван школада "Ракъемрин информация туькIуьрдай устIар" пеше чирзава. 11-класс акьалтIарайла, абуруз и пешедай кIвалахдай ихтияр авайдан гьакъиндай дипломар гуда. Чи школада, 10-11-классрин аялри гьакI профильный чирвилер - социально-экономический ва химико-биологический - къачузва. Школаяр алай аямдин компьютеррин техникадалди, аквадай пособийралди, учебно-методический материалралди таъминарзава.

Чи муаллимрин арада тестар, олимпиадаяр тухузва. Ибур абурун пешекарвилиз къимет гудай важиблу мярекатар я. Муаллим цIийи чирвилер къачузмай кьван муаллим я...

Абур ашкъидалди кIвалахал къвезва, чпиз гьукуматди тайинарнавай мажибарни вахт-вахтунда къачузва. Чаз са вуж ятIани герек амач лугьудай гафарин ван къвезмач.

Республикадин Кьили образованидиз кьетIен фикир гун яз, къе муаллимрин чирвилер хкажунин кардани дегишвилер тунва. ИкI, Дагъустандин педагогрин чирвилер хкаждай виликан институтдикай къе Дагъустандин образование вилик тухудай институт хьанва. Виликрай и дарамат институт я лугьуз къалуриз регъуь жезвай. Гила адал кьарувал ийиз жеда, капитальный ремонт авунва, алай аямдин тадаракралди, техникадалди таъминарнава. Къе аниз вичихъ вини дережадин чирвилер, тежриба, алакьунар авай Муртазалиев Абдумислим Мегьамедовича регьбервал гузва.

Заз лугьуз кIанзава хьи, республикадин Кьилин Чарче къалурнавай тезисрин мана-метлеб дериндай кьатIана, чун вири абур кьилиз акъудиз чалишмиш хьун лазим я.

"Самурдин авазар" конкурс

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

5-февралдиз Мегьарамдхуьруьн райондин Билбилхуьруьн юкьван школада чIехи шаир Алирза Саидован тIварунихъ галай "Самурдин авазар" конкурс кьиле фена.

ФЛНКА-ди ва рагьметлу шаирдин руш **Эмина САИДОВАДИ** тешкилай конкурсдин кьилин макьсад Дагъустандин авторрин эсерар раиж авун, бажарагъ авай аялар дуьздал акъудун ва абуруз куьмек гун, алакьунар авай аялрал общественностдин фикир желбун тир. Ихьтин мярекат Билбилхуьруьн школада кьвед лагьай сеферда кьиле тухузва.

Ана школадин директор **Мурад САИДОВА**, ФЛНКА-дин векил **Самур САИДОВА**, шаир **Гъулангерека**, композитор **Къагьриман ИБРАГЬИМОВА**, Чахчарин, Хтунрин, Тагьирхуьруьн, Самурдин ва Билбилхуьруьн юкьван школайрин муаллимрини чIехи классра кIелзавай аялри иштиракна.

Мярекат ачухай Эмина Саидовади лагьана: "Зи буба Алирза Узеировича жегьил шаирриз гьамиша вичелай алакьдай куьмекар гайиди я. Ада абуруз шиирар кхьинин рекьяй чирвилер, куьмекар гудай, меслятар къалурдай. Ам рикIел хуьнин, бубадин кар давамарунин лишан яз, за и кIвалах гъиле кьунва. Къе чи мярекатдиз Белиждин гимназиядин дидед чIалан муаллим, шаир, РД-дин лайихлу муаллим, чи ученица хьайи Гъулангерек Ибрагьимовадиз ва композитор Къ.Ибрагьимоваз теклифнава".

Ахпа ада мярекат кьиле тухун школадин чIехи классра кIелзавай Алина Алиевадал ва Селем Абасовадал ихтибарна.

Мярекатда конкурсантри Алирза Саидован, Седакъет Керимовадин, Гъулангерк Ибрагьимовадин ва аялри чпи яратмишнавай эсерар устаддиз кIелна, билбилхуьруьнви шаир Гъулангерекан "КIанда заз рагъ" ктаб презентация авуна, шаирди вичин эсерар кIелна.

Нетижада *эсерар* ***устаддиз кIелунай 1-чкайриз*** **Эмина ШИХАЛИЕВА** ва **Гуьлмарьям АБАСОВА** (Билбилхуьр), ***2-чкайриз*** **Лида АГЬМЕДОВА** (Чахчар) ва **Эльзана МИРЗАМЕТОВА** (Билбилхуьр), ***3-чкайриз*** **АнгелинаИБИЛКЬАСУМОВА** (Тагьирхуьр) ва **Халил КЪАЗИМЕГЬАМЕДОВ** (Самур) лайихлу хьана.

Чпин эсерар кIелайбурун арада жюриди Секинат Османовадин (Самур), Марьям Шихмурадовадин (Билбилхуьр), Лида Агьмедовадин (Чахчар). Минара Саруханновадин (Билбилхуьр) ва масабурун яратмишунриз хъсан къимет гана.

Школадин директор М.Саидова мярекатда иштиракай виридаз сагърай лагьана ва конкурсда гьалиб хьайибурузни призерриз ФЛНКА-дин патай грамотаярни лезги авторрин ктабар гана.

Ибурулай алава яз С.Саидова сад лагьай чкайриз лайихлу хьайибуруз ФЛНКА-дин эмблема алай футболкаяр, шаир Гъ.Ибрагьимовади призерриз вичин ктабар пишкешна.

Мад ахтармишда

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

2016-йисуз Рособрнадзорди стандартрин истемишунриз жаваб тагузвай мад 600-далай виниз вузар ахтармишда, - хабар гузва "Новости" РИА-ди.

2013-йисан сентябрдилай инихъ лицензийрин реестрдикай 800-лай виниз вузар ва филиалар хкудна. Эхиримжи кьве йисни зуран вахтунда вузрин сетдай чпихъ госаккредитация ва государстводин чешнедин дипломар гудай ихтияр авай саки агъзур вуз тIимиларнава. Кьилин образованидин къурулушда къайда тунин мураддалди государстводи кьабулнавай стандартрихъ ва истемишунрихъ галаз кьан тийизвай тегьерда кIвалахзавай вузрикай азад хьун патал Рособрнадзорди мукьвал тир вахтара пландин бинедаллаз ахтармишунар давамарда. ИкI, 2016-йисуз пландалди ва пландилай кьецяй 600-лай виниз вузра ва филиалра ахтармишунар тухун фикирдиз къачунва.

Агенстводай хабар гузвайвал, виликрай чпе ахтармишунар тухвай, чеб Минобрнаукадин мониторингдин нетижайрай хаталубурун жергедик акатзавай вузри къалурайвал, абурукай тахминан 95 процент государстводин стандартрив кьан тийизвайбур я. "Кьве йисни зуран къене вузри харжзавай, ведомстводи кIевирзавай такьатрин кьадар, са бязи экспертрин делилралди, 50 миллиард манатдив агакьзава. И пулар са хийирни авачир, гьакъикъатда чирвилер авачирбур патал дипломар къачуниз харжнава", - малумарна ведомствода.

Бизнесдин ва управленидин международный академия ахтармишайла, илимдин дережа авай преподавателрин кьадар тIимил, нетижада студентрин чирвилерни агъуз тирди малум хьана. Вуздин аккредитация акъвазарна, нукьсанар арадай акъуддай вахт гана, амма образованидин идарадивай абур туьхкIуьриз хьанач.

Ведомстводин делилралди, лицензиядикай ва я аккредитациядикай магьрумнавай чIехи пай вузрихъ инфраструктурадин, учебно-лабораторный кIвалер, компьютерар, учебникар ва илимдин литература бес тахьунин месэлаяр ава. Анра студентриз чирвилер заочный жуьреда гузва.

60 школа таъминарда

РД-дин образованидин ва илимдин министерстводин "Аялрин спорт" проектдин сергьятра аваз "Сад тир Россия" партияди 2016-йисуз хуьрерин чкайрин образованидин 60 идара спортдин алатралди таъминарун пландик кутунва. Идан гьакъиндай и йикъара кьиле фейи партиядин центральный комитетдин селекциядин совещанидин нетижайрин бинедаллаз РД-дин образованидин ва илимдин министерстводин материально-технический комплекс ва эменни хуьнин рекьяй отделдин начальник Ибрагьим Амирова малумарна.

Совещанидин кIвалахда Дагъустандай, гьакIни партиядин региональный отделенидин секретардин заместитель, исполнительный комитетдин руководитель Ислам Алиева ва маса ксарини иштиракна.

РФ-дин образованидин ва илимдин министерстводинни РД-дин Гьукуматдин арада 2015-йисуз кутIунай икьрардихъ галаз алакъалу яз, умуми образованидин идарайра винидихъ кьейднавай серенжем кьиле тухун, физкультурадал машгъул жедай шартIар тешкилун патал федеральный бюджетдай 80 миллион манатдилай виниз субсидия ачухнава. Республикадин бюджетдайни 3 млн. манатдив агакьна пул чара авунва.

И.Амирова къейд авурвал, алатай йисуз хуьрерин чкайра авай образованидин 100 идарада ихьтин серенжемар кьиле тухуз алакьна. А школайрин патарив спортдин клубарни кардик кутуна.

ИкI, адан гафаралди, 3 агъзурдалай виниз ученикриз физкультурадал ва спортдал машгъул жедай къулай шартIар яратмишда.

Рутулви – лезги шаир

Мерд АЛИ

Лезги чIалал яратмишай рутулви лезги шаирар идалай виликни хьайиди я: Шиназ Гьезерчи, Жамисеб Саларов, Сакит Куьчери...

Саид ГЬУЬСЕЙНОВА и жергеда генани лайихлу чка кьунва. Адан чIалан фасагьатвилиз, рангламишдай ва шикил чIугвадай гафарин девлетлувилиз, гьижайрин дуьзвилиз ва сеслувилиз къимет гайитIа, ам Рутул райондин Киче хуьре ваъ, Ахцегьа, Кьурагьа, Кьасумхуьрел ва я са маса лезги хуьре хана чIехи хьайиди хьиз гьиссда.

Лезги чIалал кхьенвай адан эсерар печатдиз гьеле алатай асирдин 70-йисара акъатзавай. "Жегьил лезги шаиррин ширрин кIватIал" лишандик кваз 1970-йисуз Даггизди чапнавай "Чешме" тIвар алай ктабда ам туькIуьрайди тир тIвар-ван авай шаир Ибрагьим Гьуьсейнова Саид Гьуьсейнован гьакъиндай ам "гьвечIи михьи кIам хьиз, рагара акьаз, гадар жез, ракъинал нур гуз, муркIарик къал ийиз, устадвилин майданрихъ рекье гьатзавайди" къейднава.

Ина и кьве касдин фамилияр сад хьунин (Гьуьсейнов) себеб авач. ЧIехи шаирди, дугъриданни, а чIаван жегьилдин кьатIунриз, кхьинриз, алакьунриз, алахъунриз, зи фикирдалди, лап кутугай къимет ганва.

Гьакъикъатдани, Саид Гьуьсейнован гележегдин кьисмет ва рекьер акьван регьятбур хьанач. Яргъал йисара чаз ам гьинихъ алатнатIа чизвачир. Амма гила, вичин яшар 80 йисариз акъатайла, ада чаз вичикай хабар гана, чи редакциядиз мугьман хьана.

Гила чаз чир жезва: Саидан халисан тIвар Саид-Мегьамед, бубадин тIварни Султан я. Ам 1936-йисан февралдиз дидедиз хьана. Ватандин ЧIехи дяведин йисарин заланвилер, аял яз, вири адан ивидик кужумнава. ЯтIани Кичерин мектебда ада, урус муаллимри тарс гуз, лап хъсан къиметралди кIелна. Гьа мектебда амаз ам ширар теснифунивни эгечIна.

Школадилай кьулухъ ада Ватандин Яракьлу Къуватрин жергейра къуллугьна. Кьуд йисуз ЧIулав гьуьлуьн флотда адакай гимийрин радиоаппаратура къайдадик кутадайди хьана. И кар адан гележегдин пешедиз элкъвена. Гьавиляй аскервиляй хтайдалай кьулухъ ада "Дагдизель" заводда, мад гьа гимийрин радиоаппаратура туькIуьриз, ахпа Казань, Горький (гила Нижний Новгород), Бельцы шегьерра гимияр расдай заводра кIвалахна, адакай а чIаван пятилеткайрин зарбачи хьана...

Сифтегьан шиирар 1958-йисалай "Социализмдин пайдах", ахпа "Коммунист", "Дагъустандин правда" газетра, "Дуствал" альманхда чап ийизвай.

Саид Гьуьсейнован яратмишунриз чи тIвар-ван авай шаирри, гьикаятчийри - Шагь-Эмир Мурадова, Буба Гьажикъулиева, Алирза Саидова, Межид Гьажиева, Байрам Салимова итиж ийизвай ва хъсан рекьерни къалурзавай. Ингье, вучиз Саид Гьуьсейнован эсеррихъ халисан лезги чIалан нев, тIямар, рангар аватIа...

И йикъара яшлу инсанди - шаирди вичин юбилей къейдзава. И материални чна гьа кар себеб яз, юбиляр тебрикун патал кхьенва.

Саид ГЬУЬСЕЙНОВ

ГъвечIи беденда чIехи рикI

Килигайла, -
РикI я лугьуз, якIун гъвечIи тике я.
Гекъигайла, -
Дагъларилай, гьуьлерилай еке я.

РикI! РикI!
Дуьнья вири къужахда кьаз
кIанда ваз.
ГьикI, гьикI
Чка хьана акьван гъвечIи
чанда ваз?!

Физва вацIар
Ви винелай хъуьреринни
накъварин.
Пай ква къе вак
Эбеди яз миллионрин халкьарин.

Дуьнья ацIай
Хияларни гьерекатар ви хуруда,
эхь,гьакьда!
Кьада на а цIай, -
И мукьвара вун гьетерив агакьда!

Вахтунин ялав

(Куьгьне дафтардай)

Фидель Рус

Къарагьна ам далу ягъиз рагариз, -
ГъвечIи жемят кIеви жеда кьинерал,
Ажугъ ргаз, чупур хвахар кукIвариз,
Фидель Руса тухузва халкь
синерал.

Чизва адаз вичин душман, дустарни
Чизва адаз хуьдайди ва рекьидай,
Халкьдин майил, мурад, макьсад,
къастарни
Аквада чаз а сагъ рикIин сидкьидай.

Аруш хьанва вал бедендин умудар,
РикIин сидкьи! Ви хазина дагъ яни?
Ишигьни цIай къачуз вавай шумуда,
Вун лампа яз, ви чешне, дуст,
рагъ яни?

Сьерра-Маэстра

Такурбур дагъ! Сьерра-Маэстра
Шукур хьурай а дагъларин кукIвариз.
А кукIвалай чIехи рикIер, Кастро
ЭгечIна терс куьгьне дуьнья
кукIвариз.

ЭкъечIна ам четин кукIвал,
Фикир тагуз хата галай тIурфандиз...
А тик рекье мукьвал-мукьвал
ЧIехи рикIер кьисмет жедай
кафандиз.
А кукIвалай башламишна уьмуьрар,
ЦIийи рехъди къачуз ири къадамар,
Аферин рикI! РикIи гайи эмирар,
Ингье гъили авуна дуьз тамамар.
Бахтунин кIукI! Тарихдин кIукI!
Гьахълудан
КIвачерик вун майдан хьана
ярх хьана.
ЧIехи рагьни, вуна вичихъ умудай,
Майил аваз элкъвезва вал,
чарх хьана.
А кукIвари Куба тунач начагъдиз,
Кьабулна фад фяле пекер алайбур.
А кукIвари далда ганач къачагъриз,
Дагъдиз кIанда дагъ хьтин рикI
авайбур.

* * *

"Куьз буш я ви магъара?" -
Лугьуз хабар кьамир куьне
Хтайла зун яргъарай.
Гъанач за квез, зи мукьвабур,
Якъутарни къизилар,
Хазинаяр гъун патал ваъ,
Мукьвавал гьисс авун патал
инсанрин
Авайди я чи дуьньядал мензилар.

* * *

Гъил агакьдай ич туна, за
Хиялзава чуьхвердикай
Кьакьан таран кукIвавай.
Яргъал акъваз, яргъал акъваз,
Зи рикI тух жез кичIе я заз,
АкуртIа вун мукьвалай.

ЧIулав къизилгуьл

"Вуна, гада,
Вуна чIулав къизилгуьл
Гуз тахьурай ви ярдиз", -
Лугьузва, цуьк, гуьгьуьл ви
Кьунва чIулав азарди.
ЧIулав-чIулав къизилгуьл,
Куьз элкъведа акурла,
Бес цукверихъ атайбур?
Куьз айибда инсанри
Вун кIан хьана атIайбур?
ЧIулав-чIулав къизилгуьл,
Вун зи азиз, зи цуьк я.
Кинарда ваз гарари,
Гатфар хьиз вун назик я.

ЧIулав-чIулав къизилгуьл,
Кузва зи чан
Ви ашкъидин ялавди.
Вучиз, вучиз рикIни ви
Хьана акьван чIулавди?

Дишегьли

Дишегьли, зун
КIевивилел, ви намусдал, гьаядал
Тажуб хьана,
Къекъвезва вахъ югъди, йифди
Дуьнья тирвал пияда.

Амма куьз ви жинс зайифди,
Жинс ажузди
Яз гьисабун деб хьанва и дуьньяда?

Зун, эркекди,
Ви бушвилихъ атайла,
Буш жеда зун,
Ви къудратди гьелекда.

АтIуда зи зиреквал,
ЧIар атIайвал деллекди,
Гуж квахьда зи,
Зун ви вилик ажуз я.

Ви зайифвал къуватлу я,
Зи гужлувал ужуз я.
Тажуб хьана ви къуватдал, гьаядал,
Есир хьиз зун югъди-йифди
Къекъвезва вахъ дуьнья тирвал
пияда.
Амма чидач ваз зайифди
Лугьун вучиз деб хьанва и
дуьньяда!?

* * *

МуркIадин къир, муркIадин къван
Ава, Кефер, шегьредани чуьлда ви.
Лезгиди хьиз, экв жедалди,
Сириставдин ван алаз,
Шахтади туьнт кьуьлда ви.

Дагълар мурк я,
Мурк я спел,
Мурк я къванер, тепеяр.
Гьуьлер мурк я,
МуркIар хьанва хкаж хьайи лепеяр.

Къай, къамчи хьиз, галукьайла,
ЦIугъ ийизва миргерини сикIери.
Къаяривай, муркIаривай
Са тIимилни жезвач, валлагь,
эгечIиз
Анжах, анжах, инсанар,
куь рикIерив.

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Бахт

(Агьвалат-риваят)

Бахтуни цавуз акъудда, нефсини - чилиз.
Бахт юзайла, гачалакайни пачагь жеда.

ХАЛКЬДИН МИСАЛАР

Хив райондин Цналрин хуьруьн патав, дагъларин ценерив, лап къадим заманайрилай инихъ пуд хуьруьн - Агъа ЗахитIрин, Вини ЗахитIрин, Чарху ЗахитIрин жемятар яшамиш жезвай. Дуланажагъдин шартIариз килигайла, абур къулай чкайрал, тIебиатдин къужахда секин тир.

Абурун кьуд пад магьсулар цадай гегьенш никIери, вири жуьредин хъсан емишар, набататар авай тамари, мал-къара хуьдай бул векь-кьал авай чуьллери, дагълари кьунвай. Хуьрерин патавай гъвечIи кьве вацIни авахьзавай. Анжах хуьрерихъ райондиз, шегьердиз физ-хкведай къулай рекьер авачир. И кар себеб яз анрин агьалияр 1979-1980-йисара гьукуматдин къарардалди арандиз куьчарна. Гуьлгеричай вацIун патав Сенгерар тIвар алай мулкунал ЦIийи ЗахитIрин хуьр, "Сенгеровский" совхоз арадал атана.

И гьикая, и пуд хуьруьн жемятар дагъларин ценерив яшамиш жезвайла, 1950-йисара хьайи са агьвалатдикай я.

Вини ЗахитIрин хуьре Мегьамедов Ханмегьамедан хизан яшамиш жезвай. Советрин девирда, амайбуруз хьиз, Ханмегьамедазни адан хизандиз къулайвилер ганвай. Ада вичин аялрив кIелиз туна. Рухваяр вири къуллугъчияр тир. ЧIехи хва Тагьира, милициядин полковник яз, Табасаранда РОВД-дин начальниквиле кIвалахзавай, кьулан хва Шериф Хив районда маларин духтур, гъвечIи хва Мегьамедрасул, дяведин цIаярай саламатдиз хтана, Хив райисполкомдин секретарь тир. Ханмегьамедакай виридаз халу, дах хьанвай. Бязибурун кIвалера 4-5 манатдай гузвай "Будильник" сят кьванни авачирла, Ханмегьамедан гьилихъ къизилдин багьа сят галай. Гатуз вирида колхоздин мал-къарадиз алаф гьазурайдалай гуьгъуьниз и хуьруьн жемятди чпин хсуси гьайванризни векьер язавай. Са юкъуз Ханмегьамедани мел авуна, са цIуд кас хуьруьнбур кIватIна, патав гвай дагъдай вичин маларизни векь яна. И юкъуз векье тIуьнар, хъунар, зарафатарни хьана. Амма нянрихъ малум хьайивал, Ханмегьамедан къизилдин сят векье квахьна. Къекъуьнар гзаф хьана, векь къалин тир, сят жагъанач. Адан шак са шумудал фена. Кьве йикъалай, цуьруьгъуьлдалди векь къачуз, вичин ихтибар алай мукьвабур ракъурна. Абуру кьурай векьер кIватIна, кIунтIара, марквара туна. Амма сят жагъанач. Гьа икI кьуьдни алукьна, векьер яцарин алеррал алаз хуьруьз, тевлейрин патав хкана. Гатфарни алукьна, малари векьерни тIуьна куьтягьна. Амма бубадин вил полковник хци пишкешай къизилдин сятинихъай атIузвачир. Хабар гьинай, гатфариз маларин тIунар михьдайла, сусаз тIунара амукьнавай векьин финерихъ галаз къизилдин сятни жагъана. Ам цавук хкIуна ва апаяз муштулух гана, сят вахкана.

Ханмегьамед гзаф шад хьана. Ада сят къурмишна, сятини кIвалахна. "Ингье зи бахтунини гьа икI кIвалахзава!" - лагьанай ада.

Шак алай ксарилай шакни алатна, сятинини адаз геждалди къуллугъна. Ханмегьамедан бахтуникайни, еке дагъдин чуьлда квахьна, цуьруьгъуьлдалди кIватIай векьерихъ галаз маркуна туна, хъуьтIуьз алерраллаз хуьруьз хтана, иесидин маларин тIунай гатфариз жагъун хъувур сятиникай риваят къени ама.

Халкьди гайи тIвар

Зи халудин тIвар Рамазан тир. Алатай асирдин сифте кьилера 14-15 йиса авай ам Кьасумхуьрел алай хузаин Къафланан кIвалел кIвалахиз хьанай.

ЧIехи Октябрдин инкъилабдин йисара ва адалай гуьгъуьнизни ада, Бакудин нафтIадин мяденра зегьмет чIугваз, хуьре яшамиш жезвай дидediз, хизандиз куьмекар ийиз хьана, гьабурни хвена.

1936-йисуз Хив район тешкилна. Са йисалай Цналдални колхоз тешкилна.

Баку шегьердай хуьруьз кесиб хизандал кьил чIугваз хтанвай кIвенкIвечи фяле Агьмедан хва Рамазан жемятди, вирида гьилер хкажна, Сорокинан тIварунихъ галай чпин колхоздин председателвиле хкяна. И кардихъни вичин себебар авай. Сад лагьайди, ам кесиб хизандай акъатнавай, гьукуматдин къурулушдикай, законрикай хабардар кIвенкIвечи фяле тир.

А вахтара рагьметлу Алибег Фатахова кхьейвал, гьукуматдин иесияр виликан лукIарикай, гилан яру фялейрикайни лежберрикай жезвай. Вичихъ мал-мулк авачир кесиб лежбер Агьмедан хцикай - яру фяледикай Цналрин колхоздин кьил хьана. И йикъалай башламишна жемятди Рамазаназ "пачагь" ва я "пачагь Рамазан" лугьуз хьана.

Дугъриданни, гьукуматдин къадир аваз, социализмдин къурулуш чиз, адан мягькем законар ян тагана, рикIин ва гьилин михьивилелди кьилиз акъудиз кIвалахзавай "пачагь" Рамазана 1936-йисалай 1944-йисалди четин ва жавабдар къуллугъдал Ватандин кьисмет гьялзавай вахтунда кIвалахна, фронтдизни цIуд тоннралди техил, як, чIем, ниси, чими парталар агакьарна. Ада вичин хсуси такьатрикай къад агъзур манат пул фронтдин фондуниз гана.

1944-йисуз адан гъвечIи стха Мегьамеда Ватан патал вичин жегьил чан гана.

Дяве куьтягь хьана. Рамазана хуьре гьалибвилин пайдахдик кваз зегьмет чIугуна, жавабдар маса кIвалахарни авуна. Амма адан тIвар гьа "пачагь" яз амукьна. Лап кьуьзуь хьанвайлани, зун адахъ галаз "я пачагь халу" лугьуз рахадай. Ада заз, я халудин, зун гьихьтин пачагь я, я пул, я къизил, я армия авачир лугьудай. ЯтIани ам пачагь хьуниз лайихлу кас тир.

Аямдин татугайвилерихъ галаз женгина

Седакъет КЕРИМОВА,
зари, журналист

И ЙИКЪАРА Бакудин "Азербайжан" чапханади чи тIвар-ван авай зари **Муьзеффер МЕЛИКМАМЕДОВАН "Эрекьистан"** ва **"ЦIийи лезгияр"** тIварар ганвай кьве ктаб санал, са жилдера аваз чапдай акъуднава. 500 экземплярдин тираж аваз чапнавай кIватIалдиз пулдин такьатар чара авурди Азербайжандин машгьур лезги карчи Сабир Ферзалиев я.

Аямдин татугайвилерихъ галаз женг чIугун лугьуз тежедай кьван залан кIвалах я. Зариди ихьтин женгиник экечIун патал гафар дапурдиз, къелем гапурдиз элкъуьрна кIанзава. Руьгь хуьдай къуват, таб гудай такьат тахьайтIа, кармашда ам аямди. Вичихъ гьа ихьтин алакьунарни алахъунар авайвиляй Муьзеффер Меликмамедован эсерар мецера гьатнава, адан ктабар гьилерай-гьилериз физва. Адан сатирадин чIалари гапурди хьиз атIузва. Гьахъ патал халисан женгчидиз элкъвезва а чIалар.

М.Меликмамедован сатирадикай рахадайла зи рикIел урусрин чIехи шаир Н.Некрасова лагьай гафар хквезва: "Халкьдал гуж, азият алай четин вахтунда цаварин, дерейрин, гьуьлерин иервилин тариф авун, кIани рушан пIузаррал къугъвазвай хъуьруьнрикай кхьин кутугай кар туш." Гьа инал лугьун хьи, Муьзеффера сатира алатай асирдин 90-йисара, СССР чкIана, халкьдал гуж, азият алай чIавуз арадал атана. А вахтунда кьил хкажай гьахъсузвилерихъ, хайи халкьдиз акси экъечIна адан мурадриз кIур гузвайбурухъ, гуругьрихъ галаз женг чIугун патал зариди вичин къелем хци яракьдиз элкъуьрна. Жуван халкьдизни тарихдиз, жуван чIалазни лезги тIварцIиз хиянат ийизвайбурун усалвилер куз-куз къелемдиз къачуна ада. Акьван хцидаказ кхьена хьи, заридин сатирадин гьузгьудай гуругьдин гьар са векилдиз вич авайвал акуна. Адан вири чIалари халкьдиз гьахъсузвилерихъ галаз женгиниз, ахварай аватуниз, вилик финиз эвер гузва. Чаз вилик физ манийвал гузвайбурухъ галаз къати женг чIугвазва. Чи сейли зари Забит Ризванова лагьайвал, "яратмишунрин яцIа авай Муьзеффера сифте яз лезги эдебиятдиз публицистикадинни сатирадин поэмаяр гьана. Ада гьакIни чи сиясатдин сатирадик пай кутуна."

Сифте "Эрекьистандикай" кьве гаф лугьун. Заридин шагь эсеррикай тир и поэма арадал атун дуьшуьшдин кар туш. Эрекьдикай, адан зарардикай кхьенвай шиирар чал тIимил гьалтзавач. Ингье Муьзеффера и тема кьетIендаказ къелемдиз къачунва. СССР чкIизвай чIавуз, гьар са халкьди вичин гележегдикай фикирзавай вахтунда гзаф лезгияр эрекь хъуналди чпин "дердер алудиз" алахъзавай. Зариди и гьал, вичин са бязи ватанэгьлийри Лезгистандикай Эрекьистан ийизвайди гьасятда кьатIана. Ада, "Эрекьистан" хьтин цIийи гаф хьиз, цIийи тема, цIийи формани арадал гьана. Женгчи лирикадикайни сатирадикай менфят къачуна, халкьдин михьи, цIалцIам чIалалди чи эдебиятдин лап хъсан эсеррикай сад тестифна:

Пехил хьана душманар чал,
Яракь жагъурна.
ЧIурун патал лезгидин кIвал
Эрекь жагъурна.

Эрекьди чи халкьдин кьилел гьихьтин мусибатар гьанатIа, ада са бязи ксарив вичин лезги тIвар, лезги къилихар гьикI квадариз тунатIа зариди хъсандиз къалурзава. Йифиз-юкъуз эрекь хъунихъ ялзавай, рикIел я хайи халкь, я лезгивал аламачир абуру ватан эрекьдихъ дегишарнава:

Эрекь патал чан гуда за,
Куьз я Лезгистан?
Эрекьистан кIанзава заз,
Чан Эрекьистан.

Поэмадин эвелда эрекьди инсандин кьилел гъизвай мусибатрикай пуд кьиса гана, гьугъуьнлай и формайрикай менфят къачур зариди эхирни кIелзавайбурун рикIяй тирвал лезгивал квадарнавайбуруз эвер гузва:

Къарагъ кIвачел, килиг къециз,
Кьиф хьанва чун шумуд кациз.
Алахънава чакай хъачиз,
Янава чи галтIам кIвачиз,
Чанда такьат, гуж амачиз
АкIанва чун, акIанва.
Къарагъ кIвачел, залумдин хва,
Ксанва чун, ксанва...

Са береда чи машгьур зари СтIал Сулеймана хъсандиз лагьанай: "...Шаир патал, эгер ам шаир ятIа, виридалайни метлеблуди вахтуникай хабар хьун я... Вахтунилай вилик элячIна, адан рекьел акъвазна кIанда." Им акI лагьай чIал я хьи, гьар са зариди вичин эсерра аямдин вакъиаяр, аямдин гьакъикъат къалурна кIанзава. И рекьяй М.Меликмамедов иллаки тафаватлу жезва. Заридин сатирадин шиирар ва "ЦIийи девран ялда им", "Демократия", "Низ кхьимир лугьузва?", "Сед", "Вучтин аламат я им?", "Циримцирим", "ЦIарба", "Кхьиз чIуру макъалаяр" хьтин поэмаяр гилан аямдин гьакъикъат къалурзавай, чIехи мас авай эсерар я.

Демократия чи аямдин дебда авай тема я. Лезги эдебиятда сифте яз и темадай поэма кхьей М.Меликмамедова "Вун атунихъ зи рикI хьана гзаф шад, Гьазур я зун къе кIевелай хуьз ви пад" лугьузва. Ингье демократия анаркия хьиз гъавурда акьазвайбур, адакай чпиз кIандайвал менфят къачуз алахъзавайбурни авачиз туш. Ихьтин ксари "абур-гьая хуьзвач", "гьарам пулар гъилик ийиз, кесибриз кIур гузва", "кIелеяр хьтин виллаяр хкажзава", "гьалал зегьметдив ваъ, гьилледив кьил хуьзва", "инсанвал квадарзава". Гьа ихьтин гьалар ва гьахъсузвилер аквазвай зариди кхьизва:

Садбуруз вун ажеб хъсан
кар хьана,
Садбуруз вун гъам, хажалат,
пар хьана,
Рикl атIудай шумудни
са кар хьана,
И саягъда ша лагьайдаз
тIагъ хьурай,
Стха демократия,
вун сагъ хьурай!

Аямдихъ маса татугайвилерни авачиз туш. И татугайвилер

зариди айгьамралди русвагьзава. МасакIа мумкинни туш. "Низ кхьимир лугьузва?" поэмадай кIелзава:

Эгер кхьин
Тавуртlа,
Гьикl чир хьурай
Инсанрин
Михьибурни
Кьацlайбур?
Сад садаз
Буьгь ийизвай
Ичlибурни
Ацlайбур?

Муьзеффер лезги чIалан чIехи устад я. Адаз хайи чIал гзаф хъсандиз ва дериндай чизва. Гьавиляй адалай чи гзаф гафарин мана-метлеб дуьз кьатIуз, абурукай вичин кхьинра гегьеншдиз менфят къачуз алакьзава. Шиир теснифдайла, манадив кьадай гафар чIалай жагъун тавурла, ада вичи цIийи гафар туькIуьрзава. Винидихъ тIвар кьур поэмадин "кагьалханар","усалханар", "энгелханар", "темпелханар" хьтин гафар мисал яз къалуриз жеда. Ибур дуьшуьшдай туькIуьрнавай гафар туш. Лезгийриз чпин тIварарихъ "хан", "бег" хьтин гафар гилигиз хуш къведа. Ингье са бязибур чпин тIварцIиз лайих тушир кагьалбурни усалбур жеда. Ихьтинбуруз зариди "кагьалханар", "усалханар" лугьузва. Гьикьван хъсандиз туькIуьрнава!

М.Меликмамедова мукьвалмукьвал кардик кутазвай такьатрикай сад халкьдин мисалар, манийрин цIарар я. И къайдада туькIуьрнавай шиирарни поэмаяр халкьлувилелди чешнелу я ва абуру кIелдайбуруз генани кIевелай эсерзава. Мисал яз "Билдир партия, билдир", "Аман бала, Алижан", "Гьикl жеда чи эхирар?", "Доллардикай баядар" хьтин шиирар, "Цирим-цирим", "ЦIарба", "Лагь вуна", "КIекрен мехъер" хьтин поэмаяр къалуриз жеда. Зариди гагь-гагь фольклордин мисалар вичи туькIуьрзавай эсердин мана-метлебдив кьадайвал дегишарзава. Месела, "КIекрен мехъер" поэмада кIекрез гьанвай фере свас адан кIвализ авудзавай сегьне икI теснифнава:

КIекрез мукьва верчери
Гъенел алаз эл вири
Сусав кьуьлериз туна,
Адан тариф авуна:
- Атана, буйзиз атана,
Чи кIекрен туйзиз атана.
Тават хьтин фере свас,
Дигмиш хьанвай мере свас…

Зариди суьретар туькIуьрдайла диалогдикайни менфят къачузва, айгьамдин таъсир, кесерлувал генани артухарзава. "Лезгистанар кIан жемир" шиир са шумуд касдин мецелай къелемдиз къачунва. Къуба патан лезги профессорди "Лезги гьинай, Ватан гьинай, ван мийир, Минет хьуй квез, Лезгистанар кIан жемир" лугьузва. Къуба патан лезги гьакимди са масакIа гьукум гузва: "Ватан, Ватан лугьузвайбур кьан герек, Ихьтинбурун ивиярни хъван герек." Куьре патан гьакимди лезги агъузарна, адакай хипехъан ийизва ва жузазва: "Хипехъандиз Ватан жедай затI яни?" Алимринни гьакимрин ихьтин фикир-фагьумар чир хьайила, гьар патай са кесибди лугьузва:

Хьаначиртlа чахъ, лезгийрихъ,
алчахар,
Икьван кIеве гьатдачир
чи кIвалахар,
Кесиб ксар авунайтIа уяхар,
Виридаз хьиз, чазни Ватан
кIан жедай,
Чи хайи чил, чи Лезгистан
кIан жедай.

КIватIалдик квай "ЦIийи лезгияр" тIвар ганвай кьвед лагьай ктабдикайни куьрелди лугьуз кIанзава. Вужар я цIийи лезгияр? Авторди вичи и суалдиз икI жаваб гузва: "ЦIийи урусарни цIийи чувудар авайди виридаз ашкара я. Бес цIийи лезгияр? На лугьумир, алай аямди ихьтин лезгиярни арадал гъанва кьван. Итим яз, са япукай сиргъаяр куддай, спелар твана, чиниз пудра ядайбур маса миллетрихъни ава. Шукур хьуй Аллагьдиз, чахъ гзаф авач. Чибур цIийи урусрилайни цIийи чувудрилай са кьадар тафаватлу я. Месела, цIийи лезгийри къецепатан уьлквейра вакIар хуьда, хайи ватанда цан цадач. Патан чIалар вири чирда, хайи чIал чирдач. Гьар юкъуз са эрекь къачуда, амма вацра са газет къачудач. Эрекь хъвадайла, "эвез Аллагьди гурай", лугьуда, газет къачудайла, - "пул авач".

Ихьтин цIийи лезгийрик бубадиз "дед", миллетдиз "тIветI" лугьузвайбур, бармакдикай "кепка" ийизвайбур, шатур - шаламни хъама бармак рикIелай алудна-вайбур, алакьунар авачиз ктабар кхьиз кIанзавай "Ктабски пагьливанар", гъезел тIвар гана чIуру цIарар туькIуьрзавай "Гъезелхан Гуьзелхановар", коммерсияр хас хьана, нисинлай кьулухъ кас хьанвайбур, машгьур жез кIанз виш жуьредин уюнар акъудзавай Авабегар ва Явабегарни акатзава. Зариди и гургьар русвагь авун, абурун ламатIвилерни шевривилер винел акъудун патал гьар садал ягьанатдай лакIабар эцигзава: Эрекьали, Чехирали, Авабег, Явабег, Касбег, Къазбег, профессор Фур, шаир Такабур ва масабур.

Ктабда гьатнавай хкетар устадвилелди къелемдиз къачунвайбур я. Абурун кьетIенвал ам я хьи, сад лагьайди, абур, авторди вичи къейд ийизвайвал, алай аямдин, гилан замандин вакъиаяр къалурзавайбур я. Кьвед лагьайди, зариди "Самур" газетдин редакцияда кIвалахзавай вахтунда вичин кьилел атай, гьакъикъатдани хьанвай вакъиаяр бинеда аваз туькIуьрнавай эсерар я. Абуру кIелзавайбурун гьиссериз чIехиз таъсирзава, инсанриз марифатдин рекьяй тербия гузва.

Зи рикIел чи сейли зари ва алим Гьаким Къурбана 2000-йисуз "Самур" журналда (№1-2) кхьей гафар хквезва: "М.Меликмамедован эсеррихъ инсан тербияламишунин жигьетдай еке къуват ава, абур лезги мектебра чирзава." Заридин цIийи эсерарни чпихъ гьа ихьтин чIехи къуват авайбур хьанва.

Кургъли КЪАЛАЖУХВИ

Чакъалдин лавгъавал

Сихдиз тарар авай са тама эхиримжи вахтара аламатдин крар кьиле физ хьана. Анин агьалияр - пеленгар, сикIер, север, жанавурар, къуьрер, кьуьгъуьрар, цуцIулар, миргер, къабанар, машахар, лекьенар - вири мат-къут хьанвай.

Вакъиаяр себеб яз пагь атIанвайбурун сиягьдик квачирбур анжах чакъалар хьана. Чакъалри гила чеб чакъалар яз гьиссзамач кьван. Беес! Абуруз чеб пеленгар хьиз ава. Пеленгвални гьакI чIана ваъ, себебар аваз ийизвай.

Вич лугьумир, вагьшийринни йиртижийрин пачагь тир асланди тамун са гъвечIи мулк чакъалдин ихтиярда тунва. Чакъалдикай тамам ихтиярар авай, тамун кьакьан тарар авай чIукунин чIехиди-векил хьанва! Лугьудайвал, ламра кIурув яна, женнетдиз аватна. Ийични ада гила лавгъавални агъавал! Акван гила адаз гьим муьтIуьгъ жедачтIа!

- И карни хьанатIа, алемда тежер кар жеч! - лагьана "Тамун хабарар" газетдай асланди чакъал къуллугъдал тайинарнавайдан гьакъиндай фарман кIелай пеленгри, севери ва масабуру.

Икьван гагьди тамун а чкадин агъавал авунин темягь саки гьар садаз авай. ЦIийи хабарди гьавиляй вири къарсурнавай. Гьал-агьвал чирун патал, асланарни чакъалар квачиз, тамун муькуь агьалийри мешвера тешкилна.

- ЦIуд хеб хиве кьунайтIани, а мулкуниз регьбервалун зи ихтиярда туначир асланди. Зи фикирар инкарнай фицакьра, - наразивални мягьтелвал раижна жанавурди.

- Юхсул чакъалдихъ асландиз гудай зурба ришвет хьана жал? - кIватI хьанвайбурухъ элкъвена, вичик жаваб квай суал гана севре.

- Ина са кьил акъат тийир месэла ава, - рахадай нубат вичел атай къабанди яцIу ванер акъудна. - Гафунивди къванни хъуьтуьлариз жери фендигар сикIревай чIалал гъиз тахьай аслан чакъалдиз муьтIуьгъ хьанва?..

- Ада ганвай ришвет гьар нивай хьайитIани гуз жедайди туш, - гаф кудна адалат кIани пеленгди. - Авам жемир куьн, дустар. Куьне завай жузуз а месэла. Асланди вичин хийирдиз чакъалди чакъалвал авун патал пишкешнавайди я а къуллугъ.

- Ламраз пурар ягъуналди адакай шив жедани?! Чакъалди гьикI хьайитIани вичин чакъалвал ийида. Чаз лагьайтIа, зиян ва хата жеда, хийир - ваъ. Гьа аслании тIуб сара кьуна амукьдай югъ яргъал алач, - лагьана хъалхъас хъипре.

Мулкунин агъавал ийиз са йис кьванни хьанач, чакъалдин "дадашаз" эвер гудай вахт атана. Адан вилерал экв аквкан тийидай кьван пи акьалтнавай. Ялиз-ялиз къадамар къачуз хъфизвай чакъал бирдан кьуруш авай дерин лекъве акIида. Гьикьван чабалмиш авунайтIани, хийир хкатнач: генани дегьнедихъди акIизвай. Гьарайдиз гьай гудайдини хьанач.

Асландиз аквазвайтIани, ам хата-баладикай хкудиз фенач. Амни эхиримжи вахтара чакъалдин вилерал акьалтнавай пиди шаклу авунвай. "Ахмакьдахъ галаз цукI цана, цукI кIватI хъувун четин месэла я. Вири маса гайи алчахдин эхир гьа ихьтинди жеда", - вичивичикди лагьана асланди.

БАСНЯДИН МАНА: гъвечIиди язни, регьбервилин къуллугъ гьиле гьатай са бязи инсанрикни лавгъавал - чакъалвал акатда...

21-февраль - Дуьньядин халкьарин дидед чIаларин югъ

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай жуьмя юкъуз Махачкъалада, "Гьакъикъат" газетдин редакциядин конференц-залда "А.А.Тахо-Годидин тIварунихъ галай Дагъустандин илимдинни ахтармишунрин педагогикадин институт" ГБУ-дин директор, педагогикадин илимрин доктор, профессор Гьамидуллагь МЕГЬАМЕДОВАН иштираквал аваз республикадин милли газетрин кьилин редакторрин ва журналистрин гуьруьш кьиле фена. Къейд авун лазим я хьи, Дагъустандин милли чIалариз талукь месэлайриз, абур хуьнин важиблувилиз талукьарнавай мярекатар, гьатта властдин кьиле акъваз-навай ксарихъ галазни, Гьамидуллагь Исмаиловича садрани-кьведра тешкилнач.

Гьамидуллагь МЕГЬАМЕДОВ:

"Дидед чIал течирдахъ руьгьдинни ахлакьдин тербияни жедач..."

Пресс-конференция Дагъустандин журналистрин Союздин председатель **Али КАМАЛОВА** ачухна, ада алай вахтунда чIалар квахьунин къурхулувал мадни артух жезвайди, чIаларин кьадар-кьисмет чалай аслу тирди лагьана.

- Четин декьикьайра институтдиз милли газетрай куьмек жагъизвайди я. Гзафбуруз чизвач, къенин юкъуз институтди гьихьтин шартIара кIвалахзаватIа, - суьгьбетдик экечIна Гьамидуллагь Исмаилович. - Бязибуру лугьузва: хъсан кар жедай, эгер гьукуматди школайра милли чIалар мажбуридаказ чирунин закон кьабулнайтIа! 2007-йисалай ахьтин закон чахъ ава, адан 10-статьяда "урус чIалал тарсар гузвай государстводин ва муниципальный чирвилерин идарайра мажбури предметар яз Дагъустандин халкьарин чIалар чирун таъминарзава" кхьенва. Лугьун лазим я хьи, и закондик цIийивал (поправка) кухтун хъувун регьят кар тушир. ГьикI хьи, а чIавуз чи са бязи "ватанпересар" чахъ милли чIалариз талукь четин месэлаяр авач, авайди урус чIал хуьнин четин месэла я лугьуз, докладар гваз майдандиз экъечIнай. Эхь, урус чIал чна эвелимжи чкадал эцигзава, амма жуван дидед чIал чир тахьун виже къведай кар туш. Закон кьилиз акъуд тавун - им маса месэла я. Зи фикирдалди, и закондал амал тийизвай чирвилер гудай идарайрин руководителар чпин чкайрал алач, - къейдна ада. - Эгер икьван чIавалди диде-бубаяр чпин аялри хайи чIал чируниз акси я лугьуз, школайрин директорри багьнаяр ийизвайтIа, гила абурухъ ахьтин мумкинвал амач. КIелунин мажбури тир базовый паюник дидед чIаларни акатзава, абурузни, амай предметриз хьиз, пулдин такьатар чара ийизва. Хайи чIаларин тарсарин гьисабдай ученикрал алава четинвал акьалтзавач.

Ада регионда чирвилер гудай федеральный государственный стандартрал (ФГОС) асаслу яз учебный пландин пуд паюникай кьве пай федеральный компонент, са пайни милли региональный компонент тирдал фикир желбна.

- Россиядин Президент Владимир Путина чи уьлкве неинки тIебиатдин ресурсралди, гьакIни чIаларал гьалтайлани девлетлу тирди къейдзавайла, руьгьдинни ахлакьдин тербия "кьецIизва" лугьузвайла, учебный пландин пудакай са пай милли региональный компонент патал чара авун тIимил я. Гьихьтин руьгьдинни ахлакьдин тербиядикай рахаз жеда, эгер инсандиз вичин дидед чIалал рахаз чизвачтIа!? Диде-бубаяр чпин веледриз школада хайи чIал чируникай кьил къакъудун еке ягъалмишвал тирдан гьавурда тун герек я. Абур дидед чIал асул бине тирдан патахъай тагькимарна кIанда, - алава хъувуна Гьамидуллагь Исмаиловича.

Гьамидуллагь муаллимди тIварар кьуначтIани, дидед чIалар чируниз аксивалзавай ксарин кьадарни тIимил туширди къейдна. Дугъриданни, чIаларихъ галаз алакъалу яз къалабулух кутазвай месэлаяр тIимил ваъ, къарши яз, мадни артух жезвайди аквазва.

Гьамидуллагь Мегьамедов дидед чIалар чирдай учебникрин патахъай гьалтзавай четинвилерални акъвазна. Малум хьайивал, эхиримжи кьве йисуз школайра кIелзавай аялар патал учебникар туькIуьруниз гьич са кепекни пул чара авунвачтIани, республикадин образованидин ва илимдин министр Шагьабас Шагьован чалишмишвилерин нетижада учебникар акъуддай мумкинвал хьанва. (Лугьун лазим я хьи, пресс-конференция кьиле физвай вахтунда абур вири столдал алай). Амма, Гь.Мегьамедован гафаралди, пулдин такьатар тахьунилай гьейри, четин месэла мадни ам я хьи, чаз учебникар туькIуьрдай авторар бес жезвач. Педагогикадин НИИ-да Дагъустандин гьар са миллетдикай са векилди (аварвийрикай, лаквийрикай, лезгийрикай...) чпин хайи чIаларин учебникрал кIвалахзава. Мисал патал, Татарстанда 1-сентябрдиз эгер са учебник акъудзаватIа, Дагъустанда абурун кьадар 12 я.

Мад са четин месэла. "Образованидин гьакъиндай" 2012-йисан законда къейднава: чирвилер гудай организацийра федеральный сиягьдик акатзавай учебникрай тарсар гун лазим я. Абурухъ галаз сад хьиз, Россиядин образованидин ва илимдин министерстводин приказда къалурнавай чапханайра акъуднавай учебникрайни тарсар гуз жезва. Эхиримжи 5 йисуз Кеферпатан Кавказда "А.А.Тахо-Годидин тIварунихъ галай Дагъустандин илимдинни ахтармишунрин институт" ГБУ и министерстводин тIалабунриз жаваб гузвай са издательство тир. Алай йисалай башламишна и институтдихъни ахьтин мумкинвал амач.

- Алатай йисан эхирра цIийи закон кьабулнава, адал асаслу яз чна учебник экспертизадиз вугун лазим я. Учебникдин авторди вичин хушуналди экспертизадин идара хкяна кIанзава. Дагъустанда лагьайтIа, ахьтин идараяр авач, - къейдзава Гьамидуллагь Исмаиловича.

ЦIийи Федеральный закондин бинедаллаз РФ-дин образованидинни илимдин министерстводиз авторди ва я авторвилин ихтиярар авай касди учебникдин 5 экземпляр рекье туна кIанзава. Экспертиза Россиядин Федерациядин Гьукуматди тестикьарнавай устав ва махсус пешекарар авай идарайри кьиле тухун лазим я. И къуллугърин къиметни саки 250 агъзур манатдив агакьзава. Учебникрик туькIуьрунар, дегишвилер авторди анжах Москвадиз фена кухтуна кIанзава (электронный почтадай рекье твадай ихтияр авач). Ахпа дегишвилер кухтунвай учебникдин патахъай мад икьрар кухтIунна, алава пул хгана кIанзава. Директор кIевелай инанмиш я: дидед чIалариз талукь яз ихьтин къайдадиз рехъ гана виже къведач.

Гь.Мегьамедова къалабулух кутазвай мад са месэладал - школайра ЕГЭ кардик акатайдалай кьулухъ хуьрерин школайра (цIинин кIелунин йисуз ихьтин къайдадал 33 школа элячIнава) 1-классдилай башламишна аялриз тарсар урус чIалалди гунин къайдадални фикир желбна. ИкI, школадин партайрихъ сифте яз ацукьнавай аялриз (абур аялрин бахчадиз фенвачтIани, аялриз урус чIалал рахаз чизвачтIани) тарсар урус халкьдин векилрин арада яшамиш жезвай, 3 йисалай ачухдаказ урус чIалал рахазвай аялар патал акъуднавай учебникрай гузва. И кардикай Гьамидуллагь Мегьамедова вичи алатай йисуз Махачкъалада урус чIалан ва литературадин муаллимрин Форумдални лагьайди рикIел хкана ва са мисал гьана.

- Са сеферда РД-дин образованидинни илимдин министерстводин векиларни галаз чун Хасавюрт шегьердиз физ рекье авай. Зи тIалабуналди чун Эндирейаул хуьруьн школадин 1-классдиз фена. Им кIелунин йисан эхир тир. И вахтунда аялриз са вуч ятIани чир хьун лазим я. Чна классда виридалайни хъсандиз тарсар чизвай аялдивай математикадай задача кIелун ва гьялун тIалабна. Аялди ам галкIиз-галкIиз, яру-цIару жез кIелнатIани, амма гьялиз алакьнач. Дидед чIалаз таржума авурла, ада задача гьасятда гьялна. Гьа икI чна чи аялар кубутарзава. Чна учебникар чи аялрин кьатIунар фикирда кьуна акъудзава. Гила лугьузва: "ахьтин учебникар ишлемишун герек авач-абуру стандартриз жаваб гузвач". Хуьрерин школайра дидед чIалан куьмекдалди-урус чIал, шегьеррин школайрани урус чIалан куьмекдалди дидед чIал чирун лазим я, - къейдзава ада.

ЧIуру гьалар арадай акъудун патал Гьамидуллагь Мегьамедова ихьтин са шумуд меслят къалурзава: эвелимжи нубатда, аялриз хайи чIал герек авач лугьузвай диде-бубайрин психология дегишарин; диде-бубаяр аялдиз хайи чIал чируникай анжах хийир авайдан гьавурда тван; школайрин директорривай дидед чIалан тарсар гунин гьакъиндай закондал амал авун кIевелай истемишин.

- Хайи халкьдин культура ва адетар тийижиз, аялриз руьгьдинни ахлакьдин тербия гуз хьун мумкин туш. Дидед чIал расписанида адетдинди тушир тарс, тербиядин такьатни я. Хуьруьн чкада - хъсан образование къачудай такьатни, - алава хъувуна алимди.

Къайгъу чIугван

Шагьабудин ШАБАТОВ

Миллетдин садвал хуьзвай виридалайни гужлу ярагь чIал я. Гьавиляй гьар сад хайи чIалав къайгъударвилелди эгечIна кIанда. Гьавайда лугьузвач: *"ЧIал кIан хьун гьар са инсандин ивидик ква"*.

Заз инал са мисал гъиз кIанзава. Къачун чна кьве аял: сад лезгидин, садни урусдин. Абур кьведни Урусатда хана, сад хьтин шартIара чIехи хьана, са мектебдани кIелзава. Абуруз урус чIалалай гъейри, маса чIалар чизвач. ГьикI ятIани са гатуз абур, кьве дуст, ял ягъиз лезгидин мукьва-кьилийрин патав хуьруьз рахкурзава. Ина лезгидин аялдиз са куьруь вахтунда дидед чIал чир жезва, урусдиз - ваъ. И карди чIал гьар садан ивидик ква лугьудай делил мад сеферда субутзава.

Яраб чIалал ашукь, адаз вафалу тушир инсанар аватIа, фикирзава за. Заз чиз, хайи чIал чандилайни багьа инсанарни ава, чIалакай гьич са къайгъу авачирбурни. И кар чаз уьмуьрдин гьакъикъатдай ачухдиз аквазва. Шад жедай кар ам я хьи, эхиримжи йисара хайи чIалар квахьунин хаталувал авайди гьиссна, майдандиз абурун къайгъу чIугвазвайбур экъечIзава. Абурун жергейра жегьил къуватарни тIимил авач. И кардихъ лезги чIалан гележег патал еке важиблувал ава.

Лезги чIал хуьнин ва еримлу авунин ниятралди эхиримжи вахтара Сулейман-Стальский районда гзаф серенжемар кьабулзава. Хайи чIалаз талукь месэлаяр райондин кьил Нариман Абдулмуталибова хсуси гуьзчивилик кутунва. 2012-йисан 28-майдиз райондин депутатрин сессиядал кьабулай "2012-2020-йисара Сулейман-Стальский райондин сергьятра хайи чIал хуьн ва еримлу авун" программа уьмуьрда кардик акатуни гзафбур гьевеслу авуна. Районда хайи чIалан месэлаяр веревирдзавай конференцияр, элкъвей столар тухузва, конкурсар малумарзава, хейлин маса мярекатар тешкилзава.

И жигьетдай Сулейман-Стальский райондилай чешне къачуна, амай районрини хайи чIалан гьакъиндай къайгъударвал авунайтIа, лезги чIалан дережаяр мадни хкаж жедай.

Эхиримжи йисара чи хуьрерани кваз жегьилар урус чIалал рахазвай дуьшуьшар артух хьанва. Хизанра диде-бубайри, мектебра муаллимри акьалтзавай несилрив дидед чIалан багьавал, назиквал, ширинвал гьиссиз туна кIанда. Тарихдай чешнеяр гъуналди, багъри чIалан къадир чидай ватанпересар тербияламишун лазим я. Идалай гьейри, ясли-бахчайра, мектебра кьиле тухузвай мярекатарни лезги чIалал тухун чарасуз я.

ЧIалакай, адан вилик акъвазнавай месэлайрикай гзаф ихтилатар ийиз жеда. За газет кIелзавайбуруз виридаз чIалан къайгъу чIугуниз, адан къадир хьуниз эвер гузва.

21-февраль - Дуьньядин халкьарин дидед чIаларин югъ

Михьиз хкат тавун патал...

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Дагъустандин Кьил **Рамазан АБДУЛАТИПОВА** РД-дин Халкьдин Собранидиз ракъурнавай Чарче культурадиз, милли адетриз, марифатдиз, эдебдизни ахлакьдиз талукь месэлайриз, терефриз кьетIен фикир ганва. Дагъларин уьлкведин регьбердин фикирдалди, чун расалмиш жезвай хейлин месэлаяр дагъвияр культурадихъ, инсандин марифатдихъ кьериз-цIаруз элкъуьнихъ галаз алакъалу я. Гьакъикъатдани гьакI я. ЦIийи асирдин цIийивилерихъ галаз санал къадим тарих ва культура авай дагъвийрин идеологияни дибдай дегиш хьанва. Акьалтзавай несилри милливилин, культурадин ерийриз артух итиж ийизмач, къецепатан уьлквейра дебдиз элкъвенвай жуьреба-жуьре гьерекатриз майилзава. Ихьтин шартIара руьгьдин виридалайни кар алай ивиррикай сад - дидед чIал хъендик, хаталувилик акатзава.

Алатай йисан эхирра РД-дин Общественный Палатада (ОП РД) *"ЧIалан кьисмет миллетдин кьисмет я. Дагъустандин халкьарин чIалар чирунин мумкинвилер артухарин"* лишандик кваз элкъвей стол кьиле фена. Адан кIвалахда иштиракайбуру хайи чIалар хуьнин ва еримлу авунин жигьетдай чпин зендер, фикирар лагьана, теклифар гана. РД-дин ОП-ди абурукай виридалайни важиблубур РД-дин Халкьдин Собранидиз ва республикадин исполнительный властдин къурулушриз теклифнава. Абурукай гегьенш малуматар "Лезги газетдин" алай йисан 6-нумрада чапнавай "ЧIалар чирин" макъалада ганва.

Асул гьисабдай вири хъсан, важиблу теклифар я. Амма зи фикирдалди, хайи чIаларай олимпиадаярни конкурсар мукьвал-мукьвал тухуналди, мектебра дидед чIалан тарсарин сятерин кьадар артухаруналди, милли театрра нинийрин театрар арадал гъуналди... акьалтзавай несилрин, жегьилрин фикир дидед чIалал желб авунин месэла тамамдиз гьялиз бажагьат жеда. И теклифри дидед чIалар хуьнин ва еримлу авунин карда тайин роль къугъвадайди за инкарзавач. Анжах ша чун и месэладиз муькуь патахъай тамашин.

Советрин девирда лезги литература бажарагълу, хъсан хатI авай яратмишдай векилар гзаф авай. 60, 70, 80-йисара чи литературадиз шаирринни гьикаятчийрин тамам дестеяр ахмиш хьана. Амма алай аямда яратмишдай жегьил къуватрин кьадар тIимил я. Багъдавай куьгьне тарар эвездай къелемар кьадарсуз кьит хьанва. Эгер вахтунда серенжемар кьабул тавуртIа, багъ михьиз хкатун мумкин я.

Инал вучиз жегьил къуватар тIимил хьанва лугьудай суал арадал къвезва. Вучиз лагьайтIа алай вахтунда милли культурадин, литературадин, образованидин хиле кIвалахзавайбурув эгечIзавай тегьерар масадбур я.Сад лагьайди, мажибар гъвечIибур я. Советрин девирда са ктаб чапдай акъудайла гузвай гонорардихъ писателдивай хейлин крар кьилиз акъудиз жезвай. Гьукуматди абурун яшайишдин шартIариз кьетIен фикир гузвай: пулсуз кIвалер чара ийизвай, командировкайрай хъсан пулар тайинарзавай... Чи йикъара лагьайтIа, ктаб акъудун патал жуван жибиндай пул гана кIанзава. КIвалахдилай къвезвай кепекрихъ неинки машинар, кIвалер къачуз жезвач, гьатта са гьалда хизан кьванни хуьз жезвач. И татугайвилер жегьилризни аквазва. Гьавиляй мектебар акьалтIарзавай гзафбур юридический, экономический, праводин... факультетрик экечIиз алахъзава. Абурухъ дидед чIалаз, литературадиз, культурадиз итиж ийидай са жуьрединни гьевес амукьзавач. Шаирдин, мухбирдин, дидед чIалан муаллимдин пеше кьуна бегьем кьил хуьз тежезвайвиляй бажарагълу, яратмишдай пай ганвай хейлин гадаярни рушар маса пешекарвал къачуниз мажбур жезва. Пул квай халуйрини, карчийрини спортсменрик руьгь кутазва, абуруз спонсорвал ийизва. Им хъсан кар я, гьелбетда. Амма культура, литература кьулухъ галамукьзава. Фикир авурла, гьукуматди культура, литература еримлу авун патал чара ийизвай финансрин кьадар артухар тавунмаз дидед чIалар, милли адетар хуьнин, абурал акьалтзавай несилрин фикир желбунин месэладал кIукI къведач.

Амма чIал хуьн - им чун, халкь яз хуьн тирди садани инкардач. Дуьньядин халкьарин дидед чIаларин махсус югъ - сувар тешкилунни гьа и чIехи мураддихъ элкъуьрнавай серенжем я.

Чна газет кIелзавай вирибуруз, иллаки хайи чIалал яратмишзавайбуруз, дидед чIалан муаллимриз и югъ - сувар мубаракзава.

ВикIегьбур гъалиб хьана

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

29-ЯНВАРДИЗ Дербент райондин Белиждин гимназияда дидед чIалан Международный йикъан сергьятра аваз РД-дин образованидин ва илимдин министерстводи Дагъустандин авторрин яратмишунар хъсандиз кIелдайбурун арада лезги чIалан номинациядай райондин конкурс кьиле тухвана.

Ана райондин образованидин управленидин дидед чIаларин методист **Тамила АЛИЕВАДИ**, УО-дин кьилин пешекар **Зоя АЛИЕВАДИ,** 11-классра кIелзавай аялри иштиракна.

Мярекат ачухай Т.Алиевади вичин рахунра чIал - им гьар са халкьдин лап багьа хазина тирди къейдна. - Гьуьрметлу аялар, - лагьана ада, - дидед чIал гьич садрани рикIелай алудмир. Маса чIаларизни гьуьрмет ийиз, жуван багъри чIал чир хьун - им культурадин вини дережа я.

Ада мярекат тухун гимназиядин дидед чIалалнни литературадин муаллим, РД-дин лайихлу муаллим Гъ.Ибрагьимовадал ихтибарна.

"Гьар са аялдиз дидед чIалан куьмекдалди дуьнья чир жезва. ЧIал гьар са халкьдин чан алай ирс, адан сагъвал, гележег я. ЧIал амай кьван чи халкьни амукьда", - къейдна ада.

Гуьгъуьнлай гимназиядин актовый залдин сегьнедилай конкурсантри **Фейзудин НАГЪЕВАН, Седакъет КЕРИМОВАДИН, Гъулангерек ИБРАГЬИМОВАДИН, Алирза САИДОВАН, Ибрагьим ГЬУЬСЕЙНОВАН** ва маса авторрин эсерар фасагьатдиз, таъсирлудаказ кIелна.

Жюриди кьур гьисабрин нетижада 1-чкадиз Белиждин 4-нумрадин мектебдин ученик **Мавлудин ТАГЪИЕВ,** 2-чкадиз поселокдин 3-нумрадин мектебдин ученица **Лейла КЪУРБАНОВА** ва 3-чкадиз Араблинкадин юкьван мектебдин ученица **Наргиз ДАЙИЕВА** лайихлу хьана.

КIвенкIвечи чкаяр кьурбурув грамотаяр вахкана. Мавлудин Тагъиева лагьайтIа, конкурсдин республикадин этапда иштиракда.

Хасавюртдин педколледжда - лезги тарсар

Муса АГЬМЕДОВ

Садазни сир туш алай вахтунда дидед чIалав акьалтзавай несилар къадирсуздаказ эгечIзава. И месэла, Дагъустанда яшамиш жезвай вири миллетрихъ галаз сад хьиз, лезги халкьдин виликни лап хцидаказ акъвазнава. Хайи чIалахъ, меденият дихъ рикI кузвай ватанперес рухвайрини рушари милли руьгьдин ивирар хуьн патал вири къуватар эцигна, чалишмишвилер артухарзава. Ахьтинбурукай сад Хасавюрт райондин Къурушрин хуьруьн 1-нумрадин юкьван школадин лезги чIалалнни литературадин муаллим **КЪАЗИЕВ Гьажи Султанович** я. Адан алахъунарни чалишмишвилер себеб яз алатай йисан октябрдин вацралай гатIунна Хасавюртдин Батырмурзаеван тIварунихъ галай педколледждани лезги чIалалнни литературадин тарсар гузва.

- И месэладин патахъай чи хуьруьнви шаир, публицист, муаллим рагьметлу Ибрагьим Мурадовани чалишмишвилер гзаф авурди я. Амма, гьайиф хьи, кат-калтугунрихъ са нетижани хьанач, - лугьузва Гьажи Султановича. - Са шумуд йис идалай вилик зун и месэла цIийи кьилелай къарагьар хъувуниз мажбур хьана. Вилик акъвазнавай месэла хциди ва чарасуз гьялна кIанзавайди тирвиляй зун а кардал кIукI къведалди кьулухъди къекъечIнач. ЧIалаз талукь тир жува иштиракай гьам райондин, гьамни республикадин вири конференцийрал, гуьруьшрал, совещанийрал за датIана и месэла къарагъарна. Райондин образованидин управленидиз, республикадин образованидинни илимдин министерстводиз жуван дерди гваз зун са шумуд сеферда фенай. Анриз са къатда арзаферзеярни кхьенай.

Икьван тIал-хъутIалра гьахьунихъ вуч чарасузвал авай лагьана са бязибуру хабар кьунни мумкин я. Кар анал ала хьи, чи хуьруьн мектебра сифтегьан классра чирвилер гузвай хейлин жегьил муаллимар Хасавюртдин педколледж акьалтIарнавайбур я. Гьавиляй аялриз лезги чIалан тарсар гудайла, абур четинвилерал расалмиш жезва. Чпиз чин тийизвай чIал, абуру аялриз гьикI чиррай?!

- Куьне къарагъарнавай месэла гьялунин карда куьмекар гайи ксар хьанани?

- Гьелбетда. Сифтени-сифте за РД-дин образованидинни илимдин министр Шагьабас Курамегьамедович Шагьоваз рикIин сидкьидай чухсагъул лугьузва. Ам къаришмиш хьаначиртIа, зун гьа къени Махачкъаладинни Хасавюртдин рехъ тIушуниз амай жеди. ГьакIни А.А.Тахо-Годидин тIварунихъ галай илимдинни ахтармишунрин педагогикадин институтдин директор, РД-дин Халкьдин Собранидин депутат Гьамидуллагь Исмаилович Мегьамедоваз, РД-дин образованидинни илимдин министерствода кьилин пешекар яз кIвалахзавай Айишат Жамалдиновна Салигьовадиз, Хасавюртдин педколледждин директор Мегьамед Сулейманович Сулеймановаз, чIаларин секциядин председатель Написат Мегьамедовнадиз сагърай ва аферин лугьуз кIанзава.

СА АЛАВА: 2015-йисуз Гьажи Султанович "Россиядин Федерациядин хъсан муаллимар" конкурсдин гъалибчи хьана. И йикъара адан тIварцIел Москвадай диплом хтана.Чна и агалкьунни чи кIвалахдин юлдашдиз рикIин сидкьидай мубаракзава!

Гзаф фикир гузва

М.А.ЖАБРАИЛОВА,Мегьарамдхуьруьн райондин Билбилхуьруьн юкьван школадин лезги чIалан ва литературадин муаллим

Мегьарамдхуьруьн райондин Билбилхуьруьн М.Абдуллаеван тIварунихъ галай школада хайи чIалаз гзаф фикир гузва. Адет хьанвайвал,гьар кIелунин йисуз хьиз, цIини школада лезги чIалан ва литературадин гьафте кьиле фена.

Лезги чIалан тарсар гузвай кьилин категориядин муаллим **САЛМАНОВА Индира Абдулбариевна** ва сад лагьай категориядин муаллим **ЖАБРАИЛОВА Мая Арасхановна** кьиле аваз, школада гьар жуьре мярекатар тешкилзава.

5-классда тухвай "Мисалар ва мискIалар" ачух тарсуна аялри чпиз хайи чIал ва халкьдин мецин эсерар гьикI чизватIа ва кIан ятIа къалурна.

7"а" ва 7"б" классрин арада кьиле фейи акъажунра 7"а" классдин аялри чпиз лезги литературадай хъсан чирвилер авайди тестикьарна.

Лезги чIалал виридалайни хъсандиз шиир кIелунай 8-11-классрин аялрин арада конкурс кьиле тухвана. 11-классдин ученицайри - **ШИХМУРАДОВА Марьяма, ШИХАЛИЕВА Эминади, КЪУРБАНОВА Миленади** - кIелай шиирар яб акалзавайбуру хушвилелди кьабулна. Жюридин членри абуруз виниз тир къиметарни гана.

Шикил ягъайди - Гь. ИСАЕВА

Месэлаяр веревирдна

МЯРЕКАТАР

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

И йикъара "Дагъустандин правда" газетдин редакциядин актовый залда "элкъвей стол" кьиле фена. Адан кІвалахда РД-дин печатдин ва информациядин министр Азнаур Аджиева, "Дагпечатдин" цІийи руководитель Сергей СНЕГИРЕВА, республикадин ктабрин издательстводин директор Марина ОМАРОВАДИ, массовый информациядин такьатрин руководителри иштиракна. Мярекатдал "Дагпечатда" авай гьалар ва гележегдин месэлаяр веревирдна.

Минпечатдин министрди кІватІ хьанвайбур Сергей Снегиревахъ галаз танишарна, цІийи руководителдихъ Кеферпатан Кавказдин жуьреба-жуьре регионра, гьа жергедай яз регьбервилин, кІвалахдин еке тежриба хьанвайди къейдна.

- Дагъустандин Кьили и йикъара СМИ-рин руководителрихъ галаз хьайи гуьруьшдал изданияр халкьдин арада чукІурунихъ ва подписка авунихъ галаз алакъалу политикадиз килиг хъувунин тапшуругъ ганай. Къенин чи гуьруьшни а тапшуругъ тамамарунин сергьятра аваз тухузва - къейдна А.Аджиева. Адан гафарай малум хьайивал, "Дагпечатъ" - им чи прессадин такьатар чукІурунин ва подпискадин кампания тухунин мураддалди тешкилнавай идара я. Ада чІехи везифа кьиле тухузва. Къе инал газорганизациядин кІвалах хъсанарунин гьакъиндай жуьреба-жуьре теклифрин ван хьанайтІа кІанзавай. И карда авай кимивилер цІийи касдиз ачухдиз аквада. Зи фикирдалди, Сергей Снегиревалай "Дагпечатъ" бегьерлуди, цІийивилеринди, кесерлуди ийиз алакьда, - алава хъувуна министрди.

Гьелбетда, садлагьана вири месэлаяр гьялиз алакьдач, - лагьана Сергей Владимировича, - фагьумфикирна, и хел вилик тухудай къайда туькІуьрна кІанда. Газетар ва журналар коммуникационный важиблу канал я, гьакІ хьайила абур вахтунда кІелзавайбурал агакьарун лазим я. ЦІийи руководителди гуьруьшдин иштиракчийривай чпин теклифар лугьун тІалабна ва и хел вилик тухуниз талукь концепция туькІуьруьн лазим тирдини къейдна. Чна квехъ галаз абур кура-кура маса гунин ва подпискадин кампанияни вилик тухунин гьакъиндай рахунар кьиле тухуда. Минкомсвязди 2020-йисалди газетар ва журналар халкьдин арада чукІурунин къайдадиз талукь концепция туькІуьрунин тапшуругъ ганва. Документ 1-мартдалди гьазурна кІанзава. Куьн галачиз чалай ам тешкилиз алакьдач. Алай вахтунда организациядин вилик акъвазнавай кьилин месэла 15-февралдилай башламишна республикада авай киоскар къайдадиз хкун, кІвалахдин сад тир график туькІуьрун я, - алава хъувуна С.Снегирева.

Мярекатдал киоскар гьихьтин чкайрал эцигун лазим ятІа, гьадакайни лагьана.

"Къугъугъ, руьгь"

ФЕСТИВАЛЬ

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

12-февралдиз Ахцегь РДК-дин залда "Къугъугъ, руьгь" тІвар алаз РСФСР-дин халкьдин артистка Рагьимат Гьажиевадин манийрин фестиваль кьиле тухвана. Ахцегь райадминистрациядин регьбервилик кваз "Сельсовет Ахтынский" СП-дин ва МКУК "Ял ягъунин центр" идарайрин къуватралди тешкилай и шад мярекатдиз Ахцегь райцентрадайни хуьрерай Р.Гьажиевадин манияр тамамарзавай гьевескар артистар, гьакІ халкьдин милли мани-макьамдал рикІ алайбур кІватІ хьанвай.

Ахцегьа гьар йисуз кьиле тухун хъсан адетдиз элкъвенвай и фестивалди, шаксуз, халкьдин милли музкультурадин надир адетар хуьниз, жемятдин арада милли музалатрин кесерлувал хкажуниз, гьевескар артистрин устадвал артухаруниз, жегьил музыкантар гьевесламишуниз ва, гьелбетда, Рагьимат Гьажиевадин пешекарвилин бажарагъдинни манийрин куьмекдалди акьалтзавай несилдиз ватанпересвилин тербия гуниз къуллугъзава.

Манийрин сувар, адан иштиракчиярни тамашачияр тебрикунин гаф рахуналди, Ахцегь райондин МБУК-дин директордин заместитель Абдукерим Рагьимова ачухна ва кьилени тухвана. Меслят хьанвай шартІуналди, фестивалда гьар са хуьряй Рагьимат Гьажиевадин репертуардай манияр тамамарзавай, милли пек-партал алай кьве касди (сад 18 йисал къведалди ва сад 18 йисалай алатнавай яшарин) иштиракзавай.

Ингье сегьнедиз сад-садан гуьгъуьналлаз Хуьруьгрин, Калукрин, Чеперин, Луткунрин, Цуругърин, Ялахърин, Къурукаларин, Ахцегьрин, Смугъулрин, Хкемрин, гьакІ Ахцегьрин 1-нумрадин юкьван чирвилерин мектебдин ва райондин Р.Гьажиевадин тІварунихъ галай музшколадин векилар экъечІзава. Абуру еке гьевесдивди Рагьимат Гьажиевадин "Зи намус, зи ихтибар", "Фейжан, Беневша" (Хуьруьгар, Н.Ибрагьимов, З.Чубанов), "Диде", "Чибур я" (Калук, А.Асваров, Ш.Эминова), "Маяк Саимат", "Диде" (Чепер, М.Мамедалиева, А.Гьажиева), "Гуьлжагьан", "Иервал вуча" (Луткунар, А.Атакишиев, Ш.Атакишиева), - "Диде" (Цуругъар, Р.Гьаниев), "Багъманчидин руш" (Ялахъар, З.Урдуханова), "Агроном руш" (Къурукал, И.Магьмудовани М.Ризванова), "Ватан", "Чибур я» (Ахцегь, С.Абдуризаева ва Г.Чубанова), "Хьаначиртіа вуч хъсан тир", "Яр атанач" (Смугъул, А.Гьажиева, Р.Гьамидова), "Ватан" (Хкем, Ш.Абдурагьимова), "Ватан" (Ахцегь, музшкола, М.Магьарамова) манияр тамамарна.

Фестивалдин вири иштиракчийриз Ахцегь МКУК-дин махсус грамотаярни рикІел аламукьдай пишкешар гана.

Санлай къачурла, фестиваль вичин мурад-метлебдив агакьна. Амма гьар йисуз гьа са нукьсанар тикрар жезвачиртІа, мадни хъсан тир.

Гьайиф хьи, и сефердани мярекатдин иштиракчийривни тамашачийрив я чи машгьур манидардин сес-манияр, я адан уьмуьрдинни яратмишунрин рекьикай малуматар агакьнач. Бязи иштиракчияр лагьайтІа, виликамаз хъсан гьазурвал авачиз ва милли пек-партал алачиз, яни гьакІ са тІвар патал сегьнедал акъуднавай. Тикрар жезвай ихьтин ва бязи маса нукьсанар себеб яз фестивалдин ери зайиф жезва, зал тамашачийривни ацІузвач.

КУЬРУЬ КЪЕЙД. Россиядин Федерациядин ва Дагъустан Республикадин халкьдин артист, "Лезги билбил" тІвар акьалтнавай Рагьимат Гьажиева (1909-1990) Дагъустанда манидарвилин искусстводин лап чІехи кукІушрив агакьай сад лагьай дагъви руш я. Ада Ахцегьрин мектебда, Бакуда дишегьлийрин пединститутда кІелна, муаллимвиле, халкьдин театрдин актрисавиле, судьявиле кІвалахна. Ахпа 1938-йисалай башламишна 30 йисуз Дагъустандин радиокомитетда пешекар манидар (солистка) хьана. Дяведин йисара фронтра аскеррин женгинин руьгь хкажунай ва искусстводин куьмекдалди халкь ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишунай ам "Знак Почёта" ордендиз, 1960-йисуз Москвада кьиле фейи Дагъустандин искусстводанни литературадин Декададихъ галаз алакъалу яз Ленинан ордендиз лайихлу хьана. Адан уьмуьрдинни яратмишунрин баркаллу рехъ несилриз чешне я.

ЧІехи мярекат

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

12-ФЕВРАЛДИЗ Дербент райондин Белиждин сад лагьай нумрадин гимназияда "Чан дидед чІал" лишандик кваз чІехи мярекат кьиле фена. Кьилин макьсад инсандин ва обществодин уьмуьрда чІала къугъвазвай роль къалурун, кІанарун, къадирлудаказ дидедин ва стха халкьарин чІаларив эгечІун, рахунин культурадин тербия гун тир.

Ана райондин образованидин управленидин кьилин пешекар Зоя Алиевади, дидед чІаларин методист Тамила Халиловади, методист Зарема Алиевади, шаир ва журналист Тахмираз Имамова, композитор Къагьриман Ибрагьимова, гимназиядин директор Нариман Шихмегьамедова, райондин дидед чІаларин ва маса предметрин муаллимри, чІехи классра кІелзавай аялри иштиракна.

Мярекат тешкилайди дидед чІалалнни литературадин муаллим, РД-дин лайихлу муаллим, РФ-дин Президентдин грантдин сагьиб Гъулангерек Ибрагьимова я. Ада вичин рахунра къейд авурвал, Дагъустан гъвечІи, аламатдин ва надир уьлкве я. Ина цІудралди миллетар, халкьар яшамиш жезва. Гьар са халкьдихъ вичиз хас адетар, меденият ава. - Зун паталди, - давамарна ада, - Дагъустан - им гьар жуьредин цуькверин гуьрчег кІунчІи я. Гьар са цуькведихъ вичин атир авайди хьиз, гьар са халкьдихъни вичин кьетІенвал, чІал, культура, адетар ава. ЧІал - им чи халкьдин лап багьа хазина я.

Анал рахай Тамила Халиловади лагьана: "Къе и залда шиирралди, манийралди жуван дидед чІалан тариф ийиз чун са шумуд миллетрин векилар кІватІ хьанва. Чи районда дидед чІалан йикъаз талукьарнавай мярекатар тухун адетдиз элкъвенва.

Гуьгъуьнлай Тахмираз Имамова азербайжан чІалал, аялри лезги, табасаран, урус, азербайжан ва рутул чІаларал шиирар кІелна.

Мярекатда районда кьиле тухвай дидед чІалал хъсандиз шиирар кІелай конкурсдин гьалибчийрини иштиракна.

Дагъустандин машгьур манидарар Фаризат Зейналовади, Руслан Пирвердиева, Сейранат Нажафовади, Эрик Эрзиханова, Абудин Шерифова лагьай милли манийри ва кьуьлердай аялрин ансамблди тамамарай зарб лезгинкайри гуьгъуьлар генани шадарна.

Зоя Алиевади мярекатда иштиракна фасагьатдиз шиирар кІелай аялриз, чІалакай, Ватандикай, дидедикай, кІанивиликай манияр лагьай манидарриз ва вини дережада аваз мярекат кьиле тухвай Гъ.Ибрагьимовадиз сагърай лагьана, конкурсдин гьалибчийрив грамотаяр вахкана.

Сифте яз

КОНФЕРЕНЦИЯ

Шагь ШАГЬОВ

Дагъустан Республикадин урус чІалалнни меденият дин центрадиз вичин сад лагьай мярекат - Дуствилин кІвале Россиядин илимдин йикъаз талукь конференция кьиле тухвана. Мярекатдал Россиядин илимрин академия арадал атайдалай кьулухъ 292 йис тамам хьанвайдини рикІел хкана.

Ихьтин центр республикадин Кьил Рамазан Абдулатипован меслятдалди 2014-йисуз ада кьабулай махсус серенжемрин нетижада РД-дин милли политикадин рекьяй министерстводин иштиракчилни аваз арадал атайди къейдна анин директор Лариса Кукановади.

Конференцияда иштиракай РД-дин милли политикадин рекьяй министрдин заместитель Арсен Магьмудова, ИЯЛИ-дин директор, филологиядин илимрин доктор, профессор Мегьамед Мегьамедова, ДГУ-дин филологиядин факультетдин декан, филологиядин илимрин доктор, профессор Шабан Мазанаева, ДГПУ-дин филологиядин факультетдин декан, филологиядин илимрин доктор, профессор Руслан Къадимова, ДГУ-дин урус чІалан кафедрадин заведующий, филологиядин илимрин доктор, профессор Жалил Самедова къейдайвал, гележегда чпи республикадин урус чІалалнни меденият дин центрадиз алакьадай вири жуьредин куьмекар гуда.

Грипп хаталу азар я

Мукъаят хьухь, игьтият квадармир!

Алаудин ГЬАМИДОВ

Адет яз гьаваяр къунихъ, чIимел хьунихъ галаз алакъалу яз инсандин бедендик квай азарри кьил хкажда. Кпулри, нервийри, мекьи хьайила галукьдай (ОРВИ) ва маса хаталу азарри чпикай хабар гуда.

Малум тирвал, кьуьд бегьем къуватда гьатдалди гзаф уьлквейра гьа жергедай яз Россиядин хейлин регионра ва Дагъустандани гьа мишекъат хъуьтIуьз хьиз хумаяр галукьзава.

Кьуьд азгардиз къвезватIани, чи республикадин шегьерра ва районрани грипдик ва вирусар себеб яз садахъай масадахъ галукьдай азаррик (ОРВИ) агъзурралди инсанар начагъ жезва. КIвалахрал, кIвалера, куьчейра ва общественный маса чкайра уьгьуьяр язавай, илирзавай, тумавар хьанвай инсанар къвердавай гзаф гьалтзава.

Поликлиникайрин дегьлизарни яшлубурувни аялрив, гьакI жегьилрив ацIанва. Духтурри гьикьван тагькимарзаватIани, азар галукьзавайбуру са артух кваз кьазвач. “Абур гьакIан хумаяр я” лугьуз, грипп гьакI алудиз алахъзава.

И азардин вилик пад кьадай ва ам сагъардай серенжемрикай суьгьбет авун за Махачкъалада авай РЦИБ-дин (республиканская центральная инфекционная больница) инфекционист, Дагъустан Республикадин лайихлу духтур **А.ВАГЬАБОВАДИВАЙ** *(шикилда)* тIалабна.

▪ **Айшат Османовна, инсанри грипп са артух кваз кьазвач, гьатта, луьгьлуьгь къачуна, ифинар алаз, кIвалахрални физва...**

- Ерли виже къведай кар туш. Грипп - им садахъай масадахъ галукьдай, гзаф хаталу ва фад чкIидай азар я. Гриппдик, яшарилай аслу тушиз, инсанрин вири къатар начагъ жезва. Гьа са вахтунда аялрихъ, яшлубурухъ ва чеб гьакIни нахуш хьанвайбурухъ (шекердин азардик, рикIинни дамаррин ва маса азаррик начагъбурук) грипп фадфад галукьда. Нетижада ада жигерар, рикI, нервияр, руфун, дуркIунар ва маса органар лап харапI жедай гьалдиз гъун мумкин я.

▪ **Адан кьилин хаталувал квекай ибарат я?**

- Кьилин хаталувал адакай ибарат я хьи, вучиз ятIани, чи инсанри и азар са артух кваз кьадач: “тумавар хьанва”, “хумаяр галукьнавай хьтинди я” (ва икI мад) лугьуз кIвалахрал, куьчейриз ва общественный маса чкайриз фида. Гьа икI, и хаталу азар зарафатрай кьуналди, вични кIеве твазва (ахьтинбур лап рикIивай месиз аватзавай дуьшуьшар тIимил туш), ам масабурухъни галукьдай рекьер ачухзава. Гьа икI чи республикада ада гьеле ЦIийи йис алукьдалди кьил хкажна. Чир хьун лазим я, гриппдин вирусри къайи чкайра, гьатта живера, муркIарани дурум гуда. Ргайла, дезинфекция авурла, абур фад терг жеда.

▪ **Ам са сеферда галукьна алатун мумкин яни, тахьайтIа..?**

- Агьалийрин сагъламвилиз ва уьлкведин экономикадиз еке зиянар гузвай гриппдин ва гьакI маса хумайрин вилик пад гьеле бегьем кьаз жезвач. Грипп гегьеншдаказ чкIай вахтунда 15-20 процент инсанар азарлу жезва. Абурун са пай, адет яз, аялар я. Вирусрин жуьреяр (А,В,С ва масабур) гзаф хьун себеб яз гриппди кьил хкажнавай вахтунда инсандихъ ам са шумуд сеферда галукьун мумкин я. Грипп кIвачин кьилел аладарзавай инсанар ам садахъай масадахъ галукьунин карда иллаки хаталу я, вучиз лагьайтIа ахьтинбур маса инсанрихъ галаз алакъада жезва. Абур рахадайла, илирзайла (гьакI уьгьуь ягъайла) ва я абуру ишлемишзавай къаб-къажахдикай менфят къачурла, грипп маса инсанрихъни галукьзава.

▪ **Ам галукьзавайла, гьикI чир жеда?**

- Грипп галукьдайла, сифтегьан 1-3 юкъуз акьван хабар тахьун мумкин я. Гуьгъуьнлай садлагьана 38-40 градусдив агакьна ифин акьалтда, мекьи фул акатда, кьиле ва вири беденда тIал гьатда, гатайди хьиз гьисс ийида, туьтер (каци чухвазвайди хьиз) тIа жеда. Сифтедай нерар “кьада”, ахпа тумавар акатда. Адет яз азарлудаз 6-7 юкъуз гзаф тади гуда. Эгер вахтунда ва дуьзгуьндаказ сагъар хъувуртIа, инсан 7-10 йикъалай кIубан хъжеда.

▪ **Гзаф кIевера гьат тавун патал вуч авун лазим я?**

- Сифтени-сифте мукъаят хьун, “хумадин” лишанар малум хьанмазди духтурдиз эвер гун чарасуз я. Жув поликлиникадиз фена виже къведач (хума чукIур тавун патал). Жува-жув сагъар хъувун ерлини меслят къалурзавач. Духтур къведалди азарлуди кьилдин кIвале къаткурун лазим я. Дарманар анжах гьада лагьай къайдада ишлемишна кIанда.

РИКIЕЛ ХУЬХ: вахтунда духтурди лагьай къайдада сагъар хъувунив эгечIай касдилай азар са артух тади тагана, регьятдиз алатда; сагъар хъувунив геж эгечIай касдиз тади гуда ва ам кьиникьни мумкин я.

Азарлу хьанвайдаз чими хъвадай шейэр (лимон, вирт... квай чай, емишрин ва салан майвайрин ширеяр...) жезмай кьван гзаф гун меслят къалурзава. Азарлудахъ гелкъвезвай касди вичин сив ва нер кьуд къат авунвай жунадалди кIевун ва а маскадиз мукьвал-мукьвал уьтуь ягъун чарасуз я. Начагъди къатканвай кIвалин гьава мукьвал-мукьвал дегишарна (рак-дакIар ахъаюналди), йикъа са сеферди-лай тIимил тушиз анаг кьежей пекиналди (дезинфекция ийидай шейэр - хлоромин, хлордин киреж ишлемишуналди) къакъажна кIанда. И вахтунда къазан запун ишлемишайтIани жеда. Духтуррин меслятрал кIевелай амал авуни ва гьакI винидихъ къалурнавай серенжемри азарлуди, шаксуз, сагъар хъувун таъминарда.

Агьалийрин арада хумаяр чукIун тавун патал гриппдиз акси рапар ягъунихъ (прививкаяр авунихъ) кьетIен метлеб ава. Витаминри (А,В,С) куьмек гуда.

Гзаф уьлквейрин, гьа жергедай Россиядин алимрини кьиле тухвай серенжемрин нетижада гриппдиз акси вакцина арадал гъиз хьанва. Адет яз, адакай и хума чкIидалди менфят къачун лазим я. Грипп галукьайдалай гуьгъуьнизни вакцина ишлемишун хийирлу я. Ида азар регьятдиз, артух тади тагана алатуниз куьмекда.

▪ **Мекьивилин азаррин вилик пад кьун патал мад гьихьтин серенжемар кьабулун лазим я ?**

- За мад сеферда тикраразава: гриппди ва гьакI мекьивал себеб яз галукьзавай маса азарри тади тагун патал агъадихъ галай серенжемар кьабулун чарасуз я:

- *кIвале мукьвал-мукьвал гьава дегишара;*
- *мекьи жедайвал ийимир;*
- *кIвал лап хъсандиз михьи жедайвал къакъажа;*
- *вахт ва мумкинвал аваз хьайитIа, общественный транспортда акьахдалди кIвачи-кIвачи фин хъсан я;*
- *кинотеатрриз, концертриз ва инсанар гзаф кIватI жезвай мярекатриз жезмай кьван фимир;*
- *мугьмандиз кьериз-цIаруз алад ва жуван кIвализни са артух эвермир;*
- *кфетлу шейэр, иллаки жезмай кьван яр-емиш неъ. ЧичIекни серг, кичIе тахьана, ишлемиша;*
- *бирдан куь кIваляй са кас азарлу хьайитIа, мумкинвилериз килигна, жезмай кьван ам кьилдин кIвале (чкада) къаткура;*
- *азар галукьнавайбурувай (илиззавайбурувай, балгъан гадарзавайбурувай саки 3 метрдин яргъа хьухь.*

▪ **Айшат Османовна, грипп мекьивилелай галукьзава лугьудай гафар дуьзбур яни?**

- Ваъ, грипп анжах вирусар себеб яз чкIизва.

▪ **Бязибуру, гриппдик азарлу хьайила, ички ишлемишда, гуя эрекьди куьмек гуда лугьузва.**

- Таб я! Ичкиди дамарар ачухарзава, ифинар алатайди, регьят жезвайди хьиз гьиссзава. Гьакъикъатда, гуьгъуьнлай беден рекъизва, гьа икI кьиникьал гъун мумкин я.

▪ **Метлеблу суьгьбетдай чухсагъул!**

Лайихлу тIвар мубаракрай!

Нурдин РАШИДОВ

ЦIийи йисан вилик чаз са шад хабар атана: здравоохранение, медицинадин илим вилик тухунник чIехи пай кутунай ва яргъал йисара бегьерлудаказ кIвалахунай чи ватанэгьли АБДУЛКЕРИМОВ Хийир Тагьировичаз “Россиядин Федерациядин лайихлу духтур” лагьай гьуьрметдин тIвар ганва.

Хийир Абдулкеримован тIвар къе яргъал тир Екатеринбургдилай къецепатани машгьур хьанва. Исятда отоларингологиядай ва нейрохирургиядай дуьньяда машгьурвал къазанмишнавай Уралдин Федеральный Округдин ва Свердловский областдин кьилин отоларинголог, Уралдин государственный медакадемиядин хилен кафедрадин заведующий, профессор, медицинадин илимрин доктор тир жегьил духтур Уралдиз 1986-йисуз акъатнай. Тюменда, Нижний Тагилда кIвалахай жегьил пешекар илимдал машгьул хьунин къанихвили Юкьван Уралдин меркез тир Екатеринбургдиз акъудна.

Хийир Абдулкеримов 200-далай виниз илимдин кIвалахрин автор я. Хирургиядал машгьул тир Хийир Тагьировича лап муракаб операцияр ийизва. Гьа идалди ада кIвалахдин юлдашрин ва азарлуйрин арада чIехи гьуьрмет ва авторитет къазанмишнава. Адан бажарагъдиз вирида еке къимет гузва. Хийир Тагьировичан кIвалахдин вахт лап декьикьайралди тайинарнава: адан кафедради клиникадин пуд базадиз къуллугъзава, гьа са вахтунда профессор Абдулкеримова 41-нумрадин больницадин азарлуйризни къуллугъзава. Вацра цIудралди операцияр, гьар йикъан консультацияр..!

КIвалахар гьикьван къалин ятIани, кьегьал лезги хци отпускда авайла ватандиз, хайи ерийриз - Ахцегь райондин Калукрин хуьруьз хкведай вахт жагъурзава. Лап и мукьвара Уралда Абдулкеримоврин духтур сихилрикай суьгьбетар фида.

Хийир Тагьировичаз картар хьтин пуд хва ава: чIехи кьве гада гьакъисагъвилелди кIвалахзавай духтурар я, пуд лагьай классда кIелзавай Тагьира школада естествознанидай кардик квай кружокра активвилелди иштиракзава. Вадралди кIелуналди ва вичелай алакьдай куьмекар гуналди, диде Зубейдадин гуьгьуьлар шадарзава.

Къазанмишнавай агалкьунар квез мубаракрай, азиз ватанэгьлияр, алукьнавай цIийи 2016-йисуз куь дережаяр мадни кьакьан хьурай!

Инфарктдиз акси операция

Дагъви ШЕРИФ

Дуьньяда рикIинни дамаррин азаррик 56 процент агьалияр рекьизва. Абурун арада сифте чкадал миокарддин инфаркт, ахпа инсульт ала. Чи республикада 80 000 касдихъ рикIин ишемиядин азар ава ва гьар йисуз ахьтин азарлуйрин кьадар 16 агъзурдан гзаф жезва.

Икьван чIавалди хци инфаркт хьанвай агьалияр чи республикада, алатай асирда хьиз, дарманралди сагъар хъийиз алахънавай. Январдин вацра тади куьмекдин машинда аваз Республикадин клинический больницадив (РКБ) агакьарай агьалидиз чими-чимиз авур операциядин нетижада ам сагъ хъхьана.

И мукьвара а больницадин кьилин духтур **Ибрагьим МЕГЬАМЕДОВ**, рикIинни сосудрин ва рентгенэндоваскулярный хирург **Шамил МЕГЬАМЕДОВ**, ортопед-духтур, травматолог **Ратмир АБДУСАЛАМОВ** журналистрихъ галаз гуьруьшмиш хьана ва Дагъларин уьлкведин здравоохранедин хиле хьанвай и чIехи агалкьунихъ галаз санал больницада хьанвай цIийивилерикай, къулайвилерикай, мумкинвилерикай суьгьбетна.

Инфаркт - им рикIин дамаррай иви тефена, адан бязи паяр кьин я. Тромболитический дарманар гунилай алава яз, Ш.Мегьамедова къейдайвал, къенин юкъуз инфаркт гьеле тахьанвай инсандин рикIин дамарра иви акъваз тавун патал стенирование ийизва. “Яни рикIин гьа паюна иви кардик кухтазва. Къенин юкъуз им инфаркт сагъарунин виридалайни цIийи жуьре, наркоз квачиз, атIунни тавуна, проколдин куьмекдалди сагъар хъийизвай методика я”, - лагьана хирургди.

РКБ-дин кьилин духтурди къейдайвал, и операция ФОМСдин ва я республикадинни федерельный бюджетрин куьмекдалди ийизвайди я. Анжах инфаркт хьанмазди агьали вини кьил кьве сятдин вахтунда и больницадив агакьарна кIанда.

- Алатай йисуз чна ятурдинни къалчахдин чанахдин, метIен жалгъайрал 215 протез эцигна ва кIвачин кIан къайдадиз хкунин хирургиядин 50-далай виниз операцияр авуна, - лагьана Р.Абдусаламова.

Устадвал къалурна, аферин!

ЖЕНГИНИН САМБО

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан 10 ва 11-февралдиз Карелия Республикадин Петрозаводск шегьерда "Карелияда самбодин йикъар" форумдин сергьятра аваз Спортдин "Koral" тІвар алай дворецда женгинин самбодай Россиядин чемпионат кьиле фена.

Дуньядин ва Европадин чемпионатра иштиракун патал уьлквединхкянавай команда тешкилунал гьалтайла кьилинбур тир и акъажунра Москва, Санкт-Петербург, Уфа шегьеррай, Дагъустан, Адыгея, Алтай, Саха ва Забайкальедин республикайрай, Курский, Белгородский, Кемеровский, Нижегородский, Тамбовский областрай, Краснодарский, Хабаровский крайрай тир самбистри Россиядин чемпионвилин тІвар къазанмишун патал чпин гьунарар къалурна. ИкІ, акъажунра 1-чкайриз лайихлу хьайи спортсменри алай йисан ноябрдин вацра Болгариядин София шегьерда кьиле фидай дуньядин чемпионатда, 2-чкаяр кьурбуру майдиз Казанда кьиле фидай Европадин чемпионатда иштиракда.

Шадвилелди а кардикай хабар гуз кІанзава хьи, Россиядин чемпионвилин тІварар къазанмишайбурун арада чи ватандаш, вичин еribине Сулейман-Стальский райондин Кьасумхуьрелай тир **Икрам АЛИСКЕРОВНИ** ава. Аферин! ИкІ, 90 кг-дал къведалди заланвал авай спортсменрин арада ада 5 бягьс кьиле тухвана, финалда бамишардай къайда (приём) ишлемишуналди чи ватандашдиз Гьадис Ибрагьимов кумукьна.

Къейд ийиз кІанзава хьи, Икрам Алискерован тІвар чи газет кІелзавайбуруз фадлай таниш я, чна адан агалкьунрикай са шумудра муштулухар ганай. **РИКІЕЛ ХКИН:** И.Алискерова 2012-йисуз Кишинёвда женгинин самбодай Европадин чемпионвилин (и чІавуз ада международный классдин спортдин мастервилин нормани тамамарна), 2012 ва 2015-йисара ада дуньядин чемпионвилин тІварар къазанмишнай, ам дуньядин Супер Кубокдин (2014 -йис), "Харлампиеван мемориал" дуньядин Кубокдин, Россиядин Кубок патал акъажунрин къизилдин медалрин сагьибни я.

Къейд авун лазим я хьи, Кьасумхуьрел кардик квай дзюдодинни самбодин ДЮСШ-да сифтегьан вердишвилер къачур Икрам Алискерован агалкьунрик адан тренерар тир Тельман ва Рамазан Къурбановрин лайихлу пайни ква. ИкІ, винидихъ тІвар кьунвай спортдин школадин директор ва тренер, дзюдодай дуньядин чемпион, спортдин международный классдин мастер Тельман Къурбанова чаз суьгьбет авурвал, Икрам Алискерова адан гьилик тамам 11 йисуз (4-классдилай эгечІна) вердишвилер ва тербия къачуна. Ам вичик еке умудар кутунвай викІегь спортсменрикай сад я. Мукьвара И.Алискеров нубатдин акъажуниз - Болгарияда кьиле фидай дуньядин чемпионатдиз - гьазурвилер акунив эгечІда.

Аскеррин экуь къаматдиз бахшна

ДЗЮДО

ЧИ КОРР.

Алатай гьафтедин ял ядай йикъара Махачкъалада, "Труд" стадиондин патав гвай волейболдин центрада, Афгъанистандин дяведа телеф хьайи советрин аскеррин экуь къаматдиз бахшна дзюдодай Дагъустандин кІвенкІвечивал патал жаваннрин арада акъажунар кьиле фена. Ана республикадин 150 дзюдоистди - заланвилин 7 категориядай гьам гадайри, гьамни рушари чпин устадвал ва алакьунар къалурна.

Акъажунра кІвенкІвечи чкайриз гадайрикай **Мегьамед ЛАБАЗАНОВ** (60 кг), **Жамалудин ГИТИХМАДИБИРОВ** (66 кг), **Камил ГЬАСАНОВ** (73 кг), **Мегьамедрамазан ГАЗАЕВ** (81 кг), **Вацлав ДАУДОВ (**90 кг), **Алибег ИСАЕВ** (100 кг), **Нажмудин НАЖМУДИНОВ** (100 кг-дилай артух) лайихлу хьана. Абуру вирида Махачкъаладин дзюдодин школада вердишвилер къачузва.

Рушарикай и акъажунра **Меседу МАЖИДОВА** (48 кг, Махачкъала), **Залина ХАДИСОВА** (52 кг, Буйнакск), **Мадина Чубанова** (57 кг, Махачкъала), **Салайбат АБДУЛМАЖИДОВА** (63 кг, Махачкъала), **Лейла САЛИМОВА** (70 кг, Махачкъала), **Асият НУРМЕГЬАМЕДОВА** (Буйнакск), **Тамара АГЬМЕДОВА** (+78 кг, Махачкъала) тафаватлу хьана.

Дагъустандин кІвенкІвечивал патал акъажунра гьалиб хьайи вири спортсменри СКФО-дин кІвенкІвечивал къазанмишун патал алай вацран эхирра Черкесскда кьиле фидай акъажунра иштиракда.

СКФО-дин акъажунриз гьазур жезва

ГРЕКРИННИ РИМЛУЙРИН ЖУЬРЕДА КЬУРШАХАР КЬУН

Кургъли ФЕРЗАЛИЕВ

Докъузпара райондин Мискискарин хуьре 1996-йисуз дидедиз хьайи **ЗАЛОВ Салман** гьвечІи чІавалай спортдал машгъул жезва. Вичин алакьунар ада жуьреба-жуьре акъажунра къалурзава. ДГУ-дин юридический факультетдин 4-курсунин студент, жегьил спортсмен Махачкъалада кардик квай А.Алиеван тІварунихъ галай спорткомплексда 2003-йисалай кьуршахар кьунал машгъул я.

Алатай йисара кьуршахар кьунай Вирироссиядин, Дагъустандин чемпионатра иштиракай спортсмендивай анра чемпионвилин тІварар къазанмишиз алакьна. СКФО-дин жегьилрин арада кьиле фейи акъажунра ам 3-чкадиз лайихлу хьана.

Алай йисан январдин эхирра Махачкъалада грекринни римлуйрин жуьреда кьуршахар кьунай кьиле фейи Дагъустандин чемпионатда 300-лайни гзаф спортсменри иштиракнай. Салмана и чемпионатда 5 женг тухвана, 74 килограммдин заланвиляй 2-чка кьуна.

Агалкьунрин гурарай хкаж жезвай Салман Залова вичиз кьуршахар кьунай чирвилер, вердишвилер гайи тренерар-насигьатчияр тир Алимедет Исмаиловалай, Мегьамед Майсаровалай, Ариф Гьафизовалай гзаф разивал ийизва.

Исятда Салман Залов Нальчик шегьерда 19-21-февралдиз грекринни римлуйрин жуьреда кьуршахар кьунай кьиле фидай СКФО-дин акъажунриз гьазур жезва. Къейд ийин, Дагъустандин чемпионатда анжах 1-2-чкаяр кьурбуруз СКФО-дин акъажунра иштиракдай мумкинвал ава. Салман Заловаз чна и акъажунрани анжах гьалибвал къазанмишун алхишзава.

Белиждин жаванрин агалкьун

КИКБОКСИНГ

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

Январдин вацран эхиррай са шумуд юкъуз Къизляр райондин Краснооктябрьский школадин базада кикбоксингдин "фулл-контакт" жуьредай Дагъустандин кІвенкІвечивал патал акъажунар ва чемпионат кьиле фена. Ина, санлай къачурла, Дагъустандин вири пипІерай атанвай 400 спортсменди иштиракна. Акъажунрин кьилин судья Къизляр райондин ДЮСШ-дин директор, кикбоксингдин "фулл-контакт" жуьредай Дагъустандин хкянавай командадин кьилин тренер **Агьмед АГЬМЕДОВ** тир.

Шад жедай кар ам я хьи, ина муаллим-тренер **Шагьмурад ЗАЛОВАН** регьбервилик кваз иштиракай Белиж поселокдин 2-нумрадин ДЮСШ-дин командадин спортсменар заланвилин са шумуд категориядай кІвенкІвечи чкайриз лайихлу хьана. ИкІ, **Амин ЗАЛОВ** 1, **Мовлудин РАМАЗАНОВ** ва **Мегьамед-Расул ЛЯМЕТОВ** 2, **Ренат ГЬАЖИЕВ, Мирземегьамед КЪУРБАНОВ, Мурад КЪАРИБОВ** ва **Мегьамед СЕВЗИХАНОВ** 3-чкайриз лайихлу хьана.

Къейд ийиз кІанзава хьи, Шагьмурад Залова 18 йис я аялриз ва жаванриз спортдин рекьяй вердишвилер ва тербия гуз. И йисара ада гьазурай спортсменрикай хейлинбур районрин, Дагъустандин, СКФО-дин ва Европадин кІвенкІвечивилеринни чемпионатрин, акъажунрин гьалибчиярни призерар хьана. Къазанмишнавай чІехи агалкьунрай ва кикбоксинг вилик тухуник чІехи пай кутунай адав Дагъустандин женгинин искусствойрай федерациядин президент М. Гьажиева Гьуьрметдин грамота вахкана.

Чна тренер ва тербиячи Шагьмурад Заловаз ва адан тербиячийриз къазанмишнавай агалкьунар рикІин сидкьидай мубаракзава, куьне спортдин генани чІехи кукІушар муьтІуьгьардайдак умуд кутазва.

Шериквал тайинариз хьанач

Вашингтондивай Сириядин Алеппо вилаятдин гражданвилин объектрал гьавадай бомбаяр вегьиник Россия шерик тирди тестикьариз хьанач. Идан гьакъиндай 15-февралдиз милли хатасузвилин рекьяй США-дин президентдин советник Сьюзан Райса малумарна, хабар гузва ТАСС-ди.

Гьа са вахтунда Райса фикирзава хьи, режимди (Дамаскда авай) адан терефдаррин куьмекдалди бомбаяр вегьез башламишна, ада гьакӀни гуьлле гун акъвазарунин гьакъиндай Мюнхендин икърарриз акси къвезвай ихьтин ягъунар пислемишна.

Алепподал гьавадай гьужумун США-дин Госдепартаментдин официальный векил Джон Кирбидини пислемишна, хабар гузва Рейтерди. Ада и агьвалатдиз Мюнхендин икърарар чӀуруниз хьиз къимет гана. Кирбиди вири терефриз граждан инсанар кьиникьар акъвазаруниз ва игьтияж авайбуруз мергьяматлувилин парар агакьардай мумкинвал гуниз эвер гана.

Виликрай 15-февралдиз гьа ихьтин тӀвар алай вилаятда "Духтурар - сергьятар галачиз" тешкилатдин кьве госпиталдал бомбаяр вегьена, нетижада саки 50 кас телеф хьана. Мергьяматлувилин тешкилатдин кьили арадал атай кардай Россиядин ва я Сириядин авиациядик тахсир кутуна, гьа са вахтунда Россияда авай Сириядин посолди жавабдарвал США кьиле авай коалициядин къуватрин хиве туна.

Гьа и юкъуз Германиядин канцлер Ангела Меркель Сириядин винел лув гун тийидай зона кардик кутунин патахъай рахана. Вичин нубатдай яз Сириядин президент Башар Асада малумарна хьи, "гьи жуьредин меслятвал хьайитӀани, боевикар яракьсуз авунилай башламиш хьана кӀанда". Адан гафаралди, Сирияда гуьлле гун акъвазарун - им вири терефри яракь ишлемишун акъвазарда лагьай чӀал туш. Ада кьейдна хьи, террористриз чпин сенгерар мягькемардай мумкинвал гана виже къведач.

11-12-февралдиз Мюнхенда Сириядин тереф хуьнай Международный дестедин заседание кьиле фена. Гуьруьшмиш хьунин нетижайрай адан иштиракчийри (20-дав агакьна уьлквеяр, Россияни кваз, гьакӀни са шумуд тешкилат) а кардин гьакъиндай икърардал атана хьи, и гьафтеда террористрин гьалкъада авай Сириядин районриз мергьяматлувилин метягьар тухудай рехъ ачухда. ГьакӀни икърар хьана хьи, МГПС-дин тайин метлебдин дестеди гьафтедин къене вири уьлкведа женгинин гьерекатар акъвазарунин шартӀар тайинарда.

Асад ва ам отставкадиз фин истемишзавай восстанидиз къарагънавайбур сад-садаз акси акъвазун 2011-йисуз башламиш хьана ва ам граждан дяведиз элкъвена. Восстанидиз къарагънавайбуру ислягьвилелди аксивилер къалурайбур лап акьалтӀай векъи жуьреда басмишунай президентдик тахсир кутазва. Абуру Асад яракь гвачир манифестантрин аксина армия ишлемишунайни тахсирлу ийизва.

Дяведин вахтунда Сирияда террориствилин тешкилатар, гьа гьисабдай яз уьлкведин, гьакӀни къуншидал алай Иракдин са кьадар мулкар кьур, Россияда къадагъа авунвай "Исламдин государство" къуватлу жез башламишна.

2015-йисан 30-сентябрдилай Россиядин авиацияди Асадан къуватрин тереф хуьзва. США кьиле авай 65 уьлкведикай ибарат тир альянсди 2014-йисан августдилай Иракдин территориядал бомбаяр вегьезва ва чилел "Исламдин государстводин" аксина женг чӀугвазвай куьрдерин къуватрин тереф хуьзва. Са варз идалай вилик коалицияди Сирияда авай террористрин сенгеррал гьужумар башламишна.

Саналди тир ученияр

Press TV-ди хабар гузвайвал, Туьркиядини Саудовский Аравияди ВВС-рин саналди тир ученияр башламишнава. Туьркиядин военныйри малумарайвал, вад юкъуз кьиле фидай ученияр 15-февралдиз башламишна. Ученийра Саудовский Аравиядин F-15 маркадин ругуд истребителди иштиракда.

Ученийрин иштиракчийри тестикьарзавайвал, абурун мурад кьве уьлкведин арада санал кӀвалахунин сергьятра аваз яракьлу къуватар гьазурун я. Абур виликамаз планламишнава ва Туьркиядин Конья тӀвар алай центральный регионда кьиле физва.

Саналди тир ученияр Саудовский Аравиядин военный векил, бригадный генерал Агьмед аль-Асириди Эр-Рияддиз Туьркиядин Кеферпата авай Инджирлик базадиз военный самолетар ракъурнавайдан гьакъиндай малумарайдалай гуьгъуьнин юкъуз башламиш хьана. Ада алава хъувурвал, ихьтин кам Сириядин территориядал алай, Россияда къадагъа авунвай "Исламдин государстводихъ" галаз женг чӀугунин сергьятра аваз къачунва.

Асириди виликрай малумарайвал, Туьркиядиз рекье тунвай Саудовский Аравиядин ВВС-рин истребителри "Исламдин государстводин" меркез яз гьисабзавай Сириядин Ракка шегьердал, адан патарив гвай чкайрал

гьужумда. Кьураматдин кьушунар ана авач. Анкаради Саудовский Аравиядин авиация Инджирликдиз ракъурунин гьакъиндай баянар гудайла малумарайвал, чарасузвал хьайитӀа, "Исламдин государстводиз" акси яз Эр-Рияддихъ галаз санал чилелни дяведин гьерекатар башламишун мумкин я.

Февралдин сифте кьилерай Асириди малумарайвал, эгер международный коалициядин кьураматдин кьушунрин кьиле США акъвазиз хьайитӀа, Саудовский Аравия Сирияда кьиле фидай серенжемрани иштиракиз гьазур я. Гуьгъуьнлай пачагьлугъдин МИД-дин кьил Адель аль-Джубейра къейд хъувурвал, Эр-Рияддилай Сириядин араб республикадиз спецназ ракъуризни жеда.

Сириядиз Саудовский Аравиядилай гьейри Бахрейн ва Арабрин Сад хьанвай Эмиратарни кьушунар ракъуриз гьазур я. Идалайни гъейри, США-дин Госдепартаментдин кьил Джон Керриди и региондиз кьураматдин алава контингентни ракъурдай мумкинвал авайдан гьакъиндай лагьана.

Гьа са вахтунда официальный Дамаскди Сириядин властрин патай ихтияр авачиз республикадин территориядиз чилелай сухулмиш хьуниз чапхунчивилиз хьиз къимет гуда лагьана.

Меслят жедай ниятар ава

Туьркия ва Израиль "гьуьжет алай вири месэлайрай" икърар кутӀуниз гьазур я. Идан гьакъиндай 16-февралдиз Туьркиядин администрациядин векилрикай сада хабар гана.

Агентстводи кьейдзавайвал, им виликрай регионда союзникар тир кьве государстводин арада алакъаяр кардик ахкатунин лишан хьун мумкин я. Алакъаяр 2010-йисуз "азадвилин флотилия" лугьудайдан 6 гими Газа сектордин гьуьлуьн гьалкъа кьатӀиз чалишмиш ва аниз мергьяматлувилин куьмек агакьариз кӀан хьайидалай, амма чувудрин государстводин властри акъвазарайдалай гуьгъуьниз чӀур хьанай.

Израилди "флотилиядин" къаршидиз военный кьве катер рекье тунай. Абуру гимияр Ашдод портуниз хкун лазим тир. Ана властри гимийра авай пар ахтармишда ва абур ООН-дин каналрай Газа сектордив вахкуда лагьана хиве кьунай.

Гимийрин экипажри властрин истемишунар кьилиз акъуд тавурдалай гуьгъуьниз, кьилин гимидиз - "Мави Мармарадиз" Израилдин спецназдин аскерар эвичӀиз башламишна. Израилдин терефдин малуматдал асаслу яз, теплоходда авай инсанри махсус подразделенийрин боецрал чукӀулар ва паяяр гваз гьужумна. "Флотилиядин иштиракчийрикай садалай аскеррикай садан гуьлле алай яракь къакъудиз алакьайдалай гуьгъуьниз гуьлле гуз башламишна. Нетижада туьркерин активистрикай 10 кас яна кьена.

Израилдин ва Египетдин властри Газа сектор 2008-йисуз элкъуьрна кьунай. Абуруз чувудрин государстводин территориядиз гуьлле гуникай ва секторда ХАМАС-дин дестеяр властдив атайдалай гуьгъуьниз терроризм чукӀуникай къурху авай.

Къадагъаяр алудиз гьазур я, амма...

ФРГ-дин канцлер Ангела Меркела жезмай кьван фад Россиядилай къадагъаяр алудиз гьазур тирди, амма и кар авун патал чарасуз делилар герек тирди лагьана. Идан гьакъиндай бундестагда авай Христианско-демократический союз (ХДС) фракциядин депутатрин гафарал асаслу хьана Рейтерди хабар гузва.

Къейдзавайвал, Меркела 16-февралдиз хьайи фракциядин ачух тушир заседанида иштиракна. Депутатрин гафаралди, ада вич сергьятламишнавай серенжемар "пака ваъ, къе" алудиз гьазур тирди лагьана. Гьа са вахтунда абуру къейдна хьи, къадагъаяр акъвазардай къарар са гьихьтин ятӀани делилрал бинеламишун лазим я.

Фракциядин векилрин гафаралди, Меркела малумарайвал, Россияди Сирияда кьиле тухузвай гьерекатри "инанмишвал арадал гъизвач", - хабар гузва "ЦӀийивилер" РИА-ди. Идалайни гъейри, ада къейдна хьи, Россиядин властар Берлинда урус чӀалал рахазвай хизандай тир 13 йис хьанвай руш квахьуниз талукь чуьруьк "кьадардилай артух еке ийиз" чалишмиш жезва.

14-февралдиз Россиядин премьер-министр Дмитрий Медведева Евросоюздиз викӀегьвал къалурна, кьве терефдизни къадагъайрикай отказ авун теклифна.

13-февралдиз хатасузвал хуьнай Мюнхендин конференциядал США-дин госсекретарь Джон Керриди малумарайвал, Брюсселди ва Вашингтонди Украинадиз талукь яз Минскдин икърарар тамамдаказ уьмуьрдиз кечирмишдалди Москвадиз талукь яз къадагъаяр хуьда. Дипломатди тагькимарна хьи, «къадагъаяр чеб-чпелай куьтягь жедач", Россияди хкяна кӀанда: Минскдин икърарар тамамдаказ кьилиз акъудун ва я къадагъайриз талукь яз экономикадин рекьяй жезвай зиянар ахтармишун", - фикир желбна Керриди.

2014-йисуз са жерге уьлквейри Крым РФ-дихъ гилиг хъувунихъ ва Украинадин рагъэкъечӀдай пата авай чуьруькдихъ галаз алакъалу яз Россиядиз акси къадагъаяр кардик кутуна. Москвади абуруз суьрсетдин са бязи товарар чи уьлквediз гъунал къадагъа эцигуналди жаваб гана. Россиядин акси серенжемар ЕС-дин уьлквейриз, США-диз, Австралиядиз, Канададиз, Норвегиядиз, Черногориядиз, Албаниядиз, Исландиядиз, Лихтенштейндиз ва Украинадиз талукь жезва.

Гафар-чӀалар сад хьана

"Петр Порошенко блокдин" член Мустафа Найема министррин кабинет отставкадиз ракъурун кьилиз акъат тавун "хъсандиз туькӀуьрнавай тамаша" я лагьана. Идан гьакъиндай ада Faccebook-да авай вичин чина кхьена. Гьа ихьтин фикир Украинадин Верховный Рададин председателдин заместитель Оксана Сыроидахъни ава, хабар гузва "Корреспондент. Net-ди". "Батькивщина" фракциядин регьбер Юлия Тимощенкоди малумарайвал, "акси яз" сесер гайибуруз "миллион долларди агакьна гана".

Сесер гайидалай гуьгъуьниз къвез башламишай малуматдал асаслу яз, ихьтин сценарий туькӀуьриз гьеле виликамаз разивал ганвайди тир. Арсений Яценюк отставкадиз ракъурун патал гузвай сесерин кьадар президентдин администрациядай ва премьерминистрдин патарив гвайбуру талукь тир зенгер авуналди мукьуфдивди хкяна", - кхьена депутатди. 15-февралдиз хьайи фракциядин заседание, адан гафаралди, - им "чӀалахъ жезвайбур патал абур фикиррилай алуддай спектакль хьана" лагьана.

Рададин председателдин заместителди сесер гунин нетижаяр Порошенкоди туькӀуьрнавай, парламент агъузарун патал махсус сценарий хьана лагьана. "Гьелбетда, им виликамаз гаф-чӀал сад авун хьана. Президентди вичи гьукуматдихъ агъун тавунин гьакъиндай къарар акъуддай чкадал ада и кар гьукуматдивай тӀалабна, ахпа и жавабдарвал парламентдин хивез вегьена", - къейдна Сыроида.

Тимошенкоди, вичин нубатдай яз, къейд авурвал, 16-февралдиз "массовый къайдада" сесер маса къачуна. "За а кардин патахъай гьайиф чӀугвазва хьи, я Украинадин коррупциядиз акси милли бюроди и политикадин, я коррупциядиз акси маса органрин лужарин къене кӀвалахзавач. Вучиз лагьайтӀа, абур вири абурулай аслу я", - раижзава адан гафар "112-Украина" телеканалди.

16-февралдиз Верховный Рададивай Арсений Яценюк кьиле авай гьукуматдиз ихтибар тавунин гьакъиндай резолюция кьабулиз хьанач. Теклифдин тереф лазим тир 226 сесиникай 194 депутатди хвена. Гьа са вахтунда парламентди гьукуматдин кӀвалах рази тежедайди яз хиве кьуна.

Ислен юкъуз Украинадин президент Петр Порошенкоди "властдихъ ихтибарвал авун кардик кухтун патал" Яценюказ отставкадиз финиз эвер гана. 15-февралдиз парламентдин "Петр Порошенкодин блок", "Батькивщина" ва "Жува-жуваз куьмек ая" фракцийри Арсений Яценюкан гьукумат отставкадиз фин патал къулар кӀватӀиз башламишна.

Рекъем

• Алай вахтунда Россияда **671 агъзур кас** дустагъра ава. Абур йиса анра хуьн патал государстводи саки **33,9 миллиард манат** харжзава.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 77,85 манат,	*къизил (1 гр) - 2971,01 манат,*
1 евро - 87,00 манат,	*гимиш (1 гр) - 37,41 манат.*

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1
КЬИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru
КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55
КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ - ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81
ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59
КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58
ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64
ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЬАМИДОВ
65-00-63
БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58
ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ИБРАГЪИМОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 18.00
Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гьазурна.
Газет **"Лотос"** ООО-дин типографияда чапна.
367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 8373

Макъалаяр редакцияди туькIуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекьяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, I Петрдин проспект, 61. 7-мертеба.
Гь - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"
УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь

Мубаракрай!

С ДНЕМ ЗАЩИТНИКА ОТЕЧЕСТВА

Дорогой Нугутдин!
Тебе, настоящему Другу,
Желаю я силы большой...
Чтоб с этой силой ты защищал
Мир и покой!
Я счастлив буду и
Вдвое спокоен,
Когда рядом друг
Как ты - такой!

Твой друг - АЛАУДИН!
18.02.16 г.

Яргъал йисара чахъ галаз сих алакъа хуьзвай бажарагълу муаллим, шаир, газетдин вафалу амадагрикай сад тир Абдул Наврузбегович АШУРАГЪАЕВАЗ алатай йисуз лайихлу пуд тIвар ганва: "Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим", "РФ-дин умуми образованидин гьуьрметлу работник", "Зегьметдин ветеран". Чна ваз и агалкьун рикIин сидкьидай тебрикзава, гьуьрметлу дуст!

Гьунарлу муаллим,
гьевеслу шаир,
Сеслу я ажеб ви цIарар магьир.
Аялрихъ кузвай рикI я ви чирагъ,
ЦIийи Фригъриз хуьзва чIалан рагъ!
Алакьунри ваз гьанва хуш тIварар,
Гьабур тебрикун я и чи цIарар.
Мад кьакьан аршар хьурай ваз несиб,
Тариф авунал жедач чун кесиб.

Небийрин хтул,
ЧIехи вацIун хва,
Руьгь - вили цав хьиз,
симург кьван заха!

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" РЕДАКЦИЯДИН КОЛЛЕКТИВ

Малумат

ГЬУЬРМЕТЛУ ВАТАНЭГЬЛИЯР!

Алай макъамда жегьил несилдин арада дидед чIалал рахаз, кхьиз чин тийизвайбур тIимил туш. Жуьреба-жуьре себебар аваз чIалавай къакъатнавай бязибуруз и нукьсандикай азад жез, жуванбурухъ галаз дидед чIалал рахаз кIанзава, амма чIал чирдай мумкинвал авач.

Ихьтин гьал фикирда кьуна, РД-дин Общественный палатади милли газетрин редакцийрин къвалав дидед чIал чирдай гьяд йикъан курсар ачухун теклифнава. "Лезги газетдин" редакцияди теклифдин тереф хуьзва ва дидед чIал чирдай курсар ачухзава. Гьакъисузбур тир и курсари 2-апрелдилай кIвалахда.

Лезги чIал чириз кIанзавайбурувай телефондин агъадихъ галай нумрайриз зенг ийиз жеда. **65-02-81, 8-928-047-51-64**.

Московский финансово-промышленный
УНИВЕРСИТЕТ
СИНЕРГИЯ
предлагает возможность поступить БЕЗ ЕГЭ на заочную форму обучения с получением диплома колледжа (СПО) и высшего образования за 5 лет.
Проект «2 диплома за 5 лет». Прием документов до 1 марта 2016 года.
Справки по тел. 8-928-254-25-04
Лиц. рег. №1015 от 02.06.2014. Свид-во о госаккредитации рег. №0647 от 31.05.2013

Утерянный диплом серии КБ за №55894, выданный 20 декабря 2013 г. Федеральным государственным бюджетным учреждением высшего профессионального образования "Дагестанский государственный педагогический университет" на имя **КАСУМОВОЙ Махият Эдиковны**, считать недействительным.

Нумрадиз шиир

Нариман КЪАРИБОВ

Ватан хвейибур

Барабарсуз женгерай физ,
Уьтквемдиз Ватан хвейибур.
ЦIай кьилеллаз юкъуз-йифиз,
Намусни виждан хвейибур.

АмачтIани гзафбур къе,
TIварар даим мармаралла.

Чан гайибур пак тир рекье
Малаикрин луваралла.

Кьисас вахчуз, ийиз кукIвар,
Вагьши душман чукурайбур.
Рейхстагдин кIукIни кукIва
Яру Пайдах акIурайбур.

Вахтар гзаф четин ятIан,
Чун вилик физ къудратлу я.
Куьне хвейи диде - Ватан
Гьич тахьай хьиз къуватлу я.

Машгьур муаллимдихъ галаз гуьруьш

Кургъли ФЕРЗАЛИЕВ

Январдин эхирра Докъузпара районди вичихъ чIехи агалкьунарни кьетIен тежриба авай лезги чIалании эдебиятдин муаллим **Шамсудин Шихкеримович МАГЬАМДАРОВ** атанвай. 2013-йисуз ам Дагъустандин муаллимрикай сифте яз Вириссиядин "Хайи чIалан лап хъсан муаллим" конкурсда гьалиб хьана. Ада уьлкведин вири халкьарин вилик Дагъустандихъ, лезгийрихъ образованидин рекье вини дережадин лайихлу пешекарар, зурба чIал авайди субутна.

Конкурсдин гьалибчидихъ галаз чи районди мектебра кIвалахзавай лезги чIалан муаллимрин гуьруьш Усугъчайдин мектебда кьиле фена.

Шамсудин Магьамдарова Сулейман-Стальский райондин Герейханован хуьруьн 1-нумрадин юкьван мектебда кIвалахза-ва. Акьалтзавай несилдик жуван чIалаз, Ватандиз, халкьдиз вафалу хьунин гьиссер кутуналди несилар тербияламишзавай пешекар хьиз таниш я ам чаз.

Малум хьайивал, алатай йисуз Москвада "Хайи чIалан лап хъсан муаллим" конкурс кьиле тухун ва адан жюридани иштиракун Шамсудин Магьамдаровал тапшурмишна. "Анжах квелай алакьда и кар", - лагьана адаз ана.

Ш.Магьамдарова чIал вилик тухуник лайихлу пай кутазвай, вичиз конкурсда иштиракунин жигьетдайни куьмек гайи "Сулейман-Стальский район" МО-дин кьил Нариман Абдулмуталибоваз сагърай лугьузва.

"Дидед чIалаз - кьвед лагьай нефес"

А.МАМЕДОВА

Кьурагърин 1- нумрадин юкьван школада и мукьвара ***"Дидед чIалаз - кьвед лагьай нефес!"*** лишандик кваз дидед чIалалди шиирар кIелунай конкурс кьиле фена.

Ана райондин школайрин 11-классра кIелзавай аялри иштиракна.

Мярекатдал аялри А.Саидован, Б.Салимован, А.Фетягьан, Гь.Рамазанан ва маса авторрин эсерар кIелна.

Виридалайни хъсандиз шиирар Кьурагърин 1-нумрадин юкьван школадин ученица **Назиля КЪАЗИЕВАДИ** (1-чка), Гелхенрин юкьван школадин ученица **Карина МАГЬМУДОВАДИ** (2-чка), КIирийрин юкьван школадин ученица **Арианна ШИХКЕРИМОВАДИ** (3-чка) кIелна. Гъалиб хьайи аялриз дипломар гана. Н.Къазиевади республикада кьиле фидай конкурсда иштиракда.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди ДГПУ-дин профессор, илимрин доктор
Эфенди Тарикъулиевич АКВЕРДИЕВ
рагьметдиз финихъ галаз алакъалу яз адан хизандиз, вири багърийриз башсагълугъвал гузва.